DIN CUPRINS

Pagina 3
■ URARE PENTRU ȚARĂ LA CEAS SĂRBĂTORESC

■ O carte în dezbatere: D.R. POPESCU – „TEATRU" – volumul II
Pagina 6

Pagina 7
■ Resorturile lăuntrice ale poeziei patriotice

■ OMAGIU REPUBLICII, OMAGIU PATRIEI ȘI OAMENILOR EI
Însemnări primite de la tinerii scriitori participanți la Tabăra de documentare și creație Timișoara, decembrie 1987
Paginile 8-9

SALA DE LECTURĂ

Proletari din toate țările uniți-vă!

Scînteia tineretului

SUPLIMENT LITERAR-ARTISTIC

Anul VII
Nr. 52 (327)
16 pagini — 3 lei
Sîmbătă
26 decembrie
1987

Republica — 40

Viața politică a țării, viața de fiecare zi a poporului nostru, fermă așezată sub emblema muncii creatoare, a libertății și demnității este marcată, în acest final de an rodnic în înfăptuiri și succese de prestigiu, de importante evenimente ce mobilizează conștiința și energia fiecăruia dintre noi, implicîndu-ne direct în uriașul efort pe care îl presupune devenirea multilaterală a patriei. Sîntem la puțin timp după desfășurarea lucrărilor Conferinței Naționale a partidului, înaltul forum comunist care a trasat sarcini de o deosebită însemnătate pentru activitatea din toate domeniile, ne aflăm în punctul de înaltă intensitate ideatică în care orientările, chemările și îndemnurile secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, rezultate din magistralul Raport prezentat la Conferința Națională a P.C.R., sînt focalizate cu întreaga lor forță și clarviziune, pentru a deveni catalizatorul modului de a gîndi, de a cuteza, munci și trăi al fiecărui fiu al acestui pămînt. Întîmpinăm, totodată, în această atmosferă de intensă angajare patriotică și revoluționară, de emulație creatoare, cea de-a 40-a aniversare a Republicii, sărbătoare scumpă nouă tuturor, prilej cu care rememorăm, cu legitimă mîndrie, treptele devenirii noastre în timp și în noua istorie a patriei, o istorie densă, exemplară, făurită de un popor stăpîn pe destinele, pe prezentul și viitorul său. Uriașele salturi calitative, reflex al dezvoltării accelerate a tuturor domeniilor de activitate, înregistrate în viața economico-socială a țării în cei 40 de ani de la mărețul eveniment și mai cu seamă în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al P.C.R., așa cum sublinia tovarășa ELENA CEAUȘESCU în cuvîntarea rostită la sesiunea solemnă a Marii Adunări Naționale consacrată acestei aniversări, vorbesc de la sine despre justețea politicii noastre, despre unitatea de nezdruncinat a națiunii noastre socialiste, unitate din care emană însăși forța sa constructivă, puterea exemplară de a-și asuma cele mai îndrăznețe proiecte, de a înfăptui cele mai nobile idealuri. Republica

SUPLIMENTUL LITERAR-ARTISTIC

(Continuare în pag. a II-a)

LA MULȚI ANI 1988 !

Fulgurări

Ca o sărbătoare

Cu stele albe
ninge mărunt peste patrie
ca o sărbătoare e lumina
în aer.

La mulți ani ! îți vine
să spui
munților și cîmpiei
La mulți ani
grîului încă tînăr
sub zăpezi

Oamenilor și păcii
pe care o visăm atît
de mult
încît ne dor
aripile gîndului cu care
vislim spre ea.

Cu stele albe
ninge mărunt peste patrie
și spui : La mulți ani !
acestui pămînt și acestui popor
azi cînd ca o sărbătoare
e lumina în aer.

DORU GEORGESCU

Cercuri de copac

— Cum este cînd ai o sută de ani ? Cînd ai primit de o sută de ori într-o viață ninsorile — și ai intrat cu toate vîrstele tale, în timpul țării — și ai ascultat timp de o sută de ani limba maternă — cîntec de leagăn și Eminescu și lerui-ler florile dalbe...

Să fii, cu Cella Delavrancea, în fața unui veac, a unui pian deschis și să-l însuflețești iar, cu muzica lui Bach sau Chopin...

Ori să ajungi această vîrstă monumentală, cu Mihai Cruceanu, poetul florilor și al zăpezii ?

— Cum este cînd ai o sută de ai ? Rotacismul maramureșan mă întoarce în amintiri, pe Valea Izei. Curînd, sărbătorile iernii vor fi întîmpinate, după tradiție, cu Plugușorul, cu alaiul măștilor, cu urșii și capra, cu Fata Pădurii și Omul Nopții, așa cum îi închipuia, în poveștile sale, baba Todosia din Vadu Izei... Alt colț de țară, drag mie — oare cînd mă voi întoarce acolo, la Gheorghe Borodi și la bătrînul Apan, vestiți meșteri cioplitori de porți împărătești ?

Și de acolo, de la stejarii nordului, mă întorc la agudul nostru de acasă, din Bărăgan. De cîte ori m-am urcat pînă-n vîrf, să culeg agude ori frunză pentru viermii de mătase ? În imaginația mea, a copilului de altădată, ei erau chiar de mătase ! Coconi de zăpadă argintie — acolo se închideau ei, cei de mătase — și deveneau fluturi pentru o nouă însămînțare miraculoasă... Agudul avea sau are acum — dacă o mai fi trăind — peste suta de ani ; cercurile trunchiului său, ca ale unui disc adînc imprimat, păstrează toate evenimentele Copilăriei.

Aud ninsorile și noi, colindătorii, cu glasuri subțirele printre nămeții de altădată ; și leagănul legănîndu-ne printre cireșul și stelele Carului Mare ; și cuptorul de pîine, și mama acolo, printre corcoduși, strigîndu-ne ; și tata care ne lua primăvara la cîmp și ne învăța să deosebim grîul de orz, cînd nu erau decît niște fire de iarbă abia răsărite.

Dar astăzi ninge altă ninsoare și eu mă gîndesc la copaci, și la oamenii de o sută de ani... Ei care au auzit în o sută de ierni colindul lerui-ler și florile dalbe, și au cîntat Chopin și Bach, și au scris, și au crezut poezia, și au memorat în cercurile trunchiurilor lor atîtea evenimente — ei, centenarii sărbătoriți !

Cum este cînd ai o sută de ani — dar cum ar fi de-ai fi iar copil, să te minunezi de toate, de la început — cer și pămînt și soare și floarea soare și muzici și colinde ?...

Azi mă prostern ninsorilor de-acasă, trec prin cîmp c-un felinar de pepene luminînd rădăcinile grîului nou răsărit-înfrățit.

Fie zăpezile bune peste toate pămînturile și-n pragul tuturor oamenilor țării de an nou — la mulți ani !

FLORENȚA ALBU

Paginile 10-11
■ ANUL LITERAR 1987
OPȚIUNI ȘI OPȚIUNI – Ce cărți, ce autori v-au suscitat interesul în anul ce se încheie ?

■ ANUL ARTISTIC 1987
– Teatru
– Film
– Plastică
– Muzică
– Balet
Paginile 12-13

Pagina 15
● Gabriel Garcia Márquez : DRAGOSTEA ÎN VREME DE CIUMĂ

● Redescoperirea muzeelor

Republica—40

(Urmare din pag. I)

inseamnă, in cel de-al 40-lea an al său, o țară liberă și independentă, un popor prosper și cu infinite disponibilități creatoare, o democrație revoluționară, un mod eficient de a gindi și apropia viitorul, un optimism generator de elan, cutezanță și încredere. Intr-adevăr, poporul nostru a făcut, sub conducerea înțeleaptă a partidului, beneficiind de concepția profund științifică și revoluționară a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU privind edificarea socialismului și comunismului în patria noastră, pași spectaculoși, progrese de neimaginat, in alte perioade istorico-sociale, pe calea afirmării voinței sale de a trăi liber și demn, in pace și prosperitate. Acești pași, aceste progrese constituie azi o temelie dintre cele mai trainice pe care se inalță, în unitate și încredere, viitorul nostru strălucit. Adevărul de necontestat al acestor realități a reieșit, de altfel, cu putere la iveală și cu prilejul recentelor evenimente politice desfășurate in cursul acestei săptămini, din cuvintările secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, din hotăririle mobilizatoare ce au fost adoptate și care vizează dezvoltarea complexă, multilaterală a patriei in etapa imediat următoare.

Ne pregătim, așadar, să incheiem un nou an de muncă, de impliniri, de dăruire cotidiană pentru binele și prosperitatea noastră, a intregului popor. Bilanțul rodnic pe care il facem cu această ocazie reprezintă, totodată, argumentul cel mai puternic al hotăririi noastre unanime de a face totul pentru a asigura progresul necontenit al societății socialiste, pentru a da noi străluciri gloriosului nume al scumpei noastre patrii — REPUBLICA SOCIALISTA ROMANIA.

ACTUALITATEA pentru TINERET

NOTE • INFORMAȚII • MICROINTERVIURI • AGENDĂ • AVANPREMIERE • RECOMANDĂRI

Patria — in veci nepieritoare

Luni, 28 decembrie 1987, la sediul său din strada Fundației nr. 4 din București, Muzeul Literaturii Române organizează un simpozion și un festival literar-muzical cu genericul **„Patria — in veci nemuritoare"**. Alături de poeții Al. Andrițoiu și Nicolae Dragoș, vor participa la această manifestare organizată în cinstea celei de-a 40-a aniversări a Republicii, compozitorul Doru Popovici, precum și actori, soliști, interpreți din instituțiile de artă bucureștene.

Pentru iubitorii de muzică...

...și de literatură un eveniment il constituie recenta apariție editorială **„Scriitorii și muzica"**, al II-lea volum dintr-o amplă suită de studii și comentarii ale interferențelor muzical-literare în cultura română, realizată cu inaltă distincție cărturărească și har de către prof. dr. **Zoe Dumitrescu-Bușulenga** și **Iosif Sava.**

Filme de vacanță

Din anatomia vacanțelor noastre face parte, neapărat, și cea de-a șaptea artă. O dovedesc cu prisosință și programele cinematografelor bucureștene, programe realizate tocmai pentru a veni în intimpinarea tinerilor, a dorințelor lor de divertisment, instrucție, educație. **„Film și literatură", „Virstele comediei", „Călătorie în lumea filmului de animație", „Filmul și muzica", „Mozaic cinematografic", „În lumea basmului cinematografic"** sînt cîteva dintre temele sub genericele cărora cinematografele din Capitală vor oferi momente de cultură cinematografică, intîlniri memorabile cu opere cinematografice.

Patrimoniu cultural

Ca o expresie a grijii deosebite a partidului și statului pentru păstrarea și conservarea patrimoniului nostru cultural, la Muzeul de artă al Republicii funcționează o secție de restaurare pictură. Aici, oameni cu suflet de artist se apleacă asupra unor capodopere dindu-le nouă viață în spiritualitatea noastră. Sînt supuse priceperii lor, acum, cîteva picturi de referință : **„Vas cu flori de măr"** de Nicolae Grigorescu, **„Natură statică"** (cu flori și mere) de Petrașcu, **„Nud"** de Dumitru Ghiață.

Prin galeriile bucureștene

...se pot vedea lucrări executate în toate genurile artei plastice care evidențiază convingerile și pasiunile autorilor lor : **Viorica Slădescu** (tapiserie — „Galateea"), **Aurel Neagu** (pictură — „Simeza"), **Aurel Aniței** (pictură — „Orizont"), **Marin Popescu** (pictură — „Atelier 35"), **Constantin Nircă** (ceramică — „Căminul artei"), **Aurelia Tudorache** (pictură și grafică — „Eforie").

Semnalăm, de asemenea, expoziția de grup din seria **„Prolog"** la Căminul artei (etaj).

Columna

Se spune despre cenaclul artistic „Columna" al Comitetului municipal Iași al U.T.C. că este o emblemă a creației și artei tineretului din acest centru industrial și cultural moldovenesc. Iată, „Columna" a împlinit 10 ani de activitate și și-a numărat peste 400 de mii de spectatori în 400 de spectacole. În luna decembrie 1987, „Columna" tinerilor ieșeni și-a trecut în program spectacole la Alba Iulia, Tîrgu Neamț, Piatra Neamț, Roman, Iași. Spectacolul de la Iași va avea loc în ziua de 30 decembrie și va fi închinat sărbătoririi aniversării Republicii.

În '87 — Literatura română în lume

Ioan Alexandru a primit, în Japonia, — **Premiul internațional cu medalia de aur**, conferit de Organizația internațională Soka Gakkai („crearea de valori prin educație") ● În Italia, sub îngrijirea lui Marco Cugno și Marin Mincu, a apărut cartea **Nuovi poeti romeni** ● **Paradoxul** de Solomon Marcus a fost publicată de către editura „Pneumatikos" din Atena ● În vol. XXXII al Analelor Universității din Brno este prezent studiul **The Legend of the Twelve Dreams in Old Romanian Literature**, aparținînd lui Mircea Angelescu ● Poeme de Anghel Dumbrăveanu în revista „International Poetry Review" din S.U.A. ● La Lisabona, Micaela Ghițescu a fost distinsă cu medalia „Premiul de traducere — Societatea de limbă portugheză". ● Antologii, în limba engleză, din poemele lui Marin Sorescu : **The Biggest Egg in the World** (Ed. „Bloodaxe Books") și **The Youth of Don Quixote** (Ed. „The Dedalus Press") ● Scriitoarea iugoslavă Katja Spur a tălmăcit pentru revista „Razgledi" poeme de Stefan Augustin Doinaș, pentru suplimentul literar al cotidianului „Delo" povestirea **În stepă** de Fănus Neagu, pentru Ed. „Mladinska Knjiga" baladele **Mioriței** ● În R.P. Chineză, în vară, au apărut trei cărți de literatură română : o culegere de poezie și proză de Tudor Arghezi, **Enigma Otiliei** de G. Călinescu și **Romanul unei zile mari** de Cornelia Leu ● Tot în R.P. Chineză, în colecția „Literatura universală pentru copii", a fost publicat volumul **Ambarcațiunea eroică** de Vasile Băran ● La tradiționala manifestare culturală poloneză „Toamna poeziei varșoviene" au fost prezenți, din partea literaturii române, poeții Ion Horea și Lucian Avramescu ● Romanul **Niște țărani** de Dinu Săraru, la Ed. „Mold" din Kiev ● Mihai Cantuniari a primit, din partea guvernului peruan, Ordinul „Pentru distinse merite culturale", cu grad de comandor, pentru activitatea sa ca poet și traducător ● Poeme de Tudor Arghezi, George Bacovia, Lucian Blaga, Al. Philippide, Ștefan Roll, Geo Bogza, Nina Cassian, Ana Blandiana, Ioana Crăciunescu, Marin Sorescu, Dimitrie Stelaru și Petre Solomon în „Illuminations", revistă internațională de literatură contemporană din S.U.A. ● Valentin Silvestru a fost reales (pentru a cincea oară) în Consiliul Comisarilor al Asociației Internaționale a Criticilor Teatrali ● Ion Deaconescu, Al. Căprariu, Anghel Dumbrăveanu, Ion Horea, Marin Sorescu, Horia Zilieru sînt prezenți în antologia **Poeți străini despre Macedonia**, la Ed. „Makedonska Revija" din Skopje ● Mircea Dinescu a participat, alături de scriitori din S.U.A., Peru, Japonia, Polonia, Franța, la ancheta literară cu tema „Cuvîntul, limba, comunicarea", realizată de revista sovietică „Inostrannaia literatura". ● Ion Hobana semnează capitolul dedicat anticipației românești în **Anatomy of Wonder. A critical Guide to Science Fiction** (Ed. „R. R. Bowker Company") ● Academia Europeană de Științe, Arte și Litere l-a ales ca membru titular pe Dan Hăulică ● Poeme de Anta Raluca Buzinschi, Ion Iuga, Doina Uricariu, Dan Ion Nasta, Constantin Crișan în revista franceză „Jalons" ● Enumerarea poate continua...

Lecturi fundamentale

Bălcescu

În 1985, Editura Minerva tipărea, în colecția sa centenară **„Biblioteca pentru toți"**, o nouă ediție din lucrarea **„Românii supt Mihai Voievod Viteazul"**. Remarcabilă atît ca proză literară cu caracter istoric, cît și ca lucrare cu caracter științific, această operă a lui Nicolae Bălcescu este o carte de căpătîi în cultura noastră. Ediția din 1985 (îngrijită de Andrei Rusu, prefață și tabel cronologic de Emil Manu), bine intocmită, pune în valoare generosul text al marelui patriot de la 1848, aducîndu-ne în față pagini de înaltă vibrație, de arzătoare dragoste pentru pămîntul nostru românesc. Iată ce scria Bălcescu în cea de-a patra carte a operei sale, carte intitulată, semnificativ, **„Unitatea națională"** : **„Ea** (Transilvania — n.n.) **seamănă a fi un măreț și intins palat, cap d-operă de arhitectură, unde sunt adunate și așezate cu măiestrie toate frumusețile naturale ce împodobesc celelalte ținuturi ale Europei, pe care ea cu plăcere ni le aduce aminte. Un briu de munți ocolesc, precum zidul o cetate, toată această țară, și dintr-insul, ici-colea se disface, intinzîndu-se pînă în centrul ei, ca niște valuri proptitoare, mai multe șiruri de dealuri nalte și frumoase, mărețe pedestaluri inverzite, care varsă urnele lor de zăpadă peste văi și lunci".**

„Moștenirea văcăreștilor"

La cea de a XIX-a ediție a Concursului interjudețean de literatură patriotică și revoluționară „Moștenirea Văcăreștilor", organizat de Centrul județean al creației populare și mișcării artistice de masă Dîmbovița și Biblioteca județeană, juriul compus din **Mircea Horia Simionescu, Mihai Negulescu, Alexandru George, Costache Olăreanu, Daniel Drăgan, Aureliu Goci, Corneliu Ostahie, Spiridon Stănel, Aurelian Chivu, Florentin Popescu, Constantin Manolescu, Vasile Chiriuc, Victor Petrescu, Constantin Năstase, Constantin Mohanu, Grigore Grigore, George Coandă** a acordat numeroase premii. Dintre acestea, menționăm : Marele Premiu „Moștenirea Văcăreștilor" — **Diana Bolcu**, București ; premiul I — **George Achim**, Rîmnicu Vîlcea ; premiul II — — **Anna Cernau**, jud. Dîmbovița ; premiul III — **Florin Grigoriu**, Călărași, și **Mihai Sultana Vicol**, Bîrlad ; premiul Ed. „Albatros" — **Răzvan Petrescu** (proză), jud. Dîmbovița, și **Carmen Maier** (poezie), jud. Harghita ; premiul Ed. „Minerva" — **Radu Luca** (proză), jud. Dîmbovița, și **Geo Călugăru** (poezie), București ; premiul Ed. „Ion Creangă" — **Mona Vîlceanu**, Pitești, și **Adrian Mohai**, Sibiu ; premiul revistei „Luceafărul" — **Florin Ionescu**, București, și **Cristina Prisăcaru**, Botoșani ; premiul revistei „Suplimentul literar-artistic al Scînteii tineretului" — **Mihai Constantin**, jud. Dîmbovița.

Următorul număr al revistei noastre apare miercuri, 6 ianuarie, 1988

Ce e nou în edituri

Interlocutor astăzi

Romul Munteanu

— Editura Univers satisface în primul rînd nevoia de cunoaștere a lumii. În ce mod ?

— După cum se știe, Editura Univers este specializată în traducerea unor cărți din toate epocile și din întreaga hartă culturală a lumii. Comunicarea dintre clasici și moderni rămîne deschisă, ca și interferența operelor clasice cu scriitori contemporani sau foarte tineri.

— Ce se întîmplă acum, la Editură ?

— Ne găsim în fața volumului VI Balzac, al volumului III al ediției critice Byron care va cuprinde capodopera „Don Juan", al volumului VI Shakespeare, care cuprinde cele mai semnificative opere ale dramaturgiei engleze (**Troilus și Cresida. Totu-i bine cînd sfîrșește bine, Othello, Măsură pentru măsură**).

— Putem vorbi de înnoiri?

— Da. Acum apare un nou tip de ediție, în care aparatul critic e mai restrins, dar studiile introductive se concentrează asupra operei cuprinse în volumul respectiv. Se poate vorbi astfel de înnoiri în modul de editare al textelor clasice și moderne. Avem în vedere structurarea unor ediții cu care sperăm ca cititorul să se familiarizeze, cu atît mai mult de noi cu cît volumul I care a deschis ediția de autor Sienkiewicz, cuprinde creația sa nuvelistică reprezentativă, prezentată în mod cronologic și tematic. Prin intrarea în librărie a volumului I Proust (**În căutarea timpului pierdut**) cu marele său ciclu, ca și a operei lui Gracian Baltasar, **„Criticonul"**, sîntem puși în fața a două ediții critice, realizate de doi scriitori, care și-au asumat rolul de traducători pe măsura puterilor complexe de cunoaștere a celor două limbi între care se face transferul de sensuri și artă : Irina Mavrodin și Sorin Mărculescu.

— Vă rugăm să comentați cîteva dintre aparițiile semnificative.

— Una dintre cele mai semnificative cărți ale acestui an este **„Bomarzo"**, judecată care, pe plan valoric, se întîlnește cu primul volum din creația lui Proust și mi se pare că reprezintă vîrful piramidei traducerilor din acest an. Capodopera argentinianului Manuel Mujica Lainez (**Bomarzo**) este un roman cu un caracter istoric centrat pe figurile membrilor familiei Orsini, a ducilor de Bomarzo, creatorii cunoscutului parc cu sculpturi grotești și fantastice din Renașterea italiană. Totodată, acest roman poate fi citit ca o alegorie asupra destinului uman din toate timpurile. **„Magicianul"** de John Fowles, carte ce urmează să fie publicată, urmărește existența individului în societatea engleză postbelică. Ea poate fi raportată la relațiile și adevărurile din „Furtuna" de W. Shakespeare. Mesajul romanului e profund umanist. Sensul existenței fiecărui individ nu poate fi înțeles decît prin ancorarea în realitate, oricît de fascinante ar fi plăsmuirile imaginației. **„Oameni cu patru degete"** a lui Miodrag Bulatovic introduce cititorul în labirintul tragic al emigranților, „oameni în afara tuturor societăților", în universul cărora răul ia formele cele mai neașteptate, de la posibil pînă la imposibil, la iluzoriu sau real.

— Ce ne recomandați din spațiul clasic ?

— **„Miturile lui Homer și gîndirea greacă"** de Felix Buffière, devenită, încă de la apariția ei în Franța, o prezență nelipsită a oricărei bibliografii serioase. Ea explorează modul în care miturile marelui aed au influențat spiritul grecesc, care, o dată format în acest chip, va transmite amprenta sa întregii gîndiri europene.

Convorbire realizată de ARETA ȘANDRU

URARE PENTRU ȚARĂ, LA CEAS SĂRBĂTORESC

După datina străbună las cuvîntul să se poarte
Peste munții de semințe, peste mările de flori,
Din aproape-n mai aproape, din departe-n mai departe,
Pînă cînd răsare-n geana și-n lumina altor zori.

Poruncesc acestei palme să culeagă stropi de rouă
Și-n căușul viu să-i poarte peste toate cîte sînt,
După legea omeniei, rînduite-n stema nouă —
Ca o veșnică măsură între faptă și cuvînt.

La mulți ani, frumoasă țară, vatră a-mplinirii noastre,
Ctitorie fermecată pentru care, rînd pe rînd,
Noi am fost și cărămidă, și zidari de zări albastre,
Și stăpini fără opreliști peste roadele din gînd !

La mulți ani în bună pace și-n belșug, frumoasă țară,
Prin puterea muncii noastre și prin dragostea de fii,
Patruzeci de trepte albe către soare se-nălțară
Și-ți dorim ca-n altă vîrstă mult mai mindră să ne fii !

La mulți ani frumoasă țară întru limpede lumină
Și-ntru tot ce-nseamnă zilnic grija noastră de stăpini
Pînă-n culmea de izbîndă, cu priveliște deplină,
După cum te-arăți în visul comuniștilor români !

Toate visurile țării le adun într-o cunună
Și, punîndu-le alături griul străjuit de maci,
Pe ștergarul de ninsoare, după datina străbună,
Le înalț la sărbătoarea înțeleptului Cîrmaci.

La mulți ani, bărbat al muncii și vizionar al zării
Investit cu demnitatea vechii spițe de țărani,
Cel deprins ca nimeni altul să asculte glasul țării
Și, la fel, să cîrmuiască un popor de suverani.

La mulți ani spre-al țării bine și spre-a păcii biruință,
Arhitect de vreme nouă și erou între eroi,
Om care înalță gîndul cu întreaga sa ființă
Și-ntrupare legendară a speranțelor din noi.

La mulți ani, rostesc românii într-un singur glas fierbinte
Și cu inimă curată după datină aduc,
Pentru bunul fiu al țării și întîiul Președinte,
Toată floarea de cuvinte din grădina lui Coșbuc.

GEORGE ȚÂRNEA

Ideea de Republică în creația literară românească

Actul revoluționar al abolirii monarhiei și instaurării republicii, înfăptuit de poporul român sub conducerea partidului clasei muncitoare, la 30 decembrie 1947, a reprezentat desăvîrșirea unui îndelungat proces istoric, împlinirea unor idealuri democratice și concepții progresiste ale căror forme de manifestare concretă le descifrăm încă de la sfîrșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de al XIX-lea. În acest proces, alături de celelalte spirite luminate ale vremii, scriitorii români au înțeles sensul major al aspirațiilor maselor populare, au devenit interpreții dezideratelor sociale și naționale fundamentale ale poporului nostru, militînd, în același timp, pentru transpunerea lor în faptă.

Însuflețiți de sentimente patriotice și fiind totodată receptivi la ideile înnoitoare — de libertate, egalitate și dreptate — care s-au afirmat pe plan european după revoluția franceză din 1789 și au devenit din ce în ce mai accentuate în urma mișcărilor revoluționare din 1848, scriitorii români și-au exprimat convingerea că forma ideală de organizare statală o reprezintă republica. Cu peste o jumătate de secol înainte de a fi instalată monarhia în țara noastră (împotriva voinței poporului român !), Ion Budai-Deleanu a susținut cu claritate ideea de republică. În „Cîntecul X" din epopeea **Țiganiada**, scrisă într-o primă variantă prin 1800 și definitivată în 1812, Ion Budai-Deleanu demonstra, cu mijloacele de expresie specifice epocii sale, superioritatea republicii față de monarhie, accentuînd semnificațiile ei esențiale, de libertate, egalitate și justiție socială : „În republică omul să rădică / La vrednicia sa cea deplină. / Fie de viță mare sau mică, / Aibă-avuție multă sau puțină. / Totuș-asemenea drepturi are / Cu acela care este mai mare".

Ideea de republică a constituit una dintre componentele principale ale gîndirii democratice și progresiste a scriitorilor care s-au situat printre fruntașii revoluției de la 1848, susținători ai acestei idei și după înăbușirea revoluției. În capitolul III, „Despre popor și stăpînire", din lucrarea sa teoretică **Manualul bunului român**, elaborată în jurul anului 1850, Nicolae Bălcescu definea mai întîi noțiunea de republică, în general. Potrivit concepțiilor din acea epocă, Nicolae Bălcescu admitea că pot exista două feluri de republică — democratică și aristocratică —, însă sublinia că acestea se află într-o totală opoziție, argumentînd că în republica democratică „puterea statului și drepturile lui trebuie să fie în mîna poporului întreg", spre deosebire de republica aristocratică „în care puterea e în mîna unor oameni numai, ce se cheamă nobili sau boieri". Nicolae Bălcescu își exprima convingerea că „numai în republica democratică poate fi poporul slobod și stăpîn pe sine și adecă suveran", și de aceea pleda pentru această formă de organizare statală, îndemnînd : „E neapărat ca și poporul român, de-și va căpăta iarăși libertatea, să întocmească și el republică democratică". Republica aristocratică nu era acceptată nici de Dimitrie Bolintineanu. Într-un comentariu teoretic, inclus în volumul ce cuprinde biografiile istorice ale lui Vlad Țepeș și Mircea cel Mare, analizînd diferitele forme de guvernămînt, cu referiri la epoca sa, Dimitrie Bolintineanu sublinia : „Nici un guvern nu poate fi mai rău decît acela al republicii aristocratice. Această formă de guvern este coruptoare. Ea produce tiranii... Politica lui va fi de intrigi. Capii guvernului vor fi nevoiți a deveni coruptori și intriganți. Politica republicii aristocratice caută neîncetat a ucide spiritul public la popor".

În condițiile exilului la care au fost supuși după înăbușirea revoluției de la 1848, scriitorii români au rămas credincioși aceloraşi idealuri patriotice, afirmîndu-și convingerea că libertatea și dreptatea socială, unitatea și suveranitatea națională nu puteau fi dobîndite decît prin crearea unei republici democratice. În 1851, aflîndu-se la Paris, Cezar Bolliac și C.A. Rosetti editează, în luna noiembrie, un prim număr al revistei **Republica română**, în al cărei articol-program se sublinia : „Voim ca românul să se stabilizeze în însăși ochii săi ca om și să se înroneze întru toate drepturile sale, ca să poată trăi după legile naturei sale, dezvoltîndu-se, perfecționîndu-se și împlinindu-și misia sa în societate, cu toată gloria și virtutea de care este capabil".

Aversiunea poporului român față de monarhie s-a răsfrînt puternic și permanent în literatura noastră, corespunzînd propriilor convingeri și sentimente ale scriitorilor români. Un ecou viguros al atitudinii antimonarhice și al increderii în republică îl aflăm în romanul **Geniu pustiu** al lui Mihai Eminescu, datînd din anii 1868—1870, în care, prin intermediul personajului central, Toma Nour, marele poet afirma sentențios : „Cei mai nalți și mai veninoși nori sunt monarchii". Totodată, lansa imperativul : „Sfărîmați monarchii !"

Scriitorii noștri, legați prin fibre tainice de viața, sentimentele și aspirațiile poporului român, și-au exprimat cu curaj și demnitate aversiunea împotriva monarhiei. B. P. Hasdeu, I. L. Caragiale, Delavrancea, N. T. Orășanu, Al. Macedonski, Constantin Mille, A. Vlahuță, George Coșbuc, poeții și prozatorii grupați în jurul publicațiilor socialiste, N. D. Cocea și Tudor Arghezi prin revista **Facla**, Zaharia Stancu și mulți alții au dezvăluit, cu combativitate, cu forță realistă și vigoare acuzatoare, chipul abominabil al monarhiei, al dinastiei de Hohenzollern. Paralel cu atitudinea antimonarhică, scriitorii și publiciștii români au militat cu fermitate și pentru ideea de republică.

În martie 1870 a apărut, la Craiova, ziarul **Republica**. După cîtva timp și-a schimbat denumirea în **Adevărul**. Colecția acestui ziar nu s-a păstrat în Biblioteca Academiei, însă despre apariția și existența lui aflăm din alte publicații ale vremii. Comentînd schimbarea titlului din **Republica** în **Adevărul**, prin analogia noțiunilor, ziarul **Dreptatea**, din Iași, subintitulat „foaia intereselor poporului", scria în nr. 199 din 8 martie 1970, că această înlocuire a titulaturii „este rezultatul adîncei convingeri că principiile adevărate naționale găsesc un sprijin puternic și sincer numai în guvernămîntul republican, și că republica este singura formă de guvern care se întemeie pe adevăr".

O susținută campanie în sprijinul ideii de republică a purtat, începînd din 1889, ziarul bucureștean **Adevărul**, de sub conducerea lui Alexandru V. Beldiman. La apariția sa, în 1888, ziarul propunea înlăturarea monarhului străin și înlocuirea lui cu un domn pămîntean. Sub influența opiniei publice, a aspirațiilor maselor populare, a renunțat însă la această propunere, începînd să militeze, din ce în ce mai ferm, pentru transformarea țării noastre în republică. În numărul său din 14 decembrie 1889, ziarul **Adevărul** scria : „Ne-am convins că cea mai mare parte din acei cari sînt pentru răsturnarea domniei străine, nu voesc să revenim la un regim pămîntean sub formă monarhică, ci preferă înlocuirea dinastiei străine prin Republica Română. În fața acestui curent pe care am avut prilej să-l constatăm într-un mod netăgăduit, ne-am crezut datori a nu mai lăsa nici o îndoială în privința intențiunilor noastre și a jertfi ideea monarhică pe altarul binelui comun". Un rol activ în propagarea ideii de republică a avut ziarul **Adevărul** la alegerile de deputați din 1892, cînd și-au depus candidaturile și trei republicani, Alexandru V. Beldiman la Iași, Grigore Ventura la Galați și V. Ștefănescu la Craiova. Ziarul a susținut aceste candidaturi prin numeroase articole, multe din ele semnate de scriitori și publiciști prestigioși. Sub semnătura lui C. A. Filitis, de pildă, a apărut articolul **Candidaturile republicane**, în nr. 1 064 din 18 ianuarie 1892, în care se sublinia : „Ca afirmare a progresului, importanța acestor candidaturi republicane este netăgăduit de mare, căci pe stindardul republican sînt înscrise toate revendicările politice și economice ale democrației românești, reforme compatibile numai cu forma republicană, iar nicicum și cu cea monarhică".

La 1 aprilie 1890 a apărut, la București, o nouă publicație cu titlul **Republica română**, sub conducerea lui Alexandru Bădulescu. Ziarul a apărut în 7 numere, pînă la 24 iunie 1890. În articolul-program se înfățișa situația grea a țării sub Carol I, „care odată cu venirea lui în țară a adus mizeria și sărăcia în clasa poporului de jos și mai cu seamă în casa opincei". Apariția ziarului **Republica română**, se declara în articolul-program, era determinată de „instinctul de patriotism și conservarea naționalității", de necesitatea schimbării radicale a stărilor de lucruri din acea vreme : „În fața acestor grămezi de dezastre ce pe fiecare zi revoltă inima omului conștincios și neabătut o clipă de la dulcea speranță că trebuie ca odată să dispară aceste fapte abominabile, și pentru ca România, fala acestei națiuni, ocrotită veacuri întregi de strămbunii ei domni de sînge și lege ca noi, ce astăzi este amenințată de a fi transformată în provincie germană, să fie ferită, a apărut ziarul **Republica română**, cu datoria cinstei și conștiinței pe frunte și cu mandatul executiv pentru încetarea, în numele națiunei, a tuturor asupririlor și nelegiuirilor. Aceasta ne este datoria, dorință nestrămutată și bazată pe principii democratice care ne îndeamnă ca să luptăm pentru interesele generale și în special ale soartei viitoare ce așteaptă țara, precum și de a scăpa destinele și aspirațiunile ei, ce astăzi se găsesc încătușate în mîinile dinastiei Hohenzollern, împotriva voinței poporului". Ziarul **Republica română** lansa adevărate apeluri de luptă, chema la acțiuni concrete pentru abolirea monarhiei. Așa face în articolele **La luptă**, semnat Garibaldi, publicat în nr. 6 din 10 iunie 1890, și **Este timpul**, semnat Opincarii, apărut în nr. 7 din 24 iunie 1890. Totodată, ziarul cerea înlocuirea monarhiei prin republică și alegerea, în locul monarhului, a unui președinte de republică.

Printre publicațiile care au propagat ideea de republică s-a numărat și ziarul **Lupta**, condus de Gheorghe Panu. În articolul **Chestia regalității**, apărut în nr. 1 444 din 22 iunie 1891, scriitorul declara : „Noi nu voim să implîntăm în țara românească ideea monarhică, fie cu rege străin, fie cu rege român. Noi considerăm ca trecătoare această fază monarhică. Pentru noi, instituțiile republicane sunt ținta, obiectivul apropiat la care trebuie să tindă țara". Iar în finalul articolului se angaja să lupte susținut pentru ideea de republică.

Publicațiile socialiste și muncitorești au promovat cu consecvență ideea de republică, demonstrînd că ridicarea întregului popor la o viață de libertate și echitate socială, de progres material și spiritual se putea realiza numai prin făurirea unui stat în care puterea să aparțină maselor muncitoare, întregului popor. Ziarul **Drepturile omului** a afirmat și a susținut ideea de republică încă din 1885. Articolul **Monarhie ori republică** de Alexandru G. Radovici, apărut în nr. 30 din 8 martie 1885, poate fi considerat un articol-program în această direcție. Atitudinea socialiștilor era definită astfel : „Oameni de progres, preferăm, în lucrările noastre însăilărilor de lemne de acum sute de ani, schelele moderne ; în alte cuvinte : monarhiei, republica". În paginile ziarului **Drepturile omului**, monarhia era combătută energic, spunîndu-se răspicat că poporul singur trebuie să decidă asupra destinului său.

Un alt prestigios ziar socialist, **Munca**, a relevat că mișcarea noastră muncitorească și socialistă nu lupta numai pentru republică în general, ci avea ca obiectiv precis republica socialistă. Edificator în acest sens este articolul **Socialismul și republica** de Constantin Mille, apărut în nr. 42 din 9 decembrie 1890. În articol se arăta că monarhia poate fi înlocuită printr-o republică burgheză, dar aceasta nu reprezintă decît o fază intermediară între monarhie și republica socialistă, singura care corespunde pe deplin idealurilor maselor muncitoare. Constantin Mille dădea exemplu republica franceză instaurată după căderea lui Napolean al III-lea, subliniind că situația nu se schimbase, în fond, deoarece „relațiunile dintre capital și muncă au rămas neatinse". Pentru a se schimba structural organizarea socială, se arăta mai departe în articol, era necesară instaurarea unei republici socialiste, care să desființeze latifundiile și privilegiile, să înlăture exploatarea omului de către om și să colectivizeze mijloacele de producție.

Socialiștii români luptau în mod firesc pentru republica socialistă. Pînă a ajunge la făurirea acesteia, erau conștienți că se putea trece prin faze intermediare, și de aceea publicațiile socialiste erau solidare cu celelalte publicații care militau, cu sinceritate și cu dragoste de popor, pentru înlăturarea monarhiei și instaurarea republicii.

Însuflețiți de un ardent patriotism, de convingeri democratice și progresiste, scriitorii și publiciștii români s-au încadrat activ în procesul istoric finalizat în făurirea Republicii Socialiste România.

TEODOR VÂRGOLICI

CARTEA DE PROZĂ

Între realitate şi simbol *)

După trei cărţi de critică, serioase şi documentate, **Mariana Ionescu** publică, iată, un foarte interesant roman („Exerciţii de fidelitate", Cartea Românească, 1987). Un roman de critic, e tentat să spună comentatorul, satisfăcut că i se oferă un unghi de discuţie. Raportarea este însă, de data aceasta, îndreptăţită şi chiar obligatorie. Remarcam într-un comentariu mai vechi, dedicat solidei monografii a operei lui Zaharia Stancu, la Mariana Ionescu o infinită răbdare a descilcirii nuanţelor, o mare apetenţă a descifrării simbolurilor, ca şi o rigoare dusă la limită a interpretării. Nimic nu este lăsat la întîmplare nici în romanul de acum. Începînd cu coperta (care aparţine lui Done Stan) : un discret sfumato sugerează îngălbenirea hîrtiei, ca într-o veche arhivă (sentimentală), în vreme ce desenul baroc (un păun cu coada înfoiată, în tonuri de roşu, portocaliu şi verde) reprezintă, prin contrast, exhibarea. Este însăşi structura eroinei, oscilînd între retractilitate şi spectacol, conştientă de mica regie a propriei existenţe şi de „ipocrizia nevinovată a pudorii". Interpretarea ar putea merge pe linia aceasta, într-un roman al **căutării chipului**, în care simbolul oglinzii este foarte important, dar nu singurul. Nu e vorba de un roman livresc, nici de o prelungire a demersului critic în paginile prozei, ci de un jurnal de singurătate conceput ca un lung colocviu cu sine, la persoana a doua singular. Este, în mare parte, un roman liric şi autoreferenţial, mizînd, între altele, pe o simbolică interferenţă între viaţă şi text şi integrînd citate (sau pseudocitate) filozofice şi literare. Maniera rememorării este ea însăşi sugestivă, întrucît protagonista nu spune o poveste ci **o poveste a poveştii**, iar semnificaţia trebuie căutată nu atît în faptele înseşi, cît în rezonanţa lor în memorie şi mai ales în dispunerea lor simbolică.

Scrierea este alcătuită din cinci părţi şi un epilog, fiecare avînd în centru un simbol sau o situaţie simbolică. Prima, intitulată „Tu, cel mai paşnic oştean...", este axată pe un motiv al **miresei**, care străbate de altfel întregul text. Eroina trăieşte sentimentul unei vinovăţii neştiute, e o hipersensibilă complexată, silită să accepte „paşnic oştean", lupta vicleană a vieţii. Identificîndu-se cu ea uneori, privind-o alteori cu ochi ironic-sarcastic, prozatoarea e dublată adesea de o poetă, şi aceasta mai ales în ce priveşte sentimentul purităţii contrariate, ori expresia ororii de maculare. Începută ca simbolică rememorare a copilăriei, scrierea devine treptat un poem al pierderii inocenţei.

„Qui-pro-quo", al doilea capitol, ceva mai amplu, ca şi următoarele, indică în cea mai mare măsură talentul de prozator al Marianei Ionescu. Debutînd cu o reflecţie despre amintirea ca mod de observare a timpului, capitolul este totuşi, aşa-zicînd, cel mai epic. Scena pivot capătă însă, în context, şi ea valoare simbolică. Asemănîndu-se regelui frigian Midas, căruia Silenus i-a oferit harul de a preface în aur orice lucru cu care vine în contact, Ana Blandiana se lamenta într-un poem ca tot ce atinge se transformă în cuvinte. Prin analogie, s-ar putea spune (deşi nu se ştie dacă autoarea a luat şi aceasta în calcul) că tot ce atinge protagonista Marianei Ionescu, devine simbol. În scena cu pricina, ea este acuzată de către o ciudată bătrînă („bătrîna hoaţă" i se spune în text), mitomană sau excroacă pur şi simplu, că i-a furat banii într-o cabină de probă a unui mare magazin bucureştean, unde încerca o rochie în vederea participării la o nuntă. Relatată sincopat, cu multiple meandre ale memoriei trimiţînd mereu spre copilărie, cu inserturi textuale, cu trimiteri la nume, situaţii ori cupluri celebre, cu introducerea unui nou personaj simbolic („înaintaşa", însoţitoare tăcută), semnificînd legătura cu trecutul şi continuitatea unui destin şi cu o imagine-oglindă avertizînd („bătrînul idol", pianista celebră cu o tinereţe aventuroasă, în prezent o creatură decrepită), întîmplarea simbolizează agresivitatea existenţei care sancţionează fiinţa introvertită, ori îi dă satisfacţia îndoielnică a unor mici răzbunări. În aceeaşi ordine a sugestiilor simbolice, întîmplarea apare ca o posibilitate (ratată) de a-şi confecţiona o nouă identitate. Efectele sînt atent regizate, în amănunt chiar. Renunţarea la cumpărarea rochiei care-i revelase pentru cîteva clipe un alt chip, ascuns de cotidienele veştminte comune, semnifică imposibilitatea ieşirii din sine. Dincolo de aceasta, personajele — indeosebi „bătrîna hoaţă", dar şi intelectuala complexată, dezarmată în faţa insolitei situaţii, spre deosebire de o brunetă voluntară, de o coaptă senzualitate, care nu se sfieşte să iasă îmbrăcată sumar dintr-o cabină alăturată şi să pună, în ce-o priveşte, lucrurile la punct — sînt bine prinse, cu atenţie la gesturi, la atmosferă şi la echivocul situaţiei. Se poate sesiza chiar un discret simţ al comicului, repede convertit în micul sarcasm, deşi romanul este întru totul grav.

Obsedat de himera fericirii, al treilea capitol („Beţi, acesta e sîngele meu...") stă sub semnul coexistenţei lui **Eros** cu **Thanatos** şi se încheie cu un mişcător poem în proză al morţii unui bătrîn, personajele fiind, cum am observat deja, nu atît existenţe concrete, cît fantasme ale amintirii. De altfel protagonista se refugiază din faţa existenţei în ritual (sau în simboluri) şi preferă unei imagini crude medierea textului. Aducînd în al patrulea capitol în prim plan simbolul Maestrului, copie infidelă, întrucîtva epicureică, a celui din Bulgakov (poate cu intenţie parodică) şi răsturnînd în grotesc motivul miresei în următorul, cartea se încheie cu o dramatic-resemnată asumare a destinului.

Scris cu rafinament, romanul ar putea da impresia unui oarecare deficit de epică. În realitate, a face un asemenea reproş, ar echivala cu a-i ignora factura şi intenţiile. El este un discurs despre singurătate şi resemnare şi despre orgoliul acestora, un poem al solitudinii asumate prin care adie nostalgia vîrstei de aur. O încercare disimulat-autoironică, în fond sisifică, de a degaja adevărata identitate din noianul întîmplărilor, trăirilor şi aparenţelor înşelătoare. Actul rememorării este văzut, ca şi cel al scrierii, drept unul simbolic-recuperator şi totodată ritualic. În cadrul său, protagonistei (Clementina-Augustina, angajată la un simbolic sau, în orice caz, convenţional Institut, pe fereastra căruia se vede Arcul de Triumf), i se revelează originea şi natura propriei drame : „Şi ceri mereu ritual, numai ritual, în alfabetul armoniei perene". Ea este un soi de argheziană „halucinată a ştiinţei", neîndrăznind încă să intre în grădina senzaţiilor, în paradisul dragostei şi al morţii. Regia simbolică este, în ce-o priveşte, o formă (calculată ?) a pudorii, a decenţei, ori a reticenţei, dar şi expresia unei autentice drame (cită dramă, atîta existenţă !) a neputinţei de a opta între *viaţă* şi *carte*. Obsedată de puritate, adăstînd la porţile senzualităţii, ea se pierde ca Emil Codrescu, eroul lui Ibrăileanu, în, cum zicea G. Călinescu, raţiocinări nesfîrşite, inhibante. Trăirile sînt însă convingătoare, în adevărul sau falsitatea lor, tipul verosimil, şi, din punct de vedere literar, aceasta contează. Descoperirea feţei ascunse a lucrurilor, revelaţia culiselor searbede sau mizere ale ritualului purităţii şi tainei în scena întîlnirii fetei slăbuţe şi negricioase care avea să fie imaculata *mireasă*, produc pagini de excelentă proză. De mare efect este şi scena nunţii groteşti din penultimul capitol, între un tînăr frumos şi puternic şi o nebună scălîmbă — imagine a unui ritual trucat, cu final tragic. În fond, protagonista citeşte viaţa prin prisma mitului şi prezentul prin trecut, constatînd cu tulburare că uneori lectura eronată este mai profundă, ca în încîntătoarele pagini despre „Muzeul Omului". Înfometată ca Midas, ea ezită deocamdată să plonjeze în rîul izbăvitor, şi probabil că nici n-o va face. Adevărul existenţei sale stă (ca întreg acest original roman) sub semnul tensiunii dintre simbol şi realitate.

*) **Mariana Ionescu, — Exerciţii de fidelitate**, roman. Editura **Cartea Românească**, 1987.

Document şi ficţiune *)

Grindina, romanul lui Nicolae Ţic apărut anul acesta la Editura Eminescu, este, după cum arată autorul însuşi într-o notă aflată pe contrapagina foii de titlu, ultimul dintr-o trilogie — urmînd volumelor **Lege şi anexă** (1983) şi **Sărindar** (1984), ambele la aceeaşi editură. „Cu această trilogie... autorul a ambiţionat o frescă a societăţii româneşti în deceniul trei al veacului nostru", mărturiseşte Nicolae Ţic, observînd totodată că, în pofida unei asidue documentări, el „nu a reconstituit, ci a imaginat un deceniu al său". Asemenea scurte note însoţesc şi primele două volume, şi nu e lipsit de interes să observăm că, dacă în primul se insistă asupra ideii documentării, în cel de-al doilea scriitorul devine mult mai prudent, prevenind cititorul că nu are în mînă decît „o carte de ficţiune, nicidecum o lucrare de socio-politică", observaţie urmată de binecunoscutul avertisment : „orice asemănare cu evenimentele consemnate de istorie este întîmplătoare...". Această prudenţă este exagerată şi oarecum tautologică, avînd în vedere că, la urma urmei, chiar o lucrare, cum ar zice autorul, „de socio-politică" ar implica un anumit grad de subiectivitate, aşa încît un roman şi-o asumă prin natura lucrurilor. Cum în paginile trilogiei apar şi diverse personalităţi ale vieţii politice şi culturale a vremii, asupra cărora ficţiunea n-a putut acţiona (deşi altele apar cu nume schimbat), autorul găseşte cu cale a preciza tot acolo că prezentarea lor episodică „în dialog cu personajele plăsmuite... se face cu prudenţă, în limitele îngăduite de documente". Această remarcă se datoreşte intuirii riscului implicat de o atare situaţie, mai ales în cazul unor personalităţi despre care cititorul are o idee proprie bine fundamentată. Este, în **Grindina**, cazul lui Liviu Rebreanu, de pildă, înfăţişat prin ipoteza scriitorului politicos desconsiderat (şi, prin aceasta, făcut inofensiv) de către oamenii politici ai zilei. Adevăratul risc — şi Nicolae Ţic nu-l trece întotdeauna — este de a cobori un mare spirit la nivelul unei înţelegeri modeste.

Ca roman frescă, **Grindina** continuă maniera primelor două volume. Ar fi de spus că trilogia acum încheiată cuprinde într-adevăr întreg deceniul, de la momentul creării P.C.R. pînă în 1930, cu abolirea regenţei şi reinstaurarea regalităţii. Personajul principal care străbate ciclul este ziaristul Vlad Stanca, al cărui destin sinuos e semnificativ mai ales pentru felul autorului de a înţelege asperităţile şi caracterul dramatic al luptei ilegale a comuniştilor. Vlad Stanca este, cel puţin în intenţia scriitorului, un personaj problematic, înzestrat cu o superioară înţelegere a situaţiei sale de ilegalist în „stare de libertate supravegheată", suspectat în egală măsură de propriii săi tovarăşi şi de organele legale. N. Ţic, autor experimentat are abilitatea de a lăsa, de regulă, situaţiile să vorbească de la sine.

Deceniul trei este, aşa cum apare în roman (dar şi cum îl cunoaştem din documente), unul în care s-ar putea spune că atît apele bune, cît şi cele rele îşi caută şi îşi găsesc vadul. Autorul de frescă nu poate neglija, şi nici nu neglijează vreun aspect. Fiind un timp al maturizării conştiinţei politice a proletariatului român, acesta va apărea în roman cu căutările, problemele şi dificultăţile sale, ca şi cu ezitările şi nehotărîrile ce-l pot cuprinde. Apar figuri de muncitori, precum Partenie Jurubiţă, personaj complex, devotat trup şi suflet cauzei, dar şi chinuit de probleme familiale, sînt înfăţişate mişcări proletare, intruniri comuniste. Este sesizată de asemenea ascensiunea legionarismului. Scriitorul adună între paginile romanului reprezentanţi ai tuturor claselor şi păturilor sociale, de la industriaşi, politicieni, simpli muncitori, luptători ilegalişti, reprezentanţi ai presei, studenţi, pînă la ţăranii care-şi părăsesc satele şi asaltează paşnic capitala. Meritul său cel mai important pare a fi abandonarea schematismului şi tezismului care caracterizau romane similare scrise în urmă cu treizeci de ani, în favoarea unei dialectici a nuanţelor.

Comentarii de TUDOR CRISTEA

*) **Nicolae Ţic, — Grindina**, roman, Editura **Eminescu, 1987.**

CE MAI SCRIU REVISTELE?

Istorie românească

A apărut nr. 4 (87) al **Revistei lunare de istorie militară „Lupta întregului popor"**. Cercetători pasionaţi ai istoriei naţionale reliefează şi de data aceasta evenimentele care au marcat drumul poporului român pe calea măreţelor transformări revoluţionare.

În articolul intitulat **„Opera tovarăşului Nicolae Ceauşescu privind două dintre împlinirile istorice ale poporului român : Marea Unire de la 1918 şi Proclamarea Republicii de la 30 Decembrie 1947"**, autorul Ion Coman notează : **„Tovarăşul Nicolae Ceauşescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, preşedintele Republicii Socialiste România, realizează, în opera sa social-politică, o magistrală sinteză asupra dezvoltării societăţii româneşti de-a lungul mileniilor, repune în drepturi istoria naţională, înfăţişează, la dimensiunile reale, trecutul glorios de luptă al neamului, liniile de forţă pe care a evoluat destinul singular al poporului nostru înţelept şi viteaz".**

Evenimentului istoric de o deosebită însemnătate, Unirea românilor de la 1918 i se consacră pagini de o deosebită acuratete. Articolul semnat de general-locotenent dr. Ilie Ceauşescu : **„Rădăcinile şi premisele istorice ale Marii Uniri a românilor de la 1918"** evidenţiază faptul că **„Marea Unire a românilor din anul 1918 a fost expresia unei necesităţi obiective, afirmată prin multimilenara luptă a poporului român pentru înfăptuirea unităţii lui politice (...) Caracterul unitar şi românesc al spaţiului carpato-danubiano-pontic nu a putut fi anihilat de lungul şir al civilizaţii ale antichităţii".**

Unitatea şi continuitatea, ca două permanenţe ale istoriei poporului român, constituie tema unui alt articol, semnat de profesorul dr. docent Dumitru Berciu **„Poporul şi statul dac în contact cu marile civilizaţii ale antichităţii"**.

Viu şi permanent dialog cu cititorul său, revista îşi propune în acelaşi timp ca fiecare om să fie un cunoscător profund şi un apărător ferm al istoriei sale naţionale. Prin ţinuta sa, prin semnăturile sale de prestigiu, prin studiile şi articolele sale care încearcă să repună adevărul istoric în drepturile sale, să informeze cititorul, să soluţioneze probleme majore ale istoriei şi conştiinţei naţionale, **Revista română de istorie militară** nu este altceva decît o frumoasă demonstraţie a faptului că „pămîntul românesc se confundă cu istoria românească, iar istoria românească cu fapta generaţiilor de înaintaşi". **(ARETA ŞANDRU).**

Cărţi primite de la autori

- Vasile Andru — **Progresia Diana**. Roman. Editura **Albatros**.
- Florenţa Albu — **Efectul de seră**. Versuri. Editura **Cartea Românească**.
- Dan Adrian — **Dimineaţă incompletă**. Versuri. Editura **Litera**.
- Iulian Negrilă — **Însemnări despre scriitori**. Editura **Facla**.
- Aurel Maria Baros — **Pămîntul ne rabdă pe toţi**. Roman. Editura **Cartea Românească**.
- Platon Pardău — **Scrisori veneţiene**. Roman. Editura **Militară**.
- Titus Vijeu — **Fotografia unei iubiri**. Publicistică. Editura **Albatros**.
- Laurenţiu Cârstean — **Alb**. Versuri. Editura **Eminescu**.
- Ştefan Mitroi — **Războiul de după război**. Povestiri. Editura **Eminescu**.
- Carol Roman — **Iubirea, eterna poveste**. Pro familia. Publicistică. Editura **Albatros**, 1987.
- Ioan Vergu Dumitrescu — **Semn de clipă**. Versuri. Editura **Litera**.
- Mircea Constantinescu — **A fost odată ca niciodată**. Editura **Cartea Românească**.
- Vasile Speranţa — **Dorurile cintului de cuc**. Versuri. Editura **Litera**.
- Ioan Marius Lăcraru — **Pleiade şi fluturi**. Versuri. Editura **Litera**.
- Mihai Bogdan — **Simburele clipei**. Versuri. Editura **Litera**.
- Gabriela Hurezean — **Chipul şi asemănarea**. Versuri. Editura **Cartea Românească**.
- Adrian Alui Gheorghe — **Poeme în alb-negru**. Versuri. Editura **Junimea**.
- Ion Beldeanu — **Lecţia de melancolie**. Versuri. Editura **Dacia**.
- Ion Trif Pleşa — **Ordinul poeziei**. Versuri. Editura **Cartea Românească**.
- Mariana Ionescu — **Exerciţii de fidelitate**. Roman. Editura **Cartea Românească**.
- Gabriel Chifu — **Unde odihnesc vulturii**. Roman. Editura **Eminescu**.
- Gabriel Chifu — **Omul neţărmurit**. Versuri. Editura **Scrisul Românesc**.
- Florin Andrei Ionescu — **Ger năprasnic în luna lui Cuptor**. Roman. Editura **Cartea Românească**.

Cronica literară

de AL. PIRU

Ideea lirică

N-am citit volumele anterioare de versuri ale lui Nichita Danilov notate pe coperta din urmă a recentei sale culegeri de *Poezii* (Iaşi, Junimea, 1987) şi care sînt în număr de trei (*Fîntîni carteziene*, Iaşi, Junimea, 1980, premiat de Uniunea Scriitorilor ; *Cimp negru*, Cartea Românească, 1982 şi *Arlechini la marginea cîmpului*, C.R., 1985). Debutînd la 28 de ani, poetul face parte din generaţia nouă ca reprezentant al ramurii bucovinene, sucevene (e din Muşeniţa). E, desigur, un postmodern cu referiri la sfîrşitul secolului al XX-lea („Acest sfîrşit de secol / împroşcat pe pereţi") care-şi pune întrebări grave de moralist : „Prin mine trec ca printr-un ciudat anotimp, / cu teasta lui Yorick în mîini, mă întreb : / Dacă am secerat / Unde şi ce am secerat ? / Şi dacă adun, cînd pe cine adun ?".

Dintr-un cuvînt despre poeţi şi poezie aşezat ca postfaţă înţelegem că Nichita Danilov consideră poezia o aşteptare a bunului pescuit, întîmpinat însă cu indiferenţă de semeni, după ce au rîs de întreprinderea lui multă vreme zadarnică. Poetul, „atent sau mai puţin, la cele ce se petrec în preajmă-i... este conştiinţa vie a acestei lumi, a lumii în care trăieşte : arzînd lăuntric ca nimeni altul, de multe ori el simte nevoia de a străluci în afară şi de-a se înzorzona, pentru a atrage atenţia celor din jur, pentru a uimi şi a sfida".

O poezie, *Spălturile*, ne face cunoscut procesul creaţiei. Autorul stă înlăuntrul său sub un cer înnegrit de litere, silabe, cuvinte, factori germinativi din care iau naştere cărţile. Din cuvinte, sunete, univers, imagine, spirit, materie, singurătate se nasc sintagmele, imaginea universului, imaginea materiei, imaginea spiritului şi se umplu de sunetul şi tăcerea singurătăţii. La fel din cuvintele verb şi voinţă se naşte verbul voinţei, vuind în golul imens al singurătăţii, existenţa şi nonexistenţa. Din cuvîntul lume şi istorie se naşte istoria lumii cu Homer şi Shakespeare. Încheiere : „Autorul stă înlăuntrul său şi-şi corectează spălturile. / Citeşte cuvîntul neant şi se înspăimîntă. / Citeşte cuvîntul materie, / priveşte materia şi se înspăimîntă. / Citeşte cuvîntul naştere / şi se înspăimîntă şi se naşte. / Citeşte cuvîntul moarte şi moare. / În urma lui rămîn necorectate majoritatea cuvintelor". Nu mai avem a face cu necuvintele lui Nichita Stănescu, ci cu cuvîntul creator şi ordonator al universului şi al vieţii, raţiune a existenţei şi a morţii pe care poetul e silit să le lase aşa cum sînt. În această poetică, era de aşteptat, cosmogonia devine ontologie *(Oră)* : „Cu disperare mă revărs, / ţîşnesc din sinea mea / spre lucrurile îngrozite din jur, / dar pretutindeni sînt eu !". Dar iată şi un revers *(În noi, pe noi înşine)* : „Precum păianjenul ce-şi împleteşte plasa, / ne-am împrăştiat peste tot / deşertăciunea propriilor noastre / viscere şi acum ne retragem / în colţul nostru tihnit / pentru a ne devora. / în noi, pe noi înşine!". Fireşte, poetul se mărturiseşte trist, ca şi cum ar schimba feţe-feţe *(Cîinele melancoliei)* : „Vai, cîinele meu albastru / cîinele meu galben / cîinele meu trist, mă urmezi totdeauna!". Sau scrie o elegie de rezonanţă eminesciană *(Azur)* : „Tu stai şi mă veghezi — mereu-mereu cu ochi senini / din care izvorăsc şi curg / atîtea mîini atîtea mîini // Tu în azururi stai / şi mă veghezi mereu cu ochi senini / din care răsar şi cresc / Atîţia crini atîţia crini". Elegia se preface în *Seara fîntînilor* în baladă sau mai bine zis în bocet, în versuri ce aduc aminte de *Cantilena* lui Dan Botta : „ —Strugurii se coc / pe araci de foc / ulcioraş de lut / lutul mi-e trecut / Ulcioraş de fum / cum am să spun. / Cum am să m-aştern / pulbere pe drum / beznă în etern ? // Clopotele bat / Feciorii curat / prin amurg te cheamă / prin amurg se stinge / dangătul de-aramă / Clopotul de sînge". *Eulaliile* lui Dan Botta îşi aveau sursa în Poe *(Eulalie — A song)* din ale cărui *Clopote* întîlnim pare-se ecouri şi la Nichita Danilov *(Casa arborilor)* : „Cresc arborii mîini / cupe de aur pocal de-argint / prin ceaţa nopţii / se aud clinchetînd : / clinc clinc clinc".

Cinci poezii sînt intitulate *Lied* unde linia muzicală e mai curînd plastică : (I) : „Mîinile noastre se-amestecă-n ceaţă / care sînt ale mele, / care sînt ale tale ? / Toate sînt ale mele, / toate sînt ale tale" ; (II) : „Trei femei se scaldă-n rîu, / trupurile lor goale — / albele, splendidele lor trupuri / rămîn pe totdeauna în valuri..." ; (III)) : „Tu ai să vii seara / obosită ca de la seceră / Cu secera adînc sîngerînd / pe umărul trist / plîn de purpura serii..." ; (IV) : „De o săptămînă visez mîinile tale / mîinile tale albe şi subţiri — / palide aripi de păsări / în colivia de rouă..." (despre mîinile mamei) ; (V) : „Visa mereu aceeaşi imagine : un pat alb / înconjurat de crini negri şi în mijlocul lor / un trup alb, înaripat, de femeie...".

Pictură de ANGHEL NEAGU

În dragoste Nichita Danilov optează pentru poezie, e poate, chiar din această cauză, tot un pictor, colorist *(Poem alb)* : „E verde această casă albastră, / e roşu acest cuvînt vînt. / Iubita mi-a fost urîtă sau frumoasă, / dragostea mea totdeauna frumoasă a fost! // Cu mîinile înfipte adînc / în orbitele goale ale stelelor, / prin ceaţa oarbă a nopţii strig : / Poezia mi-am trăit-o pînă la sînge, / dragostea nu !". Alt *Scurt poem de dragoste* oferă o imagine ciudată a mîinilor care ascund şi totodată deschid faţa femeii : „Femeia aceasta cu faţa / îngropată în palme / cărămizi de apă / se desprind de pe mîinile ei ! // ana maria ana maria marta / ana maria marta / ana maria marta / ferestre de apă sînt mîinile ei !".

Sentimentul naturii e înlocuit şi el cu imaginea naturii în mişcare, imposibil de transpus altfel decît într-un singur moment. Cum ar trebui să picteze un pictor acoperit de apele mării ? Citim în *Peisaj marin* : „Simte că nu mai are aer în piept şi pictează / Că nu mai are aer în piept. / Simte că inima i se zbate gata gata să crape şi pictează cum / inima i se zbate în piept. / Îşi ţine ochii deschişi şi pictează / cum îşi ţine ochii deschişi". Aşadar pictura nu e poezie sau, şi mai bine, poezia nu e pictură. Lucrul se poate dovedi şi cu scurta poezie *Iarbă* : „Iarbă sînt privirile noastre / prin care alergi / cu picioarele goale şi tălpile reci / şi fiecare pas al tău / e o picătură de rouă". De notat inedita comparaţie de la sfîrşit. În acelaşi stil aproape de haiku e poezia *Noapte* : „Această noapte ca un fier înroşit şi crugul stetelor în inima-mi".

Mai puţin ironic sau parodic. Nichita Danilov recuperează inteligent şi fin, amestecînd sunetul muzical cu imaginea picturală şi pe aceasta cu ideea lirică, fără a cădea în conceptualităţi şi restituind poeziei un sens emoţional mai pur ce atrage prin inocenţă.

O PRIVIRE CĂTRE CEI CARE VIN

Valeriu Râpeanu

Să fim sinceri

O dezbatere privind viitorul unei literaturi este totdeauna binevenită, dar ea nu se fructifică decît în momentul în care opiniile participanţilor trec din domeniul enunţurilor teoretice pe tărîmul situaţiei din momentul respectiv. Fără îndoială, nu putem ignora cîteva din trăsăturile acestui fenomen, prezente în toate epocile literare : tinerii caută să se afirme fie detaşîndu-se de ceea ce a fost înaintea lor, uneori manifestîndu-şi zgomotos această atitudine, fie aliniindu-se la stilul, modalităţile, particularităţile literaturii unor maeştri, mai ales faţă de cei ce dispun de posibilităţile de a lansa un nume nou : cenaclu sau revistă. În prima ipostază se înscriu talentele autentice, cei ce simt nu numai că trebuie să spună altfel, dar şi să extindă cîmpul investigaţiei sociale şi morale spre zone încă neabordate sau chiar nebănuite. Nu-i mai puţin adevărat însă că lor li se alătură, căutînd să ocupe chiar avanscena literară, cei ce vor să se afirme repede, cu orice preţ şi cu orice mijloace, cei ce nu au răbdare să construiască opera durabilă, ci vor să se facă imediat cunoscuţi prin şocarea contemporanilor. Orice generaţie nouă, orice modalitate nouă, orice formulă stilistică nouă aduce în prim plan nu numai talentul autentic, pulsaţia inedită, ci şi pe cei care cu abilitate îşi însuşesc procedeele, afişîndu-le ostentativ şi clamoros. Se spune că timpul cerne, da, dar nu totdeauna sita aceasta a timpului funcţionează cu eficacitate, pentru că autorul care a pătruns impetuos caută prin orice mijloace să impună contemporanilor imaginea pe care el o are despre sine însuşi. Cea de-a doua mare categorie este cea a scriitorilor care nu caută să-şi fructifice înzestrările proprii, particulare, ci dimpotrivă, să-şi moduleze glasul după cel al maeştrilor la modă şi, cum spuneam, care au puterea impunerii unor nume. S-au născut la noi o puzderie de băieţi care i-au imitat la pastişă pe Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ioan Alexandru, Adrian Păunescu etc. Unii intră în categoria epigonilor, care nu se pot desprinde de tutela unui maestru iubit cu sinceră devoţiune, alţii a oportuniştilor literari pentru care doar materializarea publicării contează. Unii din aceştia îşi schimbă glasul după şansa ce li se oferă de către cutare sau cutare şef de şcoală, de a fi tipărit în revistă, volum şi mai apoi premiat. Ce se întîmplă în momentul de faţă la noi : fetişizarea publicării în volum. Ceea ce pînă la un moment dat e explicabil şi pentru talentele autentice : e necesar ca momentul acesta să nu se amîne, să nu constituie atunci cînd se materializează un contratimp, în ceea ce priveşte stadiul de evoluţie al literaturii, al autorului, al noutăţii pe care o propune. Alteori însă, această nerăbdare nu-şi are acoperirea talentului şi atunci, nu o dată, insistenţa intră în acţiune. Pentru că un fapt e cert : cum poţi manifesta exigenţă faţă de un tînăr, din moment ce oameni epuizaţi artisticeşte, depăşiţi din punct de vedere intelectual şi literar, publică tenace volume impresionante prin dimensiuni. Exigenţa e unică şi indisolubilă. Ea nu poate fi implicată numai debutantului şi tînărului, ci tuturor celor care scriu. Aici generaţiile noi au dreptul după opinia mea să fie nemulţumite de modul în care se face la noi critica. Mai precis să vadă cum oameni de slabă înzestrare se bucură de favorurile publicului deoarece critica tace şi ocoleşte să spună acel *nu* categoric, ritos, fără considerentele diplomatice, pe cînd opera lor nu ocupă în conştiinţa publică locul meritat de dimensiunile ei valorice. Să ne referim la poezia generaţiei unor poeţi precum Dan Ion Nasta, Viola Vancea, Ioana Ieronim, Tudor Cristea, ca să cităm doar cîteva nume, şi să ne dăm seama că aceştia, ca şi alţii, nu-şi au locul meritat în ierarhia literară românească din pricina faptului că n-au atras atenţia asupra lor prin pocedee şocante. E o realitate asupra căreia trebuie să medităm. Prea mult s-au încetăţenit pozele zgomotoase, atitudinile de autoimpunere, de trecere zgomotoasă către prim planul scenei ca să mai credem în smerenia faţă de actul scrisului. În această privinţă cenaclurile trebuie să devină din ce în ce mai puţin „cercuri de admiraţie mutuală" şi să fie laboratoare unde să predomine schimbul de idei şi sincritatea, revistele să impună acea critică menită să încurajeze, dar şi să descurajeze pe cei neaveniţi în domeniul artei literare, iar editurile să spună sincer din ce moment un drum s-a frînt şi cel ce încearcă să meargă mai departe s-a impotmolit. Dar pentru ca toate acestea să poată fi împlinite nu trebuie să fetişizăm ideea de tinereţe. Reimprospătarea literaturii cu cei ce vin e un fenomen obiectiv : el a fost prezent în toate epocile literare, fără această continuitate dialectică noţiunea însăşi de literatură n-ar mai exista. Dar cu condiţia ca grija pentru tînăra generaţie să nu se transforme într-o abilă manipulare de impunere a propriei tale opere literare sau a propriei tale personalităţi scriitoriceşti.

Românie-floare

Sub zăpezi stelare creşte vis de pîine,
La sfîrşit de an, la ceas de urare
Românie sacră, drumeţind spre mîine,
Azi îţi pui găteală de aur şi soare.

Fluturi de omături ţi se-aprind pe ie,
În acest decembre nuntit de ninsori,
Patruzeci de roze, dulce Românie
Ai strîns în buchetul de visuri şi flori.

Şi petale albe — patruzeci la număr —
Românie-floare, îţi deschizi şi creşti,
Judeţe-corole, care-ţi ţin pe umăr
Arcul de lumină sub care-nfloreşti.

NICOLAE ROTARU

Poem

Surîsul iernii-fragedă ninsoare
Într-un ţinut păzit de firul ierbii
Adulmecat în taina lor de cerbii
Ce-au prefăcut pădurile în boare.

Şi-i totul parcă filă grea de carte
În care am scris şi încă vom mai scrie
Luminile ce pîlpîie departe
Ne lasă umbra ţării pe hîrtie.

Decembrie

Decembrie. Zăpada-i dată-n floare
Peste întreg pămîntul românesc
Şi înlăuntru-i boabe se-nmulţesc
A lumină şi a sărbătoare.

Noi sîntem un puls care va bate
În artera grea numită ţară
În acest decembrie ce-i măsoară
Vîrsta adunată în carate.

CARMEN FOCŞA

O CARTE ÎN DEZBATERE

D. R. Popescu: „TEATRU" — volumul II

Seria „Teatru comentat"

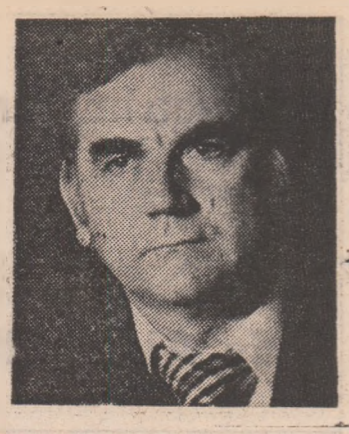

Delicateţea vitalităţii

Ediţia de opere dramatice a lui D. R. Popescu, apărută în seria de „Teatru comentat" a Editurii „Eminescu" şi ajunsă deja la al doilea volum, se constituie în bună măsură într-un model prin felul în care a fost întocmită. Mai limpede spus, se poate afirma că găsim, alături de textele lucrărilor, un dosar sau cel puţin direcţiile esenţiale ale unui dosar al receptării critice complete a uneia sau alteia dintre piese. Ediţia este îngrijită de Valentin Silvestru „care a selecţionat piesele, a scris prefeţele, a convorbit cu autorul (în unele dintre ele), a ales referirile critice la fiecare lucrare", cum se precizează pe volum într-un chip cam lung, aducînd puţin aminte de titlurile capitolelor de roman de pe vremea lui Henry Fielding. Aşadar, vom găsi o succintă prezentare *critică* — în cel mai propriu sens al cuvîntului, căci mai totdeauna nu lipsesc rezervele tranşante şi indicarea directă a unor carenţe — a alcătuitorului ediţiei însuşi, apoi expunerea la fel de succintă (pe atît de concludentă însă) a punctului de vedere al autorului asupra lucrării sale. Acestea sînt puse în pre-faţa reproducerii textului cîte unei piese, pentru ca în post-faţa ei să găsim selecţii din comentariile critice ale scrierilor şi, mai ales, ale spectacoalelor. Sigur se pot forcompletării, pentru ca ediţia lui Valentin Silvestru să fi fost cu desăvîrşire un model în sensul de dosar complet al receptării critice. Astfel, este evident că în montajul din comentarii s-a mers pe procedeul, oarecum mai comod, al reproducerii din presă a cronicilor propriu-zise de spectacol, sau, în unele situaţii, a decupării cîte unui fragment dintr-o lucrare cu caracter monografic consacrată autorului. Nu toate aprecierile însă, din puzderia de semnături de critici (există, dealtfel, foarte multe „critichese", ca să folosesc un termen cam rebarbativ), sînt revelatoare sub raport exegetic. Pe de altă parte, textele lui D. R. Popescu sînt şi de un susţinut interes pur literar şi ar fi interesat însemnările criticilor literari înşişi asupra dramaturgiei lui. (Iată, ca să dau un singur exemplu, nu strica deloc dacă se reproducea ceva din substanţialul eseu despre teatrul lui D.R. Popescu al lui Mircea Iorgulescu).

Altfel, ediţia este cu totul peste rînd şi în modul de concepere şi în acela de concretizare al conceperii, ei, iar obiecţiile de faţă sînt de importanţă colaterală. În primul rînd, apare foarte viu faptul că este vorba de un text de literatură destinat scenei. Mereu avem în faţă receptarea teatrului ca literatură şi concomitent, receptarea lui ca spectacol. Aprecierile propriu-zise ale lui Valentin Silvestru sînt, şi ele, nu o dată exemplare, prin chipul în care rezonează o acută sensibilitate critică la un spectacol de valoare. Foarte utile sînt mai mereu şi clarificările cuprinse în „Cuvîntul autorului". Utile nu doar pentru că aduc precizări de ordinul istorico-literar, oricînd profitabile pentru un cercetător, dat fiind vorba că ne găsim dinaintea unei personalităţi atît de proeminente a literaturii actuale, ci şi fiindcă propun o interpretare din unghiul creatorului a propriei creaţii. Se demonstrează — iarăşi pe viu ! că primul, după ce a istovit-o pe cea din urmă, nu deţine nici o „cheie" mai potrivită a deslușirii ei exegetice în raport cu alţi comentatori. Astfel, discutînd **F.M.S.M.L.O.**, dramaturgul scrie un inteligent eseu „Despre vis". În frazele sale, altminteri foarte percutante stilistic şi profunde în reflecţii, accentuează asupra caracterului de proiecţie imaginară (a femeii) în ceea ce îl priveşte pe iubitul idealizat, faţă de soţul devenit atît de plicticos (şi care există realmente în carne şi oase). În ceea ce mă priveşte, consider că piesa poate beneficia şi de o „lectură" în partitură realistă, ea putînd fi interpretată şi ca expresie a incapacităţii structurale a femeii de a depăşi un evident conservatorism de fond, de a depăşi anume cadre consacrate (sociale, în primul rînd, şi afective într-un plan secund), în care a fost plasată şi s-a autoplasat.

Referitor la piesele propriu-zise, majoritatea le-am aflat în volumul „9", pe care l-am comentat pe larg cu alt prilej.

Desigur, este imposibil a privi cît de cît analitic teatrul lui D. R. Popescu într-un spaţiu precum acela ce-l am aici la dispoziţie. Trei aspecte cu valoare generală ale acestei excepţionale dramaturgii am să le punctez totuşi. Primul este acela al francheţei de fond a personajelor, oricît de cinice ar fi ele altfel. Ele sînt de o onestitate compactă, în felul ei zguduitoare, a mărturisirii, fără ocolişuri, fără întortochieri de frază şi fără automistificări, a propriei abjecţii. Al doilea este al modului de **hora staccato** al derulării replicilor, a felului cum ele se asamblează într-o compoziţie sălţăreaţă şi polifonică în aceeaşi vreme. În felul acesta, personajele spun **totul**, fiecare despre sine şi despre ceilalţi, dar şi completîndu-se mereu într-un iureş de precizări, contraziceri, nuanţări. Este un mod rafinat de a sugera complexitatea, într-un extenuant, dar niciodată extenuat, dinamism al existenţei. În sfîrşit, în acest teatru formal atît de zgomotos, să nu trecem peste discreţia punctării trimiterilor spre simboluri vaste, spre corespondenţe mitologice (acestea din urmă fiind, cel mai adesea, chipul concretizării celor dintîi). Tot ce se petrece s-a mai petrecut odată, în forme aparte! Aşa cum Agamemnon **trebuia** să-şi sacrifice fiica, aşa şi căpitanul Andrei Dunărinţu, participant la asediul Plevnei, **trebuie** să-şi sacrifice, în interesul colectivităţii, fiul. Totul a mai fost, şi totul e mereu altfel, iar dramaturgul semnalînd această esenţă a derulării vieţii, o face cu discreţie, tact şi — ceea ce părea neaşteptat la acest teatru turbionar, ca şi la forţa de o vitalitate eruptivă a talentului autorului — cu delicateţe.

VICTOR ATANASIU

D. R. P. sau cercurile cunoaşterii

Profund marcate de singurătate ni se înfăţişează personajele — mai cu seamă cele principale, înzestrate de autor cu harul de a reverbera emblematic — din piesele de teatru ale lui D. R. Popescu reunite în recent apărutul volum II de **Teatru** (Ed. Eminescu, 1987, seria „Teatru comentat"), piese care, la o lectură globală, revelează unul dintre cele mai originale universuri din dramaturgia românească de astăzi. Nuanţînd, trebuie să specificăm că nu este vorba despre o singurătate care ţine de tema şi, implicit, de finalitatea etică ale pieselor, ci despre o singurătate folosită ca artificiu regizoral. Ea, singurătatea în mrejele căreia personajele sînt plasate programatic (aidoma perlelor într-o somptuoasă montură), este mai puţin „starea de agregare" predilectă a materiei umane din care dramaturgul îşi plămădeşte eroii, cît mai ales acel **primum movens** generator al constituirii unei lumi. D. R. Popescu, scriitorul tentat de multe genuri ale literaturii (de literatură ca unică şi complexă modalitate de exprimare, am putea spune), nu avansează o viziune caracterizată de optimismul facil şi festivist, dar nici una grevată de un pesimism încrîncenat şi anihilator de elanuri, cu ecouri mizantropice. Spirit vital, el crede în vitalitatea funciară a fiinţei umane, în capacitatea acesteia de a rezista, fără a abdica de la imperativul demnităţii, avalanşelor de adversităţi prăvălite asupra-i de către destin, în puterea omului de a-şi perpetua luminoasa esenţă gînditoare. Scriitorul comentează : „E bine deci să visăm stînd cu picioarele pe pămînt [...] coloana se curbează şi se îndoaie în absenţa gravitaţiei, a setei pămîntului de a te simţi lipit cu picioarele de el şi drept şi exact în înălţime" (din cuvîntul autorului — **Despre vis** — la piesa **F.M.S.M.L.O...**). Personajele dramaturgului caută în permanenţă să stabilească legătura aceasta cu pămîntul, ele stau sub semnul unei acute nevoi de certitudine. Trăitoare într-o lume defel blîndă şi roză, cu asprimi şi înfruntări inerente vieţii aşa cum este ea, ele sînt agresate deseori de meschinăria, ura, lipsa de înţelegere sau invidia celor din jurul lor. Sebastian Voiculescu, din **Mai suna-vei dulce corn ?...**, medic de prestigiu ştiinţific şi largă compasiune umană, este victima unui grotesc şi înspăimîntător, prin formele de manifestare, complot pus la cale de către abjecţii săi colegi, doritori să parvină social. George, din **Hoţul de vulturi**, directorul unui şantier, omul care vrea, în primul rînd, **să facă** oameni din tinerii aparent debusolaţi cu care lucrează, vede eşafodajul propriei sale vieţi distrus, pierzînd punctele de sprijin ale unei existenţe bazată pe încrederea în semenii săi. Victor, din **Rugăciune pentru un disc-jockey**, alt director de alt şantier, traversează momente dificile pentru echilibrul său interior, agravate de reaua-credinţă şi „lucrăturile" subordonaţilor. Marghioala, din **Ca frunza dudului din rai**, femeia care jertfise **totul** pentru o pură şi „veşnică" iubire, se descoperă abandonată de soţ şi copii, împinsă, cu brutalitate sau fariseism, în moarte. Întotdeauna, însă, protagoniştii, aflaţi în postura unor boxeri copleşiţi de forţa adversarilor şi trimişi, tumefiaţi, în corzi, găsesc în străfundurile fiinţei lor fărîma de demnitate, acea amăruie şi orgolioasă demnitate a învinsului, şi termină lupta în ring, reuşesc să îşi păstreze identitatea de „trestii gînditoare" (comparaţia o subliniază tot autorul, prin aşezarea citatului din Pascal în deschiderea uneia dintre piese), izbutesc să continue să creadă, cu convingerea, în **om**, chiar dacă anumiţi oameni nu se vădesc demni de acest nume. Singurătatea amintită la începutul acestui articol nu este, deci, element al substanţei personajelor (sau chiar unică substanţă a acestora), ci o atitudine prielnică autoexplorării, introspecţiei. Solitudinea în care autorul îşi „împinge" cu obstinaţie eroii, într-un moment sau altul al desfăşurării dramatice, după ce aceştia fuseseră supuşi multiplelor experienţe desfiinţatoare, constituie, momentan, calea unică de a exista (sau subzista !) în continuare — prin cunoaşterea de sine şi, totodată, prin cunoaşterea lumii, prin punerea într-o nouă ecuaţie a fiinţei individuale şi a fiinţei colective a societăţii. Pasiunea pentru activitatea de constructor (nu numai constructor de edificii palpabile, ci, îndeosebi, constructor de conştiinţe, constructor politic — vezi Dromichaites, din **Muntele**, dar şi George sau Victor), relaţia erotică (tinjitoare după autenticitate) şi călătoria (în cursul căreia o conştiinţă îndeobşte tînără se confruntă cu alte realităţi, în cele din urmă cusine) sînt modalităţile imaginate de D. R. Popescu, înglobate unei structuri de cercuri concentrice, pentru a accede la cunoaşterea de sine. Experienţele traumatizante, multe în notă barocă şi gotică, pe care le suportă personajele constituie autentice **vămi ale omului**, încercări necesare — în orizontul demiurgic al creatorului — pentru punerea în lumină a condiţiei umane. Fie că îşi fixează „scena" într-o istorie mai mult sau mai puţin îndepărtată, fie că îndreaptă lumina reflectorului spre actualitate, dramaturgul se arată interesat de configurarea unor ipostaze existenţiale esenţiale, a unor arhetipuri într-o viziune proprie. Piesele sale îmbină tumultuos o intens colorată şi accentuat nonconformistă contemporaneitate cu simboluri mitologice (tratate subtil polemic) şi cu componente ale straturilor de spiritualitate arhaică românească. Privirea este, de multe ori, de un sarcasm tăios, dar meditaţia impune prin gravitate. Deşi fluxurile evenimenţiale ale pieselor sale sînt bogat şi divers constituite, cuprinzînd întîmplări care mai de care mai ciudate (se face simţită, aici, apetenţa pentru paradox a scriitorului), D. R. Popescu este, pînă în prezent, mai cu seamă un dramaturg care pune în scenă idei.

GABRIEL RUSU

Translaţia real — fantastic

Observam, cu mai bine de zece-doisprezece ani în urmă, pe vremea cînd piesele lui D.R. Popescu de-abia începeau să-şi facă drum către public, cît de ataşaţi de ele erau tinerii regizori de atunci, cît de nerăbdători aşteptau cîte un nou text, cum „tratau" cu autorul aflat la Cluj-Napoca pentru a-i smulge fie şi manuscrisele încă neterminate purtîndu-le apoi de la secretariatele literare la colocvii şi festivaluri ca pe nişte argumente de netăgăduit ale propriilor lor nelinişti, ale chiar modului lor de a gîndi teatrul şi, prin el, propria-le existenţă. Găseam, de pildă, cu prilejul premierei cu Balconul *(un text plin de forţă, concentrat şi grav, care nu-mi explic de ce a dispărut de multă vreme din repertorii), că ataşamentul tinerilor de atunci (acum printre cei mai importanţi regizori maturi) avea ca principală motivaţie însuşi felul în care ei şi dramaturgul înţelegeau teatrul ca artă a dezbaterii deschise, ca dialog viu şi grav între conştiinţe. O sete de adevăr manifestată în cele mai ciudate şi mai contradictorii forme, o căutare febrilă a drumului care să ducă spre adevăr, căutare pîndită, ca într-o nesfîrşită poveste plină de simboluri şi învăţăminte, de încercări neîndurătoare, de contradicţii şi deziluzii, de visuri pure şi piedici menite să pună la încercare credinţa în ideal. Şi dacă mai niciodată piesele lui D.R. Popescu nu se „termină cu bine" în sensul acela comod, inundînd viaţa într-un roz bombon, totdeauna, însă, acea dureroasă căutare îşi află limanul : puterea, înţelepciunea de a întrezări adevărul, de a-l accepta drept formă supremă a vieţii-viaţă.*

Pentru cine-i obişnuit să citească dramaturgie, legat fiind şi de scopul ei prim şi ultim — acela de a prinde viaţă scenică —, piesele lui D.R. Popescu pun într-o mare încurcătură : sînt, cele mai multe, lungi, aduc o mare de personaje care bîntuie ca într-o grădină sub formă de labirint în care aleile sînt cînd de paradis, cînd de iad, spaţiile de joc se schimbă tot atît de repere ca într-un vis, avînd aceeaşi putere de a sugera o realitate percutantă, replicile se încrucişează ca săbiile de Toledo, la fel de ascuţite şi de flexibile, o aglomerare de evenimente cotropeşte cititorul dîndu-i nu arareori sentimentul unei jucăuşe prolixităţi. O viaţă clocotitoare, aflată mereu „în tensiune" pare că nu vrea să se supună necesarei rigori — cerinţă esenţială a textului dramatic. Autorul se joacă cu timpul chiar şi atunci cînd, aparent, respectă regula clasică a întreitei unităţi : se întîmplă ca ceea ce pare a constitui prezentul piesei să se dovedească fie un trecut retrăit, fie pură imaginaţie, iar unghiurile de vedere asupra adevărului căutat să propună mereu alte realităţi posibile, fie contradictorii, fie complementare. Nici o clipă, aproape, balanţa dintre real şi fantastic nu stă în „punctul zero" : cînd brusc, împinsă de resortul unui argument puternic, cînd abia perceptibil, atinsă de gingăşia unei metafore, ea captează fără încetare zguduirile de dinlăuntrul şi de dinafara personajelor. Dialogul iute, chiar ţîfnos, caracterizînd personaje dintre cele mai obişnuite, este brusc străfulgerat de cîte o metaforă ce-l aruncă în cea mai duioasă poezie. Aşa cum clipele, cîteodată chiar lungile clipe de reverie poetică sînt sparte de cîte un element de cotidian frust. Translaţia real-fantastic se petrece mereu în dublu sens, iar mutaţiile cu rol contrapunctic sînt tocmai cele care produc, direct sau indirect, zguduirile de conştiinţă. Interesant este că atunci cînd irealul, fantasticul, visarea poetică pun stăpînire pe personaje sau pe o anume scenă, o undă ironică, trecînd adeseori spre autoironie şi chiar în umor gros şi satiră muşcătoare, roade pînă la a fărîmiţa lirismul ; iar cînd realitatea cea mai voit pedestră apasă personajele, o comparaţie aproape nevinovată, o metaforă răbufnind ca o rachetă din deşert ridică totul în sferele înalte ale neliniştilor existenţiale. Această permanentă ambiguitate, cu o putere de sugestie extraordinară cred că dă o puternică teatralitate pieselor lui D.R. Popescu în pofida acelei năvălitoare acumulări de personaje, întîmplări şi mai ales a multitudinii de unghiuri care, ca într-un caleidoscop, fac ca fiecare eveniment, chiar cel mai nesemnificativ, să capete o nesfîrşită serie de forme, de mişcări, în care certitudinile se pierd pentru a lăsa locul căutării. Jocul permanent de planuri, capacitatea de a sugera o infinitate de stări, nivelul prim care totdeauna poartă amprenta unei realităţi ce frizează cotidianul şi din care apoi se naşte metafora fantastică şi cea lirică — iar prin toate acestea sensul superior al căutării frumosului şi adevărului, al echilibrului în dezechilibru — sînt, cred, cîteva dintre motivele pentru care dramaturgia lui D.R. Popescu a dat şi poate da spectacole neliniştitoare, îndemnînd la meditaţie, deloc uşoare şi comode, însemnînd şi pentru regizor, şi pentru scenograf, şi pentru trupă o benefică luptă cu propriul limbaj, cu propriile mijloace de expresie, o căutare mult asemănătoare aceleia a personajelor pe care le au a întrupa.

MIRUNA IONESCU

ANCHETA NOASTRĂ

RESORTURILE LĂUNTRICE ALE POEZIEI PATRIOTICE

Literatura unui sentiment tutelar — dragostea de patrie. Veche de cînd literatura și nemuritoare, fiind cuprinsă în tot ce e de referință în domeniu. Literatura iubirii de pămîntul natal, a dăruirii eroice pentru spațiul moștenit. Și tocmai prin această definiție, fără excepție, scriitorul respectiv a intrat în conștiința literară, etică, estetică a omenirii. Nicidecum altfel decît prin inconfundabila sa voce, vocea pămîntului său. Formarea unei conștiințe scriitoricești și asumarea unei conștiințe scriitoricești pe fundamentele spirituale ale oamenilor în mijlocul cărora trăiești, dimensionată pe coordonatele spațiului de muncă și creație, sînt demersuri necesare pentru orice creator de literatură. Cîmp în care poezia atinge cuprinderea cea mai mare și cu impact de excepție în zona afectivului.

Un sentiment tutelar în literatură — dragostea de patrie. Un sentiment inepuizabil. Întreaga noastră literatură dovedește acestea. Poezia în primul rînd, cultivînd neobosită nobilul sentiment. Lirica patriotică românească în ziua de azi și dintotdeauna ? O interogație căreia îi dau răspuns, în cadrul dezbaterii noastre, cîțiva poeți. Desigur, răspunsul lor întreg, rotund, patetic, apăsat și substanțial este gravat în litera emotionantă a creației lor, opiniile exprimate mai jos fiind un fierbinte cuvînt în Agora. Rostit la lumina dintre un poem și altul.

Ce este patrioticul în poezie

M-am întrebat și eu de-a lungul anilor, cu insistență și ardoare, ce este Patria în poezie.

În lucrarea de doctorat **Patria în poezia lui Pindar și a lui Eminescu**, căreia cred că i-a venit vremea să fie publicată, am exprimat pe larg și am fundat teoretic, pe cît îi stă în putință poetului ce sunt, cu două decenii aproape în urmă, faptul că patria în poezie ori ocupă locul central, ori viziunea poetului asupra lumii nu este suficient fundată spiritual în tradiția noastră europeană.

De n-aș fi convins de acest fapt, nu mi-aș fi îngăduit să-mi așez anii cei mai frumoși ai vieții, cărțile mele cele mai bune după cît îmi dau seama, sub semnul valorilor Logosului întrupat în istorie, în cazul de față și în istoria poporului nostru.

Faptul că aceste cărți care se cheamă **Imnele bucuriei, Imnele Transilvaniei, Imnele Moldovei, Imnele Țării Românești, Imnele Iubirii, Imnele Putnei** au putut la un moment dat atrage asupra lor o foaie de aur de la masa uneia dintre cele mai prestigioase organizații din lume ce numără în Japonia peste unsprezece milioane de membrii și alte nenumărate milioane în alte țări, și asta nu printre altele, venindu-i rîndul și acestei opere la o apreciere de acest rang, ci fiind chiar cea dintîi în lume socotită la ora de față, poate fi un indiciu că Universul în poezie se realizează prin particular, că a atrage lumii atenția asupra jertfei lui Constantin Brîncoveanu și a fiilor săi bunăoară poate avea o semnificație mondială.

Asta ca argument. Iar acum, la obiect. Absolutul, punctul de referință, arheul Umanității noastre, cea care a dat marea spiritualitate europeană este Patria, părintescul cu inimă de mamă. Filologic, Patria de genul feminin se referă la Părinte, la Părinți. Este Părintescul cu inimă de mamă. La celebra Universitate din Tokio, Soka Gakkai, în fața unei săli arhipline, esența unei conferințe ce am ținut-o acolo a fost legată de afirmarea acestui adevăr al inimilor noastre : Absolutul revelat și Europei este Părintele, Paternul, tatăl cu inimă de Mamă. Nu ne putem sustrage acestui Părintesc, fără riscul de-a ne plasa într-o poziție marginală Adevărului ființei omenești, mărturisitoare în spirit a Logosului întrupat în istorie și în istoria poporului român.

IOAN ALEXANDRU

Intrare în propria inimă

...și dacă existența mea este fugitivă, ea nu capătă sens decît încercînd să înțeleg lacoma și aparent haotica aventură a istoriei. Saltul din biologic-individual (vîrstele mele, cu tot ceea ce fiecare a adus ca spor de cunoaștere, luare în posesie și apropiere de mine însămi) în exponențialul pe care-l presupune practicarea și asumarea literaturii, — trece obligatoriu printr-un proces de **inițiere** : în lămurirea (și semnificația) faptului apartenenței mele la un anume **loc**, la o anume **limbă**. Locul meu, casa mea : acest PĂMÎNT, acest Cosmos. Dar „**acasă** la mine", — acest ceva este infinit mai dureros și mai dificil de aproximat. Este ca și cum, printr-o incizie subțire, aș încerca să-mi fac loc și să intru în propria mea inimă. Să lărgesc și să scormon pînă aș auzi vînătul vaier în stindardul gurii de lup, pînă aș penetra gîndurile celor care vor bea apă din sfîntul Donaris (cum alții din Gange, iar ceilalți se lăsau botezați în Iordan), cum aș gîndi tăcerea și sîngele bărbaților care, de bunăvoie aruncîndu-se în suliți, se înălțau la Zamolxes, în chiotele anticipatoare de victorie ale daco-geților. Pînă aș înțelege de ce s-au „pierdut" toate cronicile și rapoartele romane referitoare la existența și lupta celui mai puternic neam al continentului de dinainte de era noastră ; neamul în al cărui misterios (și redus la tăcere) destin erau înscrise originea și traiectoria **ființei** noastre. **Toate** cronicile : inclusiv (și poate mai ales) aceea a tracului (de origine) împărat Traian. Și **însemnele** limbii lor (am citit despre sclavii care făceau glume și improvizau scenete hazlii **în limba lor daco-getă**). Pînă aș înțelege, cu sîngele inimii, rostul acestui inițial (aproape ritual) uriaș genocid, pînă aș accepta și mintui blestemul într-o mai clară așezare a devenirii lucrurilor. Și ceea ce nici un copil nu vrea să accepte, azi — resemnarea (indiferent de pseudoargumentele metafizice) cu care se lasă spoliat și ucis baciul Mioriței.

...Pînă m-aș consola, poate (dar nu cred că mă voi putea consola) pentru faptul că popoare mai recente ale Europei și-au constituit și transcris mitologiile, impunînd lumii fizionomii specifice, parole proprii de recunoaștere : pe cîtă vreme noi nu am creat mitologii. Zorii renașterilor moderne (Germania, Franța, Anglia, Italia...) s-au întemeiat, acum vreo două secole, pe recuperarea, stimularea și orientarea spre viitor a fundamentelor ancestor tradiții : înscrise în memoria culturală a popoarelor sub forma anonimelor epopei ale Evului Mediu timpuriu. Pe cîtă vreme, la noi, trezitul-la-conștiința-națională secol al XIX-lea a trebuit, prin eroii și martirii lui, să încerce să repare, tardiv și personal, această gravă **absență** a memoriei colective. Crearea unei mitologii românești este marea obsesie — și poate hybrisul — destinului lui Eminescu : sarcină prometeică, gigantesca pentru un singur om, a cărui misiune va fi fost să întrupeze și să indice, pentru toată vecia limbii române, **idealul** umanului.

...M-am întrebat adesea de ce, acum, într-un sfîrșit de secol agitat de nemărginite alte convulsii, sîntem poate singurii care ne punem, cu atîta — dătătoare uneori de confuzii — ardență, **problema** poeziei patriotice. Poate pentru că mai avem încă mult și adînc de făcut pentru instaurarea — și recunoașterea în lume — a demnității și măreției acestei limbi moștenitoare a spiritului a două mari popoare din antichitatea Europei.

Poate pentru ca, prin asumări și respingeri, dincolo de valurile mai mici ori mai mari, să se ivească vreodată, acum ori mai tîrziu, poetul de limbă română care, conjugînd **definitiv** seninul cu tragicul și modernul cu arhaicul, să obl.ge astfel viitoarea Istorie să ia act de epopeea semnificativă a destinului nostru.

GABRIELA NEGREANU

Argumentele unei cărți

Patria nu e o noțiune abstractă, pe care să o putem desemna printr-o serie de imagini cu totul desprinse de real. Cel mai adesea ea există în noi, în fibra noastră cea mai adîncă, prin asocierea unor elemente concrete, prin senzațiile și amintirile cele mai puternice, trăite în timp și intrate definitiv în matricea ființei noastre, în alcătuirea ei cea mai intimă. Lîngă „patria de cuvinte", cum spune poetul, trăiește în noi „patria de pămînt", dimensiunea ei telurică, impregnată în noi prin puterea și prospețimea mereu reînnoită a semnelor realității, pe care sensibilitatea noastră o ia în stăpînire cu o bucurie și o uimire mereu vii. Patria poate fi pentru mine fereastra deschisă, prin care privesc mișcarea orașului, pulsația neîntreruptă a vieții lui, cu străzi și oameni, cu formidabila lui vitalitate, cu întinderea blîndă de acoperișuri peste care se rotesc roiuri de păsări. Patria poate fi acel drum în Apuseni, urcînd pantele line ale unor înalte coridoare de piatră deasupra cărora foșnesc pădurile și se înșiră satele moților, proiectate în istorie și în veșnicie. Patria poate fi și acest copil, pe care îl ating cu iubire pe creștet, în timp ce privirea lui se plimbă, însetată, peste paginile cărții.

Dacă mă gîndesc bine, pentru mine patria înseamnă înainte de toate pămîntul natal, acel loc de care mă simt legat pentru totdeauna și în care mă reîntorc pentru a recîștiga echilibru și putere. Spunînd asta n-am deloc sentimentul că sînt tributar unei viziuni simplificatoare, pentru că, numai raportîndu-se la un loc anume, poezia poate să fie autentică, să-și mărească progresiv aria de cuprindere, înălțîndu-se la condiția autenticei valori. Ne e apropiată, din acest punct de vedere, lecția de conștiință patriotică a marilor noștri poeți, care au folosit acest impuls inițial pentru a conferi poeziei lor o deschidere națională și universală, convinși fiind că nu sînt prizonierii unui patriotism mărunt ci, dimpotrivă, au descoperit izvorul viu, pururea reîntineritor al marii creații.

Am încheiat nu demult o carte de versuri, **„Transilvania în vis"**. Sînt foarte fericit că am reușit s-o scriu și s-o încredințez unei edituri (Eminescu), fiind vorba de un proiect mai vechi, datînd chiar din anii debutului, pe care l-am lăsat să aștepte o bună bucată de vreme, sperînd parcă să se așeze unele straturi ale memoriei mele afective. O fereastră limpede s-a deschis acum pentru mine și acel loc, acel pămînt de țară românească, îmi apare acum în adevărata lui lumină și în adîncile lui înțelesuri, privit cu ochiul vîrstei mele de azi, cu sporul de cunoaștere pe care mi-l dau multele cărți citite, pagini emoționante despre lupta românilor transilvăneni, a tuturor românilor pentru libertate și unitate, pentru păstrarea ființei naționale. M-am simțit deci dator să scriu o carte despre pămîntul transilvan, atît de cunoscut mie prin trăsăturile de ordin „stilistic" ce îl particularizează cît și prin datele profunde, cu caracter esențial ce îl integrează, indivizibil, spiritualității românești, în general. Cred că am reușit să scriu o carte de poezie adevărată, în care sentimentul patriotic are ca suport elemente concrete, în primul rînd lumea foarte cunoscută mie a unui sat și a unei zone de la poalele Făgărașilor, de unde pleca în lume un original „globe-trotter rural", Badea Cîrțan, care aducea românilor din Ardeal, aflați sub ocupație austro-ungară, cărți de limbă românească tipărite în vechiul Regat. Pornind de la asemenea elemente, de la topos-ul propriei mele copilării, am scris o carte despre Transilvania și despre iubirea de patrie și sînt, mărturisesc sincer, foarte, foarte fericit.

MIRCEA FLORIN ȘANDRU

În vatra limbii române

Nu cred că fapta literară a prezentului se poate sustrage **memoriei** active a literaturii noastre dintotdeauna. O memorie în care se află cuprinsă imaginea unui adolescent de doar cincisprezece ani, ajuns pe dealurile Blajului și salutînd cu emoție capitală „mica Roză" văzută ca sediu al aspirațiilor naționale de unitate și de identificare patetică a duratei, a dăinuirii unui neam în hotarele vechii Dacii : imaginea unui adolescent care avea să scrie „Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie" — poem capital și însuflețitor al literelor române. Apoi, imaginea unui copil „mut ca o lebădă", fericit să afle Eutopia în căderea blîndă a boabelor de grîu peste umerii săi și înfiorat de tăcere să se pregătească de întîlnirea cea mai emoționantă pe care o poate cunoaște vreodată un viitor scriitor : aceea cu limba maternă. Ori, înfățișarea cutremurată de tragica povară a războaielor a altui copil, privind cu ochii înrosiți de plîns o căprioară sacrificată de glonțul pornit din arma propriului tată. Un copil care va urî cu putere războiul, războaiele și care va înțelege cu sufletul său neîntinat flacăra pură a Revoluției... Sînt doar trei dintre secvențele care compun filmul desăvîrșit al literaturii române, un film pe care îl proiectăm permanent pe ecranul vast al amintirii noastre pentru a înțelege mereu de unde ne vine puterea și de unde ne vine vibrația. O literatură bogată ca viața și fascinantă ca însăși existența acestui popor iubindu-și și prețuindu-și cîntăreții dintotdeauna și pe cei de azi, o literatură născută, împlinită în vatra limbii române și a idealurilor unui popor față de care ne simțim și ne vom simți — noi, cei de astăzi — întotdeauna datori. Din această datorie se ivește partea cea mai dreaptă și mai robustă a scrisului nostru și e bine să ne-o amintim, să ne-o reașezăm cu demnitate și sinceritate în fața filei albe, așteptînd scrisul. Dar chiar dacă nu o facem printr-un efort oarecare, ca pe un exercițiu de suflet, ea, datoria aceasta atotcuprinzătoare, ne vizitează și ne va vizita zilnic, ca zorii.

TITUS VÎJEU

OMAGIU REPUBLICII, OMAGIU PATRIEI ŞI OAMENILOR EI

Însemnări primite de la tinerii scriitori participanţi la Tabăra de documentare şi creaţie Timişoara – decembrie 1987

Reuniţi în cadrul unei generoase iniţiative a Comitetului Central al U.T.C. — Tabăra de documentare şi creaţie a tinerilor scriitori —, poeţi, prozatori, critici literari, redactori de reviste literare şi editori şi-au dat întîlnire, timp de zece zile, la Timişoara, spaţiu de fericită tradiţie a spiritualităţii româneşti. Un colţ de ţară marcat, printre altele, de o efervescentă viaţă culturală, resimţită ca atare de toţi cei prezenţi în firească şi, credem, izbutita lor nouă încercare de mai bună cunoaştere a realităţii contemporane, a colegilor de generaţie şi de creaţie şi, nu în ultimul rînd, a lor înşişi.

Întîlniri alese, cu oameni de înaltă conştiinţă politică şi profesională — activişti de partid din conducerea judeţului, din municipiu sau din comune, conducători de întreprinderi, de instituţii culturale —, fructuoase schimburi de opinii cu colegi de breaslă de la revista „Orizont" sau de la Editura Facla, dialoguri spontane şi antrenante cu tinerii muncitori şi specialişti din numeroase unităţi economice timişene, la locurile lor de muncă, participarea la mai multe şedinţe de lucru ale cenaclurilor muncitoreşti, studenţeşti sau săteşti, întîlniri cu cititorii din Timişoara, Lugoj sau Făget, toate acestea au prilejuit numeroase satisfacţii tuturor celor prezenţi, tineri scriitori şi cititori, deopotrivă.

Parte din reverberaţiile acestor impresii le reunim în pagina de faţă. Dincolo de aceste repezi rînduri, aşternute pe hîrtie în chiar timpul Taberei de la Timişoara şi dăruite în chip de „pe curînd !" gazdelor noastre şi frumosului loc de ţară căruia aparţin, esenţa acestor zile, aflate sub semnul prieteniei, al mai bunei cunoaşteri a realităţii vii şi a scrisului fiecăruia, va marca, nu ne îndoim, împlinirea valorică a multora dintre scrierile viitoare ale tinerilor creatori reuniţi cu acest prilej.

Aşadar, despre Timişoara şi oamenii săi în fragmente şi gînduri de tînăr scriitor acum, cînd ţara îşi serbează cel de-al 40-lea an al Republicii, într-o epocă rodnică, deschisă înnoirii şi marilor forţe dăruite binelui şi prosperităţii întregului popor, epoca pe care cu legitimă mîndrie o numim „Epoca Nicolae Ceauşescu".

GABRIEL NĂSTASE

Timişoara, sub nescrisa hîrtie a zăpezii

Aşa cum se întîmplă cu orice lucru pe care îl doreşti împlinit, iar el apare cînd te simţi epuizat sub povara gîndului despre el, Timişoara mi s-a oferit, în sfîrşit, ca realitate.

Prin aerul geruind respiraţia, sub începătorul alb de zăpadă, simţeam aproape căldura şi foşnetul vieţii, le auzeam clar, dincolo de imaginea aparent monotonă ce mi se oferea ochilor. Am pornit-o pe străzi, dornică să ajung cît mai repede la sufletul lui, să-i descopăr zidurile, clădirile, să-i cunosc bucuriile, prefacerile : („vă rog, cum pot ajunge la Piaţa Operei ?", — priviri mirate, un zîmbet în colţul buzelor —, „la dreapta şi apoi drept înainte", „mulţumesc". Mi se părea cel puţin ciudat să nu reuşesc să ajung a vedea acea clădire ce a devenit simbol al Timişoarei şi pe care o ştiam doar de pe cărţile poştale) ; chiar dacă gheaţa şi ninsoarea care se pornise din nou, destul de blîndă ce-i drept, îmi îngreunau paşii, îmi continuam drumul admirînd, pe rînd, clădiri cu arhitectură veche şi pe cele delicate, moderne ; podurile şi malurile Begăi ce-şi închisese apele sub cioburi argintii, ca-ntr-o oglindă miraculoasă ascunzînd primăvara ; parcurile pe care mi le închipuiam pline de petale colorate în gîndul meu despre Timişoara neştiută, erau acum desprinse din cărţile de poveşti, cu aleile albe şi strălucitoare transformate în jucării pentru cei mici, crengile încremenite în cristale de gheaţă, băncile, cu păturile de zăpadă trase bine peste ele în aşteptarea timpului cald ; („mai este mult pînă la Operă ?", „nu. Drept în faţă, imediat"). Ca orice lucru necunoscut, oraşul mi se părea un labirint pe care eram însă decisă să îl învingă. Clădirea impunătoare a Operei şi Teatrului din Timişoara s-a lăsat, într-un sfîrşit, descoperită, deşi, asemenea murmurului repetat în ecou al Fontanei Di Trevi, care îţi anunţă astfel prezenţa, dar se oferă privirii doar după ce străbaţi o încîlcită hartă de străduţe pietruite, tot astfel edificiul pe care îl tot căutam îşi făcea simţită prezenţa prin foşnetul orchestrei care încălzea aerul sau poate doar mie mi se părea aşa. Iar monumentul de fiecare dată tulburător în semnificaţie al „Lupoaicei", fîntîna delicată şi aleile ce închid acest loc pe care doream de atîta vreme să-l supun realităţii mele interioare, m-au bucurat şi m-au fascinat, ca atîtea alte lucruri minunate pe care le-am văzut în acest oraş.

Pe hîrtia nescrisă a zăpezii se aglomerau gînduri şi paşi, cuvinte şi fapte, făcînd să trăiască un oraş al noului, al iubirii, al muncii, un oraş cu oameni curaţi sufleteşte, un oraş la care te întorci, de fiecare dată, cu bucurie.

DANA OPRIŢĂ

Numele, casa şi cîntecul

Mă numesc –
numele mi se trage din piatră.
Aparţin cîntecului.
Singele –
aşezat în nedomolite silabe.
Femeia –
din ochiul ei îşi ia zborul lin pasărea.
În jurul călcîielor
îmi curg
stelele.
Iar de cealaltă parte a nopţii
văd uneori
calul înaripat.
Casa şi cerul
Şi chiar dacă aş vrea :
dar eu aparţin cîntecului.
Patria –
un templu
la poalele unui deal luminos.

SLAVOMIR GVOZDENOVICI
Traducere : ION POPA

Poem

fiule priveşte-mă iar cu gîndul în inima patriei
rostind rotunde cuvinte de aur
deasupra muntelui de ziuă luminoasei ferestre
în care florile zîmbind (oamenii aceştia fericiţi din
jurul meu la ceas înflorit)
şi mai priveşte fiule, tu, patria – statuia cuvîntului
iubire statuia cuvîntului Cuvînt.

MIHAI CONSTANTIN

Orizont creator

A vorbi despre scriitorul **tînăr** de azi este, cred, a vorbi despre chiar **scriitor**, cu toate atributele care îl definesc. Fiindcă el există acolo unde viaţa clocoteşte, înscriindu-se, astfel, pe coordonata maturităţii creatoare, fie că se află în Capitală sau în altă zonă a ţării.

Aceste gînduri mi-au fost prilejuite, de altfel „la un pas de orizont", în recentul schimb de experienţă al **tinerilor** scriitori reuniţi în tabăra de documentare şi creaţie de la Timişoara, cînd, împreună cu Valeriu Bârgău, Nicolae Băciuţ, Emilian Marcu, Ioan Simuţ, Dana Opriţă, Elena Cruceru, Petre Răileanu, Gabriel Năstase, Petru Novac Dolingă şi alţii am avut posibilitatea să constat, încă o dată, un lucru îmbucurător pentru noi toţi : existenţa creatorului contemporan într-un spaţiu al continuităţii.

Ceea ce mi-a atras atenţia sub cerul bănăţean a fost tocmai această împletire a virtuţilor tradiţiei cu sensurile permanentei reînnoiri (ca să nu zic reîntregiri) valorice. Căci aici, în oraşul de pe Bega, viaţa scriitoricească se desfăşoară în ritmurile intense ale unui prezent în care nevoia de spiritualitate se resimte din plin. O asociaţie a scriitorilor ce numără pînă la 75 membri, editură, revistă şi ziare în mai multe limbi, cenacluri — dau nota unui peisaj pe cît de diversificat ca nuanţă profesională, pe atît de viu în substanţa realizărilor creatoare. Iar în acest peisaj, literatura tinerilor nu se lasă doar bănuită, ci şi-a creat o anume certă culoare, originală, ce încîntă privirea.

Este de reţinut că „tonul" pe care îl dau vocile deja cunoscute ale poeziei, prozei şi criticii literare din această parte a ţării este receptat de mai tinerii creatori ca un îndemn la participare activă, la dezbaterea de idei, la competitivitate. Aşa se face că printre apariţiile editoriale din ultimii ani se remarcă acelea ale tinerilor poeţi şi prozatori Ioan Evu, Marcel Tolcea, Monica Rohan, Titus Suciu, Ana Pop Sîrbu, George Şerban, Ion Chichere,

Ninge !

Ninge.

În ninsoare stau: puritatea noastră, jocul de-a copilăria, felul sublim de a lega motocei cuvintelor, basmul, şura cu gutui, slăvina cu vinuri, tolba cu săgeţi, caii care scot argint pe nări etc. Ninge şi acum îşi pregătesc, prin grote, culorile de foc zugravii, pictorii de icoane, mai-marii dregători ai acestor îndeletniciri. Îngropate, căzute în uitare sînt morile de vînt. Poezia e catargul unei corăbii scufundate demult. Limpede lăcrimariu (şirag scump!) este tramineru roz păstrat sub chei pierdute, brincovenesc este felul său de a curge în carafe adînci.

Turmele albesc prin răspîntii, în dulcea lor transhumanţă spre cer. Femeia strecoară doru-n cazanii. Caţaveici tinere, albe ca laptele, ca nuferii, ca însăşi ninsoarea. Ninge şi plîng alb şi mănuşile uitate pentru duel.

Ninge şi de-abia-mi puteţi desluşi chipul în fereastra dintre cuvinte. Ninsoarea este o melodie. Ninsoarea este fum vechi şi îi-e dor de pozne, de porcelanuri fine ciocnite-n tăcere. Iarna cad cenţuri de castitate şi cetăţi temeinic închise. Ninge şi-ai vrea o călătorie cu butca la moşie, şi-ai vrea un cebuc lîngă cepuri trase şi-un ciubăr cu flori de nu-mă-uita. Poeţii leneşi beau ceaiuri de iasomie. Ninge şi ninsoarea e timbrul lipit pe colţul unei scrisori. Ninsoarea este chiar zarea!

CONSTANTIN PREDA

Oltul parcă doarme

Altfel de iarnă!... iarnă aburind ferestrele sufletului care dezvăluie regăsirea, aici; ce pot face din fibrele fiinţei orele îndrăgostite şi albe şi vîntul zgribulit învăluit de fulgi mari! Cine ne vindecă de timpul rămas definitiv în urmă?... poate un strop de zbor şi ne topim tulburător în amintire; ochii timpului privesc departe... poate privirea se lichefiază şi topeşte zăpada; aici, la poalele dealului Goranu, Oltul parcă doarme; i-am ţinut în palmă gîndul, i-am învăţat pe de rost zorii care nechezau deasupra-i, tristeţile fără contur şi bucuriile din adîncuri şi n-aş fi crezut niciodată că amintirile se vor rostogoli spre el de la atîta depărtare... şi ori de cîte ori mă reîntorc, ca o chemare, ca o făgăduinţă, am sentimentul benefic al spaţiului natal şi acela, ca o rădăcină din Olt curge prin mine. Altfel de iarnă pe malul său! A fost suficientă o mînă de timp pentru ca imaginea să se releve altfel; de pe terasa Casei ştiinţei şi tehnicii pentru tineret, (ce domină cu înălţimea sa), din tînărul cartier Ostroveni, cerul cu nori învolburaţi parcă te striveşte. Somnolînd sub pînza ţesută-n scîntei a zăpezii, oraşul, o pată de pitoresc, pare învăluit în mister; e ora la care nimic nu-i strică armonia; se-aude crepitaţia zăpezii sub paşi, ce divulgă gerul. De sus, Oltul are culoarea herghelilor sure şi aburul cald al răsuflării pare un puf alb şi diafan. Vîntul fluieră prin lampadare şi arbori... învălmăşeala norilor şi deodată, soarele alb sub clopotul alb de deasupra oraşului-bijuterie arhitectonică; peste tot se vede efortul armonizării vechiului cu noul şi e firesc, gîndind că-n 1975, în urma unui concurs naţional de arhitectură privind realizarea unui nou centru urban la confluenţa rîului Olăneşti cu Oltul centrul a suferit intervenţii de modernizare.

Cu cine seamănă zborul ? poate cu sonurile noastre interioare în dorinţa de-a trece netulburate în cuvînt, cu statornicia şi nestatornicia formelor exuberante ce dau rost privirii... orice-ar fi, îi percep înaltul şi miracolul, temnicer de eternitate, iar aici, sus, pare atît de firesc, privind sub strălucirea de argint a zăpezii cartierele noi, toate descriind centura oraşului în semiinel.

Privind acest oraş, cu veleităţi turistice, privilegiat din acest punct de vedere şi de situarea în jur a unor staţiuni balneoclimaterice, se adună dimineaţa în mine. Fulgi somnambuli gravitează parcă pe orbite şi pe ceasornicul care-ar vrea să se dilate; ţin ora de mînă şi sub creştetul ei este iarnă şi atîta pace... doar sufletul şi aerul vibrează; în preajma gîndului e ceas de împăcări şi de aici, de sus, mai privesc oraşul o dată... dimineaţă, nu pleca! Cobor treptele Casei ştiinţei şi tehnicii pentru tineret, una cîte una, una cîte

Constantin Mărăscu, Slavomir Gvozdenovici, Nicolae Irimia, Dorel Sibii, Ion Jurca Rovina, Dumitru Toma, Daniel Vighi, Lucian Ionică, Dușan Baiszki, Aurel Gheorghe Ardeleanu.

Deosebit de interesant este faptul că, dintre autorii menționați, unii activează în cercul de proză al Bibliotecii județene Timiș, coordonat de Ion Nicolae Anghel — el însuși prozator și susținător al creației tinere din zonă — alături de Viorel Marineasa, Gheorghe Secheșan, Mircea Pora, Dana Dinu, Al Moraru, Dumitru Oprișor, Alexandru Horia Căbuți, Ioan Viorel Boldureanu, Ovidiu Pecican etc. Iată, deci, cîteva repere ale acestui climat cu adevărat constructiv, care începe să capete contur, să se autodefinească prin raportare la valorile consacrate, perene, ale literaturii noastre.

În acest context al manifestării nestînjenite a scriitorului tînăr, spiritul critic nu este mai prejos, el purtînd nume ca Adrian Dinu Rachieru, Mircea Mihăeș, Marian Odangiu, Dumitru Vlăduț, Brindușa Armanca, Rodica Opreanu, Vasile Popovici. Simpla enumerare a celor de mai sus este în măsură să ofere imaginea sugestivă a modului cum aspirațiile prind formă într-o realitate prin ale cărei nervuri pulsează timpul creator. Conștiința devenirii, caracteristică oricărui moment literar, se recunoaște în cărțile publicate și nu numai în ele, ci și în dezbaterile din revistele, ziarele, cenaclurile timișorene, unde vîrstele scrisului se suprapun într-o ordine care trebuie să lase destule sensuri pentru mai tîrziu.

FLOREA MIU

Pagini de jurnal

Călătoresc spre Timișoara, amintindu-mi întrebarea gravnaivă a fiului meu, în vîrstă de trei ani: „Da' ce țară e Timișoara ?". I-am răspuns fără să țin seama că sîntem în decembrie: „E țara florilor !". „Și unde se duc florile iarna ?", a continuat el ? Cine să-i dea răspuns ?

★

Călătoresc spre Timișoara, cu gîndul la florile cărora nu le-am găsit un loc. Voi revedea Timișoara după aproape zece ani. Ultima oară (era primăvară, orașul era în exclusivitate al florilor !) o văzusem cu prilejul unei finale a F.A.C.S.-ului, în prima mea primăvară studențească, cu o trupă de impătimiți ai poeziei, de la Universitatea clujeană. Recitalul nostru, cu versuri din Blaga, Barbu, Nichita Stănescu, Horia Bădescu... fusese răsplătit cu premiul I. A fost primul și, din păcate, ultimul nostru succes de grup. Apoi, fiecare și-a văzut de „echinoxul" lui.

★

Zece ani e un interval care îngăduie amintirile. Se poate privi înapoi (fără minie !) spre ale tinereții... maluri, cum ar zice unul dintre studenții de atunci.

Cea mai vie amintire e însă prezentul !

★

În tren, la lumina tremurătoare a becului, încerc să deslușesc (din **Luceafărul**) sensurile unei călătorii spre Țara Soarelui Răsare a lui Ioan Alexandru. Un român premiat la Tokio. Poezia românească la Tokio. Grija pentru cultura și educația din secolul douăzecișiunu, la Tokio.

★

Drumurile noi stîrnesc imaginația, curiozitatea.

Drumurile vechi, pe care le-ai mai străbătut, te îndeamnă la aprofundări.

Cu ce ochi să reîntîlnesc Timișoara ?

★

Plouă mocănește. Mărunt, rece și des. Dacă ploaia nu se va transforma în ninsoare, ea va mai reface întrucîtva pînza freatică. Simt că vor crește apele în fîntînile secătuite cumplit astă-vară.

„Sapă, fîntînare, sapă / Pînă dai de stele-n apă !" (L-am citat oare corect pe Blaga ?)

★

Mă apropiu de Timișoara. Mă apropiu de treizeci și doi de ani. Mai am trei zile...

★

Pe culoar, cineva și-a spart o oglindă mare și cioburile au rămas împrăștiate acolo, pe jos. O oglindă nouă în care puține chipuri au apucat să se privească. Îmi privesc chipul multiplicat în zecile de fragmente. Cine e cel care mă privește din cioburi ?

A plimba o oglindă pe marginea drumului.

★

Conductorul trece pe lîngă mine. Se oprește o clipă, mă fixează scurt și mă întreabă complice: „Care-i problema, șefu' ?".

★

Rămîn singur în compartiment. Recapitulez. Cînd mi-a fost singurătatea povară și cînd necesitate ?

★

Deși ne apropiem de miezul nopții, deși înaintăm spre apus, afară se luminează. Ploaia s-a oprit. Ieșim din ecranul de nori. Noapte cu lună. Anotimp al conturelor. Al luminii fără umbră.

Timișoara Nord e pe aproape. Conductorul trece plictisit pe culoar, cu un felinar în mînă. Călătoria a ajuns la capăt. Punct. Și de la capăt.

★

Unde se duc florile iarna ?

NICOLAE BĂCIUȚ

Drumul spre anul 2000...

În momentul cînd tînărul inginer timișorean Călin Gherăscu ne vorbea cu atîta patos despre roboții industriali fabricați la Întreprinderea „Electrotimiș" și mai ales despre noua orientare a producției în direcția cuprinderii celor mai înaintate cuceriri ale cuceririi științifice din domeniu, mi-am dat seama că în orașul de pe Bega tot omul este cuprins de febra anului 2000. O să credeți că exagerez, că o simplă declarație, chiar a unui inginer tînăr, nu ar trebui să ne facă a ne pripi atunci cînd vorbim despre viitor sfîrșit de mileniu, privit prin oglinda prezentului...

Numai că, în fața neîncrezătorilor, subsemnatul depune mărturie că a văzut o parte importantă a liniilor tehnologice de la „Electrotimiș", „parte importantă" ce nu poate fi transpusă în cuvinte, pentru că a descrie chiar pe larg **inteligența omenească** mi se pare a o văduvi de misterul etern ce o face să stăpînească lumea și reprezentările ei...

Aproximativ același lucru l-am discutat la Timișoara cu unii scriitori. Prozatorul Ion Marin Almăjan și criticul Eugen Dorcescu, doi editori impătimiți, mi-au propus să discutăm la concret, să analizăm „cu cărțile pe față", cărțile, de această dată fiind cele editate în ultimii ani de editura Facla; să aruncăm o privire asupra fenomenului literar timișorean în sensul continuării unor vechi tradiții ale scriitorimii bănățene și racordarea firească la național sau, cum spunea scriitorul tînăr, despre „accesul liber la valoare prin diversitate".

Atît editura, cît și revistele „Orizont" „Knjizevni Zivot", ziarele „Drapelul roșu", cel în limba sîrbă și în limba maghiară, au devenit în timp instituții de cultură care au contribuit în mod substanțial la scrierea unei literaturi autentice, la o selecție riguroasă a valorilor, la cristalizarea unor opere și formarea unor personalități de prim rang ale literaturii române. Un exemplu — apariția în prestigioasa colecție B.P.T. a poetului Anghel Dumbrăveanu, autor format în totalitate la Timișoara. Cărțile editate de poeții Eugen Dorcescu, Serban Foarță, Slavomir Gvozdenovici, Ondry Stefanko, Aurel Turcuș, Marcel Tolcea, Ioan T. Morar, Marcel Turcu, Ana Pop Sîrbu, Tatiana Flondor Arieșeanu, Draga Mirianici etc. sau de prozatorii Ion Arieșeanu, Ion Marin Almăjan, Paul Eugen Banciu, Sofia Arcan, Titus Suciu, Ioan Jurca Rovina, Franz Liebhard, Laurențiu Cernet, Endre Karoly, Alexandru Indrieș, Cedomir Milenovici, Antoaneta C. Iordache, Jiva Popovici, N.D. Petniceanu, precum și de alții, au fost premiate de Uniunea Scriitorilor, de Academie, de Asociația Scriitorilor, de C.C. al U.T.C., bucurîndu-se de o bună primire din partea criticilor și a cititorilor din întreaga țară. Despre școala de critică literară formată în jurul criticului Cornel Ungureanu și a profesorilor universitari Eugen Teodoru și G.I. Tohăneanu ar merita să discutăm separat. Dar, cum spațiul nu ne permite, să menționăm doar pe Vasile Popovici, Lucian Alexiu, Mircea Mihăeș, Adriana Babeți, Marian Odangiu, Virgil Vîntilescu.

În afara binecunoscutelor instituții de cultură amintite, orașul găzduiește mai multe cenacluri și cercuri la ședințele cărora participă atît scriitorii tineri, cît și personalități bine conturate. De aceea, atunci cînd pleci de la cenaclul Asociației scriitorilor și al revistei „Orizont" sau de la cenaclul de la Casa Universitarilor, de la Cercul de proză al Bibliotecii județene, de la Cenaclul Casei Tineretului, ai buna impresie că, într-adevăr, la Timișoara literatura autentică se află la ea acasă, făcînd toate pregătirile să întîmpine cum se cuvine anul 2 000.

VALERIU BÂRGĂU

Decembrie la Făget

Descopăr aici, la cîteva sute de kilometri de locul nașterii mele, într-o comună bănățeană ce poartă numele de Făget, aceleași dimensiuni ale vieții pe care mi le-au relevat în copilărie oamenii satului, ei, țăranii, lucrătorii de suflet ai pămîntului, iubitorii de frumos și adevăr. Privesc o tradițională poartă care păstrează adînc săpate în lemn însemnele circulare amintind de sculpturile lui Brâncuși, însemne pe care le întîlnești pretutindeni în țară, de la modelele ceramice pînă la covoarele țărănești, și mă gîndesc la însemnele acestea, cum se întorc mereu spre ele însele, ca într-un cerc al reversibilității, dar cum mai ales se deschid cu demnitate spre cosmic. Poate și de aceea în cele mai multe curți din Făget se înaltă un brad, ca un simbol al vieții, ca un sentiment al solidarității universale.

Îmi sînt dragi curțile oamenilor din Făget, în care crizantemele stau lipite de pămînt, în culori amintind de trecerea verii. Fiecare piatră poartă în conturul ei o amintire. Fiecare pasăre scrie în zborul ei un poem. Accentul vorbirii trădează o muzică interioară a fiecărui localnic. Se trăiește aici în spațiul **deal-vale**. Amintirea lui Lucian Blaga străfulgeră în toți. Și, alături de el, Eminescu. Numele Poetului răsare pe cer în fiecare dimineață. Că este așa ne mărturisesc acești oameni care aici, la Făget, ca peste tot, rostesc numele lui Eminescu cu un fel de pioșenie. Altfel, cum ar scrie el, Ion Căliman, activistul de partid și poetul, dacă în ceasurile lui de mărturisire nu s-ar gîndi la poetul nostru național, de care amintesc versurile sale, în curgerea lor ritmică, tradițională și totodată veșnic modernă, tocmai pentru că muzica lor curge în noi, de la Eminescu încoace, în valuri de lumină, înmiresmînd limba românească.

Am ascultat apoi versurile lui Radu Paraschivescu și Ștefan Marinconi, povestirile lui Cornel Veselău, alți localnici cu suflet bogat, pînă noaptea tîrziu. Făgetul devenise un fericit loc al literaturii.

Apoi — întîia ninsoare din acest an peste Făget. Se pierd în alb cosurile caselor. Și oamenii. Și drumurile. Ninge. Ninge peste Făget. Se aude taragotul în Banat. Ninge peste lume. Lîngă mine, poetul Emilian Marcu trăiește momentul cu nostalgie: o copilărie depărtată se revarsă în tristețile sale. Ninge ca într-o sărbătoare.

Cuvintele mele de acum sînt o stare de spirit creată de amintirea acelor oameni și locuri demne de înălțarea unor statui în cuvinte.

ELENA CRUCERU

Patria

Privire peste clipa copilăriei
Livada de unde cobor
Razele soarelui și zîmbetul bucuria oamenilor

Patria lumină
Ard ramuri aprinse de sărut
Și fulgeră o rază în fiecare rădăcină
Fără încetare batem cu sîngele în lut

Iubirea seamănă cu frații de grîu
Cu firul cel viu
Din cerul adînc
Fiecare ochi de erou e un riu
O poartă a soarelui într-un spic

VALTER HRISTESCU

Iarnă

Ninge-n Transilvania frumos
De parcă ninge pentru-ntîia oară,
Cerul pe fulgi se lasă lîn în jos
Și cerne alb lumina către seară.

În Transilvania ninsorile se-aștern
Mai albe împletind din dor cunună,
Pe case și în inimi ca un semn
Al oamenilor buni cu pîinea bună.

Peste oraș trec păsări mari și albe
Te iau, te duc, te mută-n paradis,
Iubești ca într-o bucurie nouă
Muzica ninsă parcă dintr-un vis.

Ninge-n Transilvania frumos
De parcă ninge pentru-ntîia oară,
Cerul pe fulgi se lasă lîn în jos
Și parcă aud prin viscol o vioară !

ALEXANDRU-CRISTIAN MILOȘ

Bucuria Anului Nou

Oraș al copilăriei, al viselor, în care timpul trece cu emoția noilor clipe, oraș al marilor idealuri, pentru noi, Bucureștiul este un cîntec, un sentiment, poemul de dragoste pe care îl trăim și apele Dîmboviței curgînd către vieți viitoare...

Străzi, blocuri, cartiere noi, parcuri, pline de poezia profundă a prezentului, locuri care fac parte din noi, din iubirile noastre, din pămîntul acesta etern...

Cînd trec prin București mă fascinează toate aceste realizări, toate aceste mărețe monumente ale artei care au fost înălțate... Podurile, traversînd Dîmbovița din loc în loc, bulevardele, metroul, acest simbol al vitezei și al tehnicii înaintate, care fac din capitala țării noastre cel mai frumos oraș din România.

Oraș al copilăriei, al viselor, în care timpul trece cu emoția noilor clipe, oraș al marilor idealuri, pentru noi Bucureștiul este vacanța mare a unei dorințe, bucuria anului nou... vorbele lui Alexandru Vlahuță: „Într-o țară atît de frumoasă, c-un trecut așa de glorios, în mijlocul unui popor atît de deștept... cum să nu-ți ridici fruntea ca falnicii strămoși de odinioară, mîndru că poți spune: «Sînt român !»".

IONUȚ CÎRJAN

două, cu sentimentul că acolo, sus, am lăsat din mine ceva; cu siguranță și fostul student al Institutului Mincu, Ioan Ioan, al cărui proiect de diplomă stă la baza acestei clădiri cît și cei care i-au preluat și continuat ideea, au același sentiment (ei, întemeiat). Premiul Uniunii Arhitecților în 1979 este îndreptățit: amplă, asimetrică, clădirea este o bijuterie și nu numai (discoteca, sala, amfiteatrul în aer liber, nivelele pentru cazare B.T.T., atelierele de pictură, foto, aeromodelism denotă că acest proiect a fost gîndit ca un nucleu de cartier). Cînd plec, ninge, ninge cu fulgi cît carul mare. O iau pe malul Oltului și pașii măsoară vîntul ascuțit și mă opresc acolo unde a fost odată un pod bătrîn, de lemn, peste un început (căci și el, Oltul, a avut un început atunci cînd munții și-au adunat izvoarele... și-a pornit în lume căutîndu-și neperechea) și dau de-un arc de beton peste-un curs tăcut, caut sălbăticia mărcii și dau de maluri de piatră, îi caut coama poleită și dau de barajul din sud, îi caut fosnetul curgerii spre sfîrșit și dau de barajul din nord... Oltul și țîpătul dintîi al copilului în unica limbă a pămîntului, pentru că aici, pe malul său s-a construit o nouă maternitate: Oltul și bucuria, poate, fără contur dintr-o zi oarecare, pentru că aici, la poalele dealului Goranu, el va saluta întîiul tren ce va trece printr-o gară nouă: Oltul care respiră emoția acestui colț sedimentat în sufletul nostru și imaginile care se compun pentru a-i învinge destinul efemer; Oltul cu metamorfozele de pe malul său și omul care-i scrie poemul devenirii... Îi flutur un gest sigur al unei stări de spirit, îl mai scrutez o dată... și-mi port pașii pe Bd. Traian: la început ecourile arhaice fac atît de neverosimilă trecerea, pînă cînd construcțiile înalte se deșiră și impun parcă ritm orașului și rafinament cromatic, vizibil totuși printre literele iernii; în stînga, Palatul sporturilor (stil modern, de factură funcționalistă, 2 000 locuri, teren de joc central cu afișaj electronic și sistem electric de modificare a terenului, sală de gimnastică, saună) și Institutul de proiectări, în față, învolburări de zăpadă...

Ninge alb, nesfîrșit, peste orașul de la poalele dealurilor subcarpatice getice, Rm. Vîlcea: ninge cu litere care se adună în cuvinte, ninge cu încîntația sufletului în fața orașului trezit din amorțeală de renașterea urbană. String sub pleoape imaginile scrise într-o mînă de timp (și numai o parte din ele) de cei care edifică monumental, un colț de țară; este expresia sufletului și gîndului lor într-o limbă care încape doar în privire. Simt răsuflarea pămîntului sub aburul zăpezii... și altfel de cuvinte, cuvinte de flori, de poieni, de apă, de aer și cer, dinlăuntrul ființei decantează emoții spre sublim; ninge pînă cînd tăcerea cade în genunchi și sărută pletele albe ale orașului și ai senzația că poți număra clipele în noaptea asta în care încap parcă... toate miresmele și bătăile de inimă ale unui AN NOU.

ILEANA POPESCU HOLBAN

ANUL LITERAR 1987

Cartea de poezie

Acest an a marcat apariţia unor volume substanţiale ale poeţilor îndeobşte denumiţi ai generaţiei mature. Pentru a nu da loc la nedorite interpretări, am să spun din capul locului că enumerările de aici nu indică în ordinea în care sînt făcute neapărat nişte preferinţe rad.cale, imposibil dealtfel de argumentat analitic în cadrele unui material atît de restrins. Am să încep cu **Foamea de Unu**, foarte cuprinzătoarea selecţie (dar oare cuvîntul selecţie mai e nimerit aici ?) a lui Ştefan Aug. Doinaş, care demonstrează peremptoriu forţa de a inocula un lirism profund prin aparentul dat epic al discursului. Altă apariţie în poezie, vrednică de a fi menţionată între primele, este **Viaţa, viaţa** a lui Ion Horea, cel mai caracteristic volum pentru eul lăuntric al poetului, carte a unei invidiabile siguranţe de sine, demonstrînd incompatibilitatea între două noţiuni aparent învecinate : conştiinţa certitudinilor lăuntrice şi suficienţa. Pe Ion Horea îl caracterizează în exclusivitate cea dintîi.

Adrian Păunescu este prezent cu volumul **Viaţa mea e un roman**, al cărui titlu aminteşte o celebră formulare napoleoniană rostită pe insula Sf. Elena. George Alboiu nu-şi desminte prolificitatea structurală, fiind prezent şi anul acesta cu o nouă carte, **Turnir**, în care se continuă direcţiile cunoscute ale scrisului său (mitizarea realului, nota folclorizantă) dar în care găsim însă şi un poem foarte frumos, **Povestea porcului**, pe drept apreciat de comentatori. Uşurinţa şi plăcerea de a versifica a lui George Ţărnea, se demonstrează din nou în elegantul volum **Cartea Clară**. Dan Verona, în **Balada vestitorului şi alte poeme** demonstrează un program liric foarte interesant, autorul mişcînd în special nu neapărat în „poemele de cătănie" (a căror originalitate tematică este incontestabilă), cît şi în acelea demonstrînd o comunicare în timp pe arii largi a eului liric, fie cu epoca migraţiilor fie cu aceea a cruciadelor etc. etc. În **Poeme**, Virgil Mihaiu, influenţat vizibil de Petre Stoica, cultivă o lirică a rememorării unei imagini din copilărie şi adolescenţă, nu mai puţin fiind vizibilă o anume timiditate structurală, pe alocuri dăunătoare exprimării nestînjenite a unui lirism autentic. Lucia Negoiţă atrage atenţia prin expresia lirică directă în placheta **Scene de conversaţie**. Livrescul şi muzical.tatea rostirii, sînt notele viabile esteticeşte în **Al doilea vis din pădurea de cedri** de Ştefan Ioanid. O anume elaborare excesivă dăunează lui Horia Gane în **Puntea de hîrtie**, poemele interesînt însă prin forţa expresiei concentrate. N. Grigore Mărăşanu cultivă formula jurnalului liric în **Capriciu pentru cele patru vînturi**, arătînd gust, implicit tact, în selecţia unor episoade dintr-un anume **curriculum vitae**, mustînd în sine de un anume lirism intrinsec. Prolificitatea începe să caracterizeze şi pe reprezentanţi de marcă ai generaţiei '80. După **În aşteptarea cometei**, Traian T. Coşovei a publicat, de data aceasta la Editura **Militară**, un nou volum, în timp ce Aurelian Titu Dumitrescu care a început să ne obişnuiască cu apariţiile sale la Editura **Litera** (ceea ce în cazul său nu este nicidecum un indiciu al anemiei în ordine valorică ; dimpotrivă !) a tipărit **Quasimodo**. Să amintesc şi **O carte** de Corneliu Şerban, meritoriu reprezentant al poeziei caligrafice, versurile poetului-actor Mircea Belu din **Balet într-un acvariu**, ale regizorului Anghel Mora (**Geometria iluziei**) ori apariţiile editoriale recentisime ale unor reprezentanţi ai generaţiei '60 (cum e Florenţa Albu cu **Efectul de seră** ori Al. Căprariu cu **Cicatricea penumbrei**).

1987 a fost în primul rînd un an al apariţiilor editoriale „în avalanşă" (într-un sens cantitativ, dar, mai cu seamă într-unul incorporînd ideea de forţă = valoare) ale reprezentanţilor promoţiei '70. Tocmai finidcă volumele fiecăruia dintre ei merită o analiză amănunţită, voi menţiona acum doar titluri de cărţi al căror cuprins reliefează, într-o formă concretă, palpabilă, maturitatea tînărului scriitor : **Partea omului**, de Gabriela Negreanu, **Bună seara, iubito**, de Lucian Avramescu, **Anotimpurile** de Horia Bădescu, **Sigiliul toamnei** de Emilian Marcu, **Alb** de Laurenţiu Cârstean, **Coralii** de Liliana Ursu, **Emisferele de Magdeburg** de Daniela Crăsnaru, **A iubi, iubire** de Dan Rotaru, **Amiaza demiurgului** de Corin Bianu. Să adăugăm acestor titluri altele, ale unor volume de scriitori mai tineri sau mai virstnici (iată cîteva : selecţia postumă din **Cele mai frumoase poezii** ale lui Grigore Hagiu ; **Conturul speranţei**, de Tudor Cristea, **Aproape imaginară**, de Cleopatra Lorinţiu, **Biblioteca din Nord** de Aurel Dumitraşcu), dar oricît am lungi lista putem fi siguri — din păcate! — că omisiuni, fără îndoială, involuntare, tot vor exista.

Cartea de critică

Şi în 1987 voinţa, soldată adesea cu notabile reuşite, de a da sinteze a fost vizibilă. Să începem cu proiectul cel mai ambiţios, dar şi cel mai voluminos, totodată, nu neapărat şi cel mai concludent prin rezultate : volumul al III-lea din **O istorie a literaturii române** de Ion Rotaru, carte consacrată literaturii române de la 23 August pînă în zilele noastre. Nicolae Manolescu a scos în acest an volumul **Despre poezie**, un pandant al sintezei sale consacrată prozei naţionale (**Arca lui Noe**, 3 tomuri) care demonstrează aceeaşi fineţe analitică, claritate şi frumuseţe a formulărilor dar, ca şi cealaltă sinteză, o anume voinţă de a copleşi cititorul prin bibliografia amintită în text. În continuarea cunoscutelor lor preocupări, Adrian Marino a publicat **Hermeneutica ideii de literatură**, iar Z. Ornea volumul II din **Viaţa lui Titu Maiorescu**. Cîteva cuvinte merită apariţiile consacrate unor constante ale literaturii române, studiile de erupţie, ca de exemplu cel intitulat **Permanenţele literaturii române din perspectivă comparată** de Mircea Muthu în cadrul căruia se investighează anumite tipuri ale literaturii sud-europene (cum sînt **Meşterul Manole** ori **haiducul**) ori motive comune beletristicii noastre cu cele întîlnite în această arie geografică : **Bizanţul, Roata, Lumina, Drumul**. O apariţie oarecum asemănătoare prin preocupări este volumul lui Ion Mihail Popescu : **Personalităţi ale culturii româneşti** consacrată contribuţiilor „cu conţinut specific românesc" ale lui Eminescu, Blaga, Petre Andrei. În sfîrşit, să notăm studiile lui Alexandru Duţu din **Dimensiunea umană a istoriei**, demonstrînd notabile preocupări de istoric al culturii ale autorului constituindu-se, şi ele, într-un pas spre o prezumptivă sinteză ulterioară a acestui stimabil cercetător.

Între lucrările cu caracter teoretic, vizînd, la rîndul lor, implicit, o anume perspectivă sintetică, să notăm **Dialectica limbajului poetic** de Crişu Dascălu, interesantă prin explicări şi exemplificări ale unor procedee artistice şi înfăţişarea sistemului relaţiilor interparadigmatice.

Între cercetările cu caracter monografic, ori mai degrabă micromonografic, se află **Introducere în opera lui Nicihta Stănescu**, meritorie întreprindere a lui Alex. Ştefănescu de popularizare superioară a operei marelui poet (despre creaţia căruia a apărut de altfel şi o altă micromonografie, deghizată în forma permisă de colecţia de **Texte comentate**, din **Lyceum**, şi deemonstrînd constanta preocupare a criticilor promoţiei noastre pentru autorul **Necuvintelor**). Alte micromonografii citabile sînt: aceea a lui Liviu Grăsoiu apărută în colecţia **Contemporanul nostru** despre Şt. O. Iosif şi subintitulată **Dorul ca vocaţie şi destin**, nu neapărat originală în interpretare dar invitînd la o apreciere mai adîncă, nu exagerată însă, a acestui poet ; micromonografia lui Mircea Scarlat despre **Bacovia**, ultima carte antumă a unui foarte productiv critic, dezolant de prematur dispărut ; **Introducere în opera lui Petre Ispirescu** de Mircea Anghelescu, arătînd că autorul comentat nu este doar un simplu culegător de folclor ci, realmente un scriitor.

Notez cu totul în treacăt volumele de foiletoane substanţiale ale unor prestigioşi reprezentanţi în critica generaţiei mature : **Fereastra criticului** de Valeriu Cristea şi **Subiecte** de G. Dimisianu. Nu trebuie trecute sub nici un motiv cu vederea volumele de aforisme, respectiv eseuri ale unor poeţi, încintînd prin rigoarea gîndirii, forţa expresiei, dar şi o unitate tulburător-chinuitoare (în ordine existenţială) şi relevantă (în ordine artistică) cu restul creaţiei. Mă refer la excelentele **Schiţe despre fericire**, de Florin Mugur, dar şi la remarcabilele aforisme şi cugetări, din volumul postum al lui Marius Robescu, **Ideograme**, la **Călătorie spre mine însămi** de Ileana Mălăncioiu. În afara unor ediţii de opere asupra cărora spaţiul nu-mi permite să insist (Slavici, Lovinescu etc.) să amintesc şi volumul al doilea de piese ale lui D.R. Popescu, apărut în seria de **Teatru comentat** a Editurii Eminescu, într-o ediţie îngrijită de Valentin Silvestru.

Cartea de proză

1987 este un an foarte bogat reprezentat în teritoriul epicului, două constatări de principiu putîndu-se face din capul locului. Prima este o cultivare susţinută a epicului bogat al naraţiunii aşa-zicînd tradiţionale, plină de forţa observaţiei şi puterea conturării unor tipuri, a doua, corelată strîns cu cea dintîi, este aceea a continuităţii de preocupări, a caracterului organic al activităţii unui prozator sau altul, concretizat în prezenţa unor noi tomuri din cadrul unor întreprinderi epice vaste. Exemplele din acestea rînduri se constituie în argumente ale afirmaţiilor de mai sus. O apariţie peste rînd este **Drumeţ în calea lupilor** de Nicolae Dragoş şi Mihai Stoian, un adevărat roman despre împrejurările asasinării marelui N. Iorga, îmbinînd elocvenţa furnizată de aruncarea în „pagină" a documentului cu puterea de a crea tablouri de epocă memorabile. O fuziune armonioasă între document şi recreere epică o constituie o carte consacrată, de data aceasta, unor circumstanţe din primul război mondial, **Muntele speranţei** de Petru Vintilă, volum relevant pentru talentul acestui foarte productiv autor. O apariţie editorială care a stîrnit pe drept numeroase şi elogioase comentarii este, bineînţeles, **Scaunul singurătăţii** de Fănuş Neagu, expresie, în fond a posibilităţii acute de a construi, în sensul cel mai deplin al cuvîntului, în plan epic, prin intermediul mijloacelor poetice. Paul Anghel a fost prezent în librării cu **Întoarcerea morţilor**, un alt tom al ciclului său de romane consacrate Războiului de Independenţă.

Să ne oprim puţin la apariţiile din acest an consacrate spaţiului rustic, văzut nu o dată cu un ochi proaspăt. Şase femei care muncesc singure, la cîmp, bărbaţii lor fiind, unii dintre ei morţi, alţii lucrînd departe, la oraş, se află în centrul atenţiei lui Stelian Gruia în **Un an, o viaţă**. În **Funia de nisip**, George Radu se ocupă de o lume care îi este cunoscută, aceea a Bărăganului, prozatorul încercînd, şi nu o dată reuşind, să releve un anume sens profund al tradiţiei şi al asumării ei. Dar seria romanelor-ciclu de care vorbeam mai devreme nu s-a încheiat. **Faptele de arme ale unor civili din secolul războaielor mondiale** arată capacitatea lui Corneliu Leu de a topi, la o altă treaptă a expresiei artistice, cărţi ale sale anterioare. În aceeaşi vreme, vasta, delicioasa, savanta, bogata epic, suculenta şi subtil livresca alcătuire din **Istorii** de Mircea Ciobanu a ajuns la al cincilea tom (şi ultimul, permiţînd implicit o privire de ansamblu asupra acestui edificiu epic). Tot un alcătuitor de cicluri de romane este Platon Pardău, ale cărui romane apar uneori cu o viteză mai mare decît aceea a capacităţii recenzenţilor de a le comenta. Anul acesta autorul a ieşit „pe piaţă" cu **Scrisori veneţiene**, iar particularitatea amintită mai de vreme, nu trebuie considerată, cum se întîmplă uneori în virtutea unei prejudecăţi, ca o expresie a superficialităţii. Peisajul prozei continuă să fie, deci, foarte diferit, de la epica nu lipsită nici de valenţe artistice, nici de o anume „tăietură" senzaţională, a derulării conflictului din **Bulgăre de nisip** de Nicolae Cristache, la reconstituirea (nici o temă nu s-a epuizat !) unor împrejurări din „obsedantul deceniu" operată de Constantin Cubleşan în romanul social **Un anotimp pentru fiecare** (şi aceasta înscriindu-se într-un anume ciclu epic şi anume fiind a treia lucrare a acestuia, în care o anume proiecţie a fabulosului se îmbină inspirat cu organica asimilare a lecţiei lui Liviu Rebreanu). Să nu omitem direcţia prozei artiste, a cultivatorilor virtuozi ai scriiturii, întîlnind acum reprezentanţi deja consacraţi ai acestui „teritoriu" : Tudor Topa, Radu Albala, al cărui volum **Făpturile paradisului** arată încă o dată o preluare lucidă şi, prin urmare, originală a lui Mateiu Caragiale, dar şi mai tînărul Ştefan Agopian (cu **Sara**).

Constantin Novac atrage atenţia prin forţa analizei scrutării de sine a unui om al zilelor noastre în romanul **Plutind avan pe marea cea adîncă**, Dumitru Matală rămîne acelaşi excelent analist în **Legea căderii frunzelor**, Ştefan Mitroi a dovedit în volumul său de proze scurte o netăgăduită fineţe a sugerării nostalgiei fantasticului. Un loc distinct au critici prozatori (şi să nu omitem aici romanul **Dimineaţa, devreme** de Alexandru George, sau ultima apariţie editorială de Paul Georgescu). O notă aparte printre prozatori o au prozatoarele. Două rezistente romane au publicat Alexandra Stănescu (**Nevinovaţii**) şi Maria Luiza Cristescu (**Privilegii**). Cu **Magazinul de clepsidre**, culegere de proză scurtă, Areta Şandru a tipărit cea mai bună carte a ei de pînă acum. Tot anul acesta, poetul Gabriel Chifu a publicat romanul, demonstrînd o evidentă vocaţie epică, **Unde se odihnesc vulturii**.

VICTOR ATANASIU

Ce cărţi, ce autori v-au suscitat interesul în anul ce se încheie?

● OPŢIUNI ŞI OPŢIUNI ● OPŢIUNI ŞI OPŢIUNI ● OPŢIUNI ŞI OPŢIUNI ● OPŢIUNI ŞI OPŢIUNI

Ioan Adam

Privit prin „fereastra criticului", 1987 pare a fi fost un an prielnic în primul rînd... criticii. Argumente ? Ni le-au oferit criticii înşişi, într-o reconfortantă varietate de formule. Un „curs" — cu pagini scînteietoare — despre metamorfozele lirismului modern este eseul lui Nicolae Manolescu **Despre poezie**. Conexiuni insolite între autori şi cărţi, o „anatomie" a universului livresc, în ipostaze româneşti mai vechi sau mai recente, realizează Al. Călinescu în **Biblioteci deschise**. Însingurarea orgolioasă în care se complace Valeriu Cristea nu-i diminuează afecţiunea pentru scriitori şi cărţi şi, ceea ce e mai important (vezi **Fereastra criticului**), nici acuitatea analitică. Critică, dar cu înscenare epică, e de aflat şi în **Schiţe(le) despre fericire** ale lui Florin Mugur. Mişcare epică, o dispunere a informaţiei şi a comentariului pe axe narative şi psihologice sînt de găsit şi în cel de-al doilea volum al **Vieţii lui Titu Maiorescu** de Z. Ornea. Prezumţiile la adresa criticii din **Epistolar(ul)** îngrijit de Gabriel Liiceanu pot fi infirmate deci şi prin aceste volume, ceea ce nu însemnează totuşi că spectacolul intelectual, sinceritatea dură a scrisorilor înmănuncheate aici nu fac din cartea cu pricina o apariţie editorială singulară. Unor critici şi istorici literari mai tineri, mă gîndesc la Nicolae Mecu, Ion Cristoiu şi Doina Uricariu le datorăm admirabile ediţii ale corespondenţei călinesciene (**G. Călinescu şi contemporanii săi**, 2), ale **Scrierilor de tinereţe** lăsate de Marin Preda în paginile revistelor şi ale prozei şi publicisticii lui Emil Botta (**Scrieri**, 3).

În poezie, antologiile şi ediţiile de autor trebuie reţinute în primul rînd. Sub nelipsita armură a rigorii, **Foamea de unu** prezintă un Ştefan Aug. Doinaş mai complex şi mai dramatic decît cel cunoscut pînă acum. În **Cicatricele penumbrei** lirismul ceremonios, elegant şi aforistic al lui Al. Căprariu capătă reflexe mai intunecate, interiorizîndu-se progresiv. **Bună seara, iubito** de Lucian Avramescu acreditează un poet volubil şi sarcastic, stăpînind cu dexteritate claviatura poemului. Volume „noi", de raftul întîi, sînt : **Viaţa, viaţa** de Ion Horea (lirism sentenţios, „îmblînzit" de fiorul metafizic), **Anotimpurile** de Horia Bădescu, vivaldian nu doar prin titlu, ci şi prin rigoarea, gîndirea orchestrală a poetului, prin perspectiva cosmică asupra lumii şi **Emisferele de Magdeburg**, prilej pentru Daniela Crăsnaru de a medita în stanţe ironice şi

anxioase pe tema zadarnicelor jocuri ale dragostei. Cu romanul însă e altă poveste. Nu-mi amintesc imediat (şi ce formă elocventă de diagnostic e memoria!) decît **Glorie** de Eugen Uricaru şi **Scrisorile veneţiene** ale lui Platon Pardău.

Tania Radu

Socotind orice asemenea „bilanţ" drept o imagine a raportului dintre speranţe şi împliniri (între care se aşază, ca o discretă virgulă, întîmplarea), trebuie să spun că n-am cerut foarte mult acestui an şi nici el nu s-a grăbit cu excese de zel. În proză, aşteptînd mai ales cărţi, am întîlnit mai ales autori : Mircea Horia Simionescu şi ale sale **Trei oglinzi**, Ştefan Agopian — **Sara**. În critica literară, locul întîmplării (e drept, îndelung aşteptat) l-a ocupat în 1987 debutul lui Al. Cistelecan, cu **Poezie şi livresc**. O urmare firească şi profitabilă în multe sensuri a fost **Viaţa lui Titu Maiorescu**, vol. II de Z. Ornea. Nu pot să nu pomenesc şi această discretă addenda, la o operă atît de neaşteptat încheiată, care este **Bacovia**, de Mircea Scarlat.

O surpriză reală (şi de această dată absolut nescontată) au fost **Novelele teatrale** ale Cătălinei Buzoianu — strălucitor eseu al unei personalităţi care nu îndatorează numai domeniul regiei de teatru. Aş mai adăuga, de asemenea, la capitolul „delicii", două începuturi de serie mai mult decît promiţătoare : traducerile din Gracian şi Proust, semnate de Sorin Mărculescu şi, respectiv, Irina Mavrodin, ambele apărute la Editura Univers.

Ion Bogdan Lefter

Afinităţi selective (am luat în considerare cărţi apărute pe piaţă în 1987).

Poezie : Mircea Ivănescu şi Rodica Braga — **Commentarius perpetuus**.

Proză : Radu Mareş — **Pe cont propriu** ; Vasile Andru — **Progresia Diana** ; Radu Ţuculescu — **Portrete în mişcare** ; Ştefan Agopian — **Sara**.

Critică literară : Al. Călinescu — **Biblioteci deschise** ; Nicolae Manolescu — **Despre poezie** ; Mihai Dinu Gheorghiu — **Scena literaturii** ; Al. Cistelecan — **Poezie şi livresc** ; Valeriu Cristea — **Fereastra criticului** ; Gabriel Dimisianu — **Subiecte**.

Istorie literară : Z. Ornea — **Viaţa lui T. Maiorescu** (vol. II); Mircea Anghelescu — **Lectura operei**.

Eseu : Ştefan Cazimir — **Alfabetul de tranziţie** ; Cătălina Buzoianu — **Novele teatrale** ; Florin Mugur — **Schiţe despre fericire** ; N. Steinhardt — **Escale în timp şi spaţiu**.

Dincolo de „genuri" : Geo Bogza — **Jurnal de copilărie şi adolescenţă** ; **Epistolar**, îngrijit de Gabriel Liiceanu.

Ce cărți, ce autori v-au suscitat interesul în anul ce se încheie?

● OPȚIUNI ȘI OPȚIUNI ● OPȚIUNI ȘI OPȚIUNI ● OPȚIUNI ȘI OPȚIUNI ● OPȚIUNI ȘI OPȚIUNI

Constantin Stănescu

1987 a fost un „an poetic" dar prozaic. Cu excepțiile care confirmă regula — **Scaunul singurătății** de Fănuș Neagu și **Impact** de Smaranda Jelescu, romane, ambele apărute la „Cartea Românească" — proza anului rămîne la un bun și plicticos nivel mediu. Desigur, marile construcții continuă în ritmul cunoscut: Paul Anghel a publicat cartea a IX-a, **Întoarcerea morților**, din ciclul său bine cunoscut cititorilor. O încercare izbutită de a ni-l arăta sub alt chip pe autorul „Moromeților" a făcut Ion Cristoiu prin ediția Marin Preda: **Scrieri de tinerețe**. Studiul său introductiv „Marin Preda, neliniștitul", excepțional, este o veritabilă redescoperire a unei laturi ca și ignorate a marelui prozator.

Poezia română trece printr-un anotimp de mare și fastuoasă vitalitate, confirmînd prin nivel și diversitate imensele „rezerve" de care dispunem precum și cota înaltă la bursa valorilor de oriunde. Încep cu **Viața mea e un roman** de Adrian Păunescu, volum de o tulburătoare vigoare a melancoliei pentru a numi imediat cărți și nu mai puțin semnificative pentru autorii lor și poezia noastră în acest moment al său: **Anotimpurile** lui Horia Bădescu, pline de un lirism senin, vivaldian, **Oracole** de Ion Brad care este, în felul său, tot o carte a anotimpurilor. **Bună seara, iubito** de Lucian Avramescu, antologie care ne edifică asupra unui poet veritabil, de o factură modernă, **Apă vie, apă moartă** de Marin Sorescu, volumul unei dramatice lupte dintre lacrimă și ironie, dintre melancolie și sarcasm, **Viața**, **viața** de Ion Horea, gnomic înfiorat de veștile metafizice care fulgeră prin cerul universului său artistic inconfundabil...

Critica? Ea este aceea meritată de nivelul literaturii actuale. Nicolae Manolescu: **Despre poezie**, Valeriu Cristea: **Fereastra criticului**, Al. Călinescu: **Biblioteci deschise**, Dumitru Micu: **Limbaje poetice moderne** ș.a. sînt cărți nu doar ale unui an literar ci definitorii pentru spiritul critic și forța speculativă a meditației despre literatură.

În fine, o mențiune aparte merită volumul de interviuri luate de Ilie Purcaru, **Literatură și natiune**, semnificativ document de conștiință scriitoricească angajată.

Gabriel Dimisianu

Întrucît n-am desfășurat, în 1987, o activitate sistematică de recenzare a aparițiilor curente, nu am avut cum să ajung la o imagine cuprinzătoare, bine definită, a anului literar ca realitate complexă: tendințe, stiluri, cote valorice etc. Mă limitez deci, aici, la notarea cîtorva impresii disparate, despre lecturi al căror ecou stăruie în mine.

Chiar adineauri am sfîrșit de citit **Căderea în lume** de Constantin Țoiu. O scriere densă, roman de idei și atitudini morale, antrenant și substanțial în aceeași măsură, de o factură sensibil alta decît **Obligada**. Sper să stărui în amănunte asupra lui într-un articol viitor. **Scrierile din tinerețe** ale lui Marin Preda, editate și comentate de Ion Cristoiu, au venit cu o imagine la rîndul ei întineritoare despre acest clasic al literaturii române de azi.

O carte memorabilă a acestui an mi se pare că este **Jurnal de copilărie și adolescență** de Geo Bogza. Apariția sa, benefică, m-a făcut să visez la momentul cînd alt mare scriitor contemporan, Eugen Jebeleanu, se va decide să dea la lumină, fie și parțial, impunătorul său jurnal din care pînă acum a destăinuit atît de puțin. Editurile noastre ar trebui să-și facă un țel de onoare din a-l publica.

Am așteptat cu interesul cel mai viu apariția **Scaunului singurătății** de Fănuș Neagu. Sînt dintre criticii care au urmărit de aproape, de la începuturi și pînă azi, activitatea acestui prozator, încrezător totdeauna în marele său talent dar și temător, cîteodată, de efectele înclinației sale către abuzul de pitoresc și răsfăț lexical. Aproape paradoxală este senzația concomitentă pe care o lasă scrisul său de robustețe și fragilitate. Cartea ultimă a fost întîmpinată, și ea, cu reacții contrariante, fiindcă sînt, în modul cel mai radical, de semnul opus. În grupajul de articole pe care i l-a consacrat revista **Flacăra**, de pildă, unii comentatori vorbesc despre un mare triumf artistic al prozatorului, iar alții de-a dreptul despre un eșec. Fapt este, după mine, că romanul conține elemente care legitimează și o opinie și cealaltă.

Cîteva apariții de interes deosebit sînt de semnalat, ca și în alți ani de altfel, în domeniul criticii și istoriei literare. Îmi vin în minte, din mai multe, **Fereastra criticului** de Valeriu Cristea, **Biblioteci deschise** de Al. Călinescu, **Despre poezie** de N. Manolescu, **Bacovia**, ultima carte a mult regretatului Mircea Scarlat, **Viața lui Titu Maiorescu**, vol. 2, de Z. Ornea, **Poezie și livresc** de Al. Cistelecan (în sfîrșit, un nou debut editorial în critica literară!).

Nu aș putea să încheie aceste note fără să amintesc un eveniment de prima mărime petrecut în domeniul traducerilor: apariția primului volum din ediția integrală a operelor lui Marcel Proust. Îi datorăm eminentei scriitoare Irina Mavrodin, căreia îi urez, spre binele culturii noastre, să-și poată duce la capăt temerara, eroica sa inițiativă.

Mircea Iorgulescu

Secetos pentru proză, sărac pentru poezie și bun pentru critică, eseistică și istoria literară, 1987 este mai ales un an literar fără scriitori tineri. Nu există nici un debutant măcar notabil în proză și în poezie, de fapt nici în critică, dacă ținem seama că Al. Cistelecan, ajuns, în sfîrșit, să-și publice prima carte, este, totuși, de peste un deceniu unul dintre criticii activi și cu autoritate ai momentului; să sperăm că măcar în 1988 vor reuși să debuteze editorial și Ioan Buduca, Ion Bogdan Lefter (în critică literară), George Pruteanu, Virgil Podoabă, Mircea Mihăeș, Ștefan Borbely... Absenți sînt, însă, nu numai debutanții, ci și majoritatea celor mai buni componenți ai așa-numitei generații '80, chiar dacă, în fond, nu prea mai pot fi socotiți „tineri". Impresia generală este de mediocritate, uneori lustruită, alteori impopotonată strident, dată cu sulimanuri groase.

Să ne mirăm, atunci, că unii scriitori... „bătrîni" reușesc să publice în acest an chiar două volume în care își reeditează, uneori nu pentru prima oară, cu ajustări conjuncturale și schimbîndu-le titlurile, lucruri apărute în anii '50, date ca noi?!

Recomand, așadar, dintre cărțile anului 1987, doi tineri de altădată — Marin Preda cu „Scrieri de tinerețe" și Geo Bogza cu „Jurnal de copilărie și adolescență", precum și tînărul „Epistolar".

Laurențiu Ulici

Pentru că „Suplimentul literar-artistic al Scînteii tineretului", gazda acestei anchete, este o publicație adresată în special tinerilor, aș spune că printre cele mai semnificative lucruri din peisajul anului literar 1987 poate fi considerat numărul extraordinar de mic al debuturilor editoriale de sine stătătoare — două în poezie (dacă nu le socotim pe cele de la Editura Litera), două în proză, unul în critică, nici unul în dramaturgie — și, complementar, vîrsta medie foarte ridicată — peste 35 de ani — a debutanților în antologii. Apariția celor cîteva cărți de poezie, proză sau critică literară foarte bune în acest an nu cred să atîrne mai greu în balanța semnificației decît scăderea inadmisibilă a potențialului reprezentat de debutanți. În rest, vorba francezului, à bon entendeur salut!

ANUL LITERAR 1987

Un an literar rămîne în memoria istoriei prin opera semnificativă, cu valoare de eveniment. Pentru noi, 1927 este anul **Cuvinte**-lor potrivite; 1920 — anul lui **Ion**, care constituie, după E. Lovinescu, „o dată istorică (...) în procesul de obiectivare a literaturii noastre epice"; 1929 — anul **Zodiei Cancerului**, prin care, în aprecierea lui G. Călinescu, literatura română înregistrează, în sfîrșit, „un roman istoric". Și așa mai departe. E firesc deci ca și în bilanțul provizoriu să încercăm o detașare de materia în fierbere, încă neașezată, care amenință să-l absoarbă pe contemplator asemenea unui turbion de taiga, și să riscăm a întrevedea în ce opere s-a cristalizat la superlativ, a anticipa titlurile și numele prin care modesta unitate temporală care este anul va vorbi viitorului apropiat. Ceea ce nu înseamnă că vom ignora opera care consolidează și nuanțează personalitatea scriitorului și a epocii literare.

1987 e un an bogat în poezie. Un an al poeziei. Prin cîțiva din exponenții generației '80, lirismul se dovedește a nu fi apanajul unei vîrste. Cu **Ritualuri**, Aurel Rău își sporește ambiguitatea originară, care permite interpretări multiple, în cheile barocului, expresionismului ori hermetismului; prin **Apă vie, apă moartă**, Marin Sorescu se cumințește în dulcele stil clasic; în **Condica în versuri**, Ion Gheorghe propune ca nouă o specie veche; **Lumina toamnei** consacră întoarcerea în poezie a „gladiatorului" Darie Novăceanu; într-un moment de puritate al valorilor de sugestie se constituie **Doina** lui Cezar Ivănescu; **Cotidiene** face din Gheorghe Grigurcu unul din cei mai rafinați senzori ai concretitudinii; după **Locuri comune**, Adrian Păunescu adaugă, în ciclul acuităților nostalgice și narative, capitolul **Viața mea e un roman**. Întrucît privește poeții promoțiilor post '60, un nou val a bătut dinspre Ardeal: **Anotimpurile** lui Horia Bădescu reconfirmă ciclicitatea spiritului clasic; **Vocea interioară** propune un titlu emblematic pentru poezia de tensiuni lăuntrice a lui Adrian Popescu; **Chipul și asemănarea** face din Gabriela Hurezean o poetă a maliției voluptuoase; **Fantasticeanul** Marianei Bojan este o revanșă a inteligenței plăsmuitoare, iar **Corabia de cristal** — o clipă de tensiune discretă în destinul poetic al Doinei Cetea; **Sfîntagnele nopții** de Radu Ulmeanu aruncă lumină asupra unui introvertit de spiță nobilă. Dar ardelenii n-au fost singuri. Li s-au alăturat: Dan Verona cu **Balada vestitorului și alte poeme**, o profuziune de sonorități colorate sentimental; Gabriela Negreanu cu **Partea omului**, un tur de forță al inteligenței pasionale; Dan Ion Nasta cu **Aici, nicăieri**, un spectacol al fervorii intelectului; Daniela Crăsnaru cu **Emisferele de Magdeburg**, încîntătorul răsfăț al unui spirit însetat de real; Laurențiu Cârstean cu **Alb**, o nouă demonstrație de virtuozitate a stilului laconic; Florea Miu cu **Lanul de grîu**, o adeziune la înșelătoarele limpezimi; Carolina Ilica semnînd în **Ephemeris** un jurnal al (pe)trecerii; Ion Tudor Iovian cu **Presiunea luminii**, un mănunchi de semne ale unei singulare prize la existență; Cleopatra Lorințiu cu **Aproape imaginară**, o incordată prospecțiune a invizibilului; Nichita Danilov cu **Poezii**, într-o tentativă de a-și clasiciza tumultul ce l-a consacrat; Adrian Alui Gheorghe cu **Poeme în alb/negru**, debutul matur al unui dolorist de sfîrșit de secol XX. Vor mai fi, fără îndoială, și alte cărți de poezie pe care încă nu le-am citit. Oricum, în 1987 au apărut de vreo cîteva ori cîteva care și Gheorghe Schwartz (cu **Om și lege**), autori posedați, cu fiecare nouă întreprindere epică, de orgoliul construcției desine-stătătoare, s-au aflat în promixitatea marii cărți, izbutind unele din cele mai incitante romane ale lor. Cu grijă pentru poveste și expresie și-au scris romanele Constantin Novac (**Plutind avan pe marea cea adîncă**), Teodor Parapiru (**Acvariul cu pești exotici**) și Mariana Ionescu (**Exerciții de fidelitate**), dar, fiind vorba de autori care trăiesc în penumbra vieții literare, critica alunecă prea ușor peste numele lor. O surpriză: **Unde se odihnesc vulturii**, inteligentul roman al poetului Gabriel Chifu. Puțină proză scurtă și în tonalitate poetică: **Magazinul de clepsidre** de Areta Șandru și **Războiul după război** de Ștefan Mitroi. Romanul care dă identitate anului literar este **Scaunul singurătății** de Fănuș Neagu, o capodoperă în care harul unui inegalabil stilist îmbrățișează o temă de o maximă gravitate: destinul unei comunități aflate într-o situație istorică limită. În valul de cronici care au întîmpinat cartea, cum nu s-a întîmplat cu nici una, au fost (și s-ar putea să mai fie) unele negative, dar ele îi ignoră codul: barocului, un stil făcut pentru parabolă, nu i se poate cere ceea ce de drept aparține realismului (monosemantism, vorbire particularizată etc.). Prin **Scaunul singurătății**, 1987 va fi anul celei mai depline victorii a barocului în proza noastră.

Foarte divers, deși nu așa de bogat ca în poezie, este 1987 în critica, teoria și istoria literară. Cartea cea mai comentată: **Introducere în opera lui Nichita Stănescu** de Alex. Ștefănescu. Cartea cea mai ambițioasă, care și-a propus să renoveze o imagine presupusă ca generală: **Despre poezie** de Nicolae Manolescu. Cartea cea mai ispititoare prin expresie și idei: **Escale în timp și spațiu sau Dincoace și dincolo de text** de N. Steinhardt. Cartea cea mai controversabilă: **Viața lui Titu Maiorescu** (II) de Z. Ornea. Cărți de sinteză, bine fixate asupra materiei, insuficient sau în treacăt luate în discuție: **Lucian Blaga — cunoaștere și creație** (autor colectiv); **Personalități ale culturii românești** de Ion Mihail Popescu; **Proza oratorică în literatura română veche** (II) de Dan Horia Mazilu; **Punctul central** de Irina Mavrodin; **Profiluri epice contemporane** de Ioan Holban. Cărți problematizante, care alegorizează cărțile și temele: **Biblioteci deschise** de Al. Călinescu și **Subiecte** de G. Dimisianu. Cărți care inaugurează un nou moment Eminescu: trei apariții în colecția **Eminesciana** a Editurii Junimea: două excelente culegeri din eminescologia lui Pompiliu Constantinescu și, respectiv, Gala Galaction și al doilea volum din metodicele **Interpretări** ale lui Mihai Drăgan, cărora li se adaugă, la Editura „Minerva", impetuoasa sinteză a lui George Munteanu, **Eminescu și eminescianismul. Structuri fundamentale.** Marele și regretabilul eșec al anului: **O istorie a literaturii române** (III) de Ion Rotaru. Marea izbîndă a anului: **Hermeneutica ideii de literatură** de Adrian Marino, prima sinteză de acest gen în literatura mondială, proba unei capacități de sinteză fără pereche.

În 1987 s-au îmbogățit cîteva din edițiile cele mai prestigioase în curs de elaborare: **Lucian Blaga** (10), **Constantin Negruzzi** (3), **Tudor Vianu** (13), **Ioan Slavici** (14), **Titu Maiorescu** — „Jurnal și epistolar" (7), au fost introduși în actualitate, prin opere caracteristice, autori foarte diferiți, de la **Dionisie Eclesiarhul** la **Pius Servien**, de la **Damian Stănoiu** la **Ștefan Odobleja** și de la **Radu Rosetti** la **Dumitru Drăghicescu** și a continuat, prin cîteva apariții impozante, resurecția Iorga. Cea mai incitantă reeditare a propus-o Ion Cristoiu cu **Scrieri de tinerețe** de **Marin Preda**, care descoperă un mare scriitor necunoscut.

1987 este și anul unor tălmăciri de mare finețe (din **Xenofon** — Grigore Tănăsescu, din **Gracian** — Sorin Mărculescu, din **Margueritte Yourcenar** — Angela Cișmaș, din **Virginia Woolf** — Veronica Focșăneanu, din **August Strindberg** — Cornelia Papadopol), precum și anul unor cărți inclasificabile, asemenea deja celebrului **Epistolar** (în regia lui Gabriel Liiceanu), proză, poezie și teatru de idei.

Așadar: gravitate; puține tumbe; puține grimase; un aer de clasicitate înțeleaptă; ironie recuperatoare și melancolie înseninată; roade ale inițiativei creative pe cont propriu; aspirația actului cultural-artistic întemeietor; năzuința de a lumina nu numai pentru sine ci și pentru cititori; efortul sporit pentru creșterea limbii și culturii românești și-a Patriei cinstire. Acesta e anul literar 1987.

CONSTANTIN SORESCU

Momente și schițe

TEATRU

Slalom printre orgolii

Voi începe prin a reaminti celor care iubesc teatrul și care cred în înalta lui valoare că am avut bucuria de a vedea în 1987 **O noapte furtunoasă** de I. L. Caragiale, cu o nouă viață scenică insuflată de Dan Micu trupei de la Nottara. **Slugă la doi stăpini** de Carlo Goldoni, în regia atît de inegalabilului Tudor Mărăscu aflat într-un moment foarte bun al carierei sale — la Teatrul de Comedie —, **Tartuffe** de Molière, examenul de diplomă al unui regizor, Laurian Oniga, care vine să confirme că școala românească de regie este dintre cele mai bune din lume (pe scena Institutului de teatru din București.) și chiar **Sfîntu Mitică Blajinu** de Aurel Baranga, căruia un regizor ca Valeriu Moisescu i-a dat, cu umorul fin și subtilitatea care-l caracterizează, un adevăr și o autenticitate pe care le credeam perimate. Despre aceste spectacole revista noastră a scris și a încercat să le descifreze sensurile dar, dincolo de diferențele care, pornind de la personalitatea respectivilor autori dramatici, de la opera lor merg pînă la limbajul teatral aparținînd fiecărui regizor în parte, este de observat un anume dat comun tuturor : rămînînd fideli textelor (cu o singură excepție : finalul din **Tartuffe**) regizorii, actorii au reușit o reevaluare contemporană a lor, o adevărată exegeză a motivelor permanenței lor peste timp printr-o nouă descifrare a mecanismului lor interior, la nivelul existenței fiecărui personaj în parte, altfel spus, la nivelul umanității eroilor. Lăsînd de o parte „blugii" și chiar costumul neutru, expresele atitudini trimițînd la un cotidian ce sare-n ochi, privind ca pe un joc al copilăriei agresiunea asupra textului dramatic acești regizori, ca și alți colegi ai lor a căror lipsă am resimțit-o anul acesta (ca, de pildă, Alexandru Tocilescu, Cătălina Buzoianu, Silviu Purcărete, Alexandru Darie, Alexa Visarion) ne-au făcut marele dar de a ne descoperi în spectacole de o frumusețe plină de miez mereu alte motive pentru care există dramaturgi nemuritori, opere nemuritoare și teatru care să le dea viață.

Pentru cei care mergem la teatru destul de des nu poate să nu atragă atenția citarea Teatrului de Comedie de două ori pînă acum. De ce ? Pentru că sînt cam mulți ani de cînd aici nu s-a mai întîmplat nimic sau aproape nimic. Și asta cu o trupă de primă mînă și pe o scenă care a dat spectacole antologice. Ei bine, se pare că '87 — mai cu seamă din toamnă încoace — a fost unul fast pentru Teatrul de Comedie. Ce-i lipsea ? Regizorii și, desigur, un program bine definit. Dacă la colaborările amintite adăugăm știrea că Alexandru Darie este de-acum regizor permanent aici, există toate speranțele că un teatru care a vegetat cam mult timp să reintre în primul eșalon.

Fără îndoială, au mai fost destule spectacole onorabile pe scenele țării, dar cum aici nu poate fi vorba de o instituire a lor, o afirmație mi se pare totuși necesar de făcut : că, chiar lipsite de strălucire, ele nu au dezmințit înaltul nivel profesional al teatrului românesc și că, pe de altă parte, păstrînd în repertoriu izbînzile din anii precedenți, practic n-a fost scenă pe care un public exigent să nu aibă ce vedea. Și, totuși, ar mai fi o caracteristică a acestui an teatral : **au proliferat spectacolele făcute pentru și cu un singur actor și cele în două personaje.** Avînd ambiția, în marea lor parte, de a releva personalitatea unui interpret puține, foarte puține au devenit și adevărate spectacole de teatru concepute unitar, avînd un text care „spune ceva" și evidențiind talent, inteligență scenică, forță actoricească. Exemplul cel mai bun în acest sens mi se pare a fi **Pentru ce am murit** de Xie Min realizat de Dominic Dembinski cu Mariana Cercel și Mihai Dinvale la Teatrul Foarte Mic.

MIRUNA IONESCU

FILM

Ediții jubiliare, ecranizări și comedii

Un an cinematografic cu de toate. Și mai bune și mai rele. Un an al confirmărilor pe linia tradiției cinematografiei noastre de a se apropia cu mare respect de operele literare clasice din care să se ivească filme cu structuri vizuale în spiritul prozei și al autorului ecranizat. **Pădureanca**, după nuvela cu același titlu de Ioan Slavici, a adus lui Nicolae Mărgineanu Premiul de regie la **Concursul filmului cu tematică pentru tineret**, desfășurat la sfîrșitul lui iulie și începutul lunii august în stațiunea tineretului de la Costinești. A fost o ediție jubiliară, să nu uităm, a X-a, semn că tinerețea filmului românesc și manifestarea adecvată trec de-acum într-un al doilea deceniu de existență. Schimbă „prefixul" și Gala de toamnă a filmului studențesc din I.A.T.C., ajunsă în anul ce se încheie curînd de asemenea la a X-a ediție. Pepiniere pentru filmul românesc a cărui creștere nu se produce în aerul de seră, ci la întîlnirea cu marele public. Nume despre care vom mai auzi și vorbi : Radu Nicoară, Sorin Drăgoi, Dumitru Lazăr, Horea Lapteș, Marius Șopterean, Oana Ștefănescu, Claudiu Istodor. ● O capodoperă a literaturii române contemporane, romanul „Morometții" de Marin Preda. Moment de referință pentru cinematografia noastră. Piatră de încercare pentru interpretul lui Ilie Moromete, Victor Rebengiuc. ● Cel mai bun rol al unei cariere actoricești mereu aplaudate ne-a oferit și Gheorghe Dinică, jucînd personajul titular în comedia satirică **Secretul lui Nemesis** (scenariul — Titus Popovici; regia — Geo Saizescu). Maturitatea unor talente de excepție cărora cinematografia noastră le dă șansa deplinei afirmări. ● Disponibilitatea unui talent histrionic afirmat în filmele tinerilor cineaști, și confirmat de producțiile anului '87 — Dorel Vișan (Popa Furtună, în **Pădureanca**, și colonelul genist din **Cale liberă**). E timpul să-l vedem și într-un rol principal pe acest actor de la Cluj-Napoca... ● A fost fără îndoială un an al tinerilor actori, debutanți sau nu, și mai puțin unul al regizorilor din generația tînără. Colegii mei de promoție, Șerban Ionescu și Adrian Pintea, au demonstrat clasa înaltă a talentului lor în filmul prezentat la Costinești, **Pădureanca**, în personaje devenite memorabile : Șofron și Iorgovan, cei doi poli ai iubirii tragice pentru Simina, căreia i-a dat viață o debutantă, blondă, grațioasă, cu un obraz pe care soarele se așază mai strălucitor decît pe apa unei oglinzi — Manuela Hărăbor. ● Adrian Pintea a mai jucat în **Vulcanul stins**, film de actualitate, scris de Dumitru Carabăț și regizat de George Cornea, doi profesori de la... I.A.T.C. Film ca la carte, semn că actualitatea intră în imaginația elaborată a cineaștilor noștri. ● Un prim film despre metroul bucureștean — **Cale liberă**. Eniko Szylagyi-Dumitrescu dă aici o probă de anticalofilie. Cînd ești fotogenică îți dă mina să vrei să pari urîtă ! Manierisme premature la actori aflați la început de drum, de fapt la studenți-actori. ● Succesul **Liceenilor** continuă să impresioneze, iar faima filmului i-a transformat parcă prea devreme în vedete pe unii dintre interpreții principali. ● **Extemporal la dirigenție** este titlul seriei a treia, după **Declarație de dragoste** și menționatul **Liceenii**, prin care scenaristul George Sovu și regizorul Nicolae Corjos au cucerit lumea minunată a adolescenței. ● Sobrietatea talentului — Mariana Burtiană, premiată la Costinești pentru personajul Leonora din **Figuranții** de Malvina Urșianu. ● O actriță născută pentru film. Am revăzut în **L'hôtel du souvenir**, film de institut, dar de Teodora Mareș ar trebui să ne aducem aminte cît mai des și s-o chemăm la filmare de la noua ei adresă — secția română a Teatrului de stat din Sf. Gheorghe.

IOAN LAZĂR

PLASTICĂ

Tradiționalism și încă ceva

Deschiderea actualei expoziții de pictură de la Galeria „Simeza", cea de-a treia **personală** a lui ANGHEL NEAGU, a prilejuit un impresionant cuvînt înainte al „dunăreanului" prozator **Fănuș Neagu**, care s-a dezlănțuit într-o avalanșă metaforică și paremiologică intensivă, remarcabilă prin mutațiile „genetice" ale discursului de la paletă la mîngea rotundă, asociind adesea, printr-o pitorească tranzacție, rama tablourilor cu poarta de fotbal.

A fost necesară intervenția subsemnatului, pentru a reglementa impresiile numerosului public participant și a discerne aplauzele oratorului de cele datorate expozantului, în cadrul unui veritabil happening plastico-sportiv. A fost de datoria mea să precizez unele informații privitoare la biografia lui Neagu (pictorul, nu prozatorul !) care, împreună cu alți tineri talentați, ca sculptorul **Adrian Popovici** și pictorul **Costică Gheorghe**, face parte din redutabilul grup al plasticienilor „feldioreni" (după numele salonului artistic „Feldioara") patronat cîndva de sculptorii **Uma Corcescu** și **Mircea Ștefănescu**, vizitat permanent de regretații scriitori **Grigușă Hagiu, Nicolae Velea** și **Ilarie Dobridor**. În ciuda faptului că e un incorigibil taciturn, solipsist și interiorizat la maximum pictorul Anghel Neagu abordă cu plăcere masa convivială veselă, preferînd însă ca mod personal de expresie limbajul formelor și al culorilor. Deși e artistul unei palete bogate și predispus aprofundării particularizate a fiecărui tablou, intitulările lor sînt lipsite de orice artificiu literar, repetîndu-se cu simplitatea intenției nude : **Peisaj citadin** (de trei ori), **Natură statică** (de cinci ori), **Peisaj la Calica** (de trei ori) sau **Portret de femeie** (de patru ori), însă cu o diferențiere sensibilă a nuanțelor și orelor diurne, printr-o transpunere emoțională ce sugerează discreția tropismelor florale.

Descendent în linie directă al unui profund tradiționalism de artă românească, Anghel Neagu rememorează în pictura sa evocatoarele opere ale lui Andreescu, Grigorescu, Luchian și Ștefan Dumitrescu, alăturîndu-se cu un inedit patos și o improspătătoare revelație la celebrarea luminii.

Chipul său cristianic, cu ochiul pironit într-o încordată atenție asupra lumii înconjurătoare, își păstrează în permanență o reflexivitate profund scrutătoare, aproape dureroasă, iar materia coloristică a pinzelor sale are diafanitatea sogarului imprimat cu sudoare și sînge. Senzația privitorului este însă armonios orchestrată și odihnitoare, ochiul se simte sedus de o ninsoare cromatică de fulguieli și petale impresioniste, care i se topesc suav pe retină.

Detașată întru totul din umbra marilor maeștri și copleșitori înaintași, pictura lui Anghel Neagu se constituie într-o aură proprie, de virtuală amploare, iar noi sîntem întru totul bucuroși să asistăm la într-aripatele sale creații și lumi propuse.

Sobrietatea „bacoviană" pe care i-o recunoaște poetul Gheorghe Istrate, sau acel „chip de tînăr Luchian dramatic și victorios", cum îl vedea Grigușă Hagiu, sînt intuiții pregnante și judicios atribuite portretizării pictorului Anghel Neagu și destinului său marcant.

TUDOR GEORGE

A mai trecut un an și la Operetă

Un reviriment al operetei ? O întinerire a muzicii de operetă ? Noi formule de spectacol pe scena decorurilor fastuoase ? Poate... da. Cam așa s-ar putea răspunde. Opereta vrea să-și apropie noi categorii de spectatori. Și de unde din altă parte dacă nu din rîndul tinerilor ! Musicalul din anii trecuți continuă să țină afișul. Firește, o montare „de zile mari" (da, se poate așa ceva !) poate da nouă strălucire unor operete știute. E cazul operetei **„Paganini**, de Lehar, cu Cleopatra Melidoneanu, Dorin Teodorescu, Daniela Diaconescu, Elizeu Simulescu în distribuție. Noutate absolută la opereta bucureșteană : montarea piesei „**Soldățelul de plumb**" (muzica D. Capoianu, textul Virgil Chiriță, regia Constanța Cîmpeanu) **prima operetă românească dedicată copiilor.** La ce se lucrează ? Tot lucruri noi și de „interferență" a genurilor : **un balet** cu temă avîntată și cu o muzică despre care se crede că va fi îndrăgită de tineri, apoi **un muzical** de Ion Cristinoiu și **o operetă** intitulată „Tinerețea unui vis" (muzica George Grigoriu). Oamenii la început de carieră artistică pe scena operetei : tenorul Alexandru Badea și mezzosoprana Pușa Urdăreanu. Voci afirmate în 1987 : Simina Ivan, Margareta Niculescu, Daniel Eufrosin, Daniela Diaconescu, George Pănescu, Nicolae Raiciu. Opereta din București e în căutarea unei **primadone** și a unei **subrete** (ce romantic !). Și totuși pentru cele două locuri s-au prezentat, în 1987, nu mai puțin de 14 concurente. Și tot libere au rămas ! Și locurile și concurentele.

Apel

Regizorul **George Zaharescu**, directorul Teatrului de operetă din București : **„Fac apel la tinerii scriitori în speranța unor texte pe care să punem muzică de operetă. Texte care să reliefeze puternic stări sufletești, să aibă personalitate și să nu semene cu cele de film. M-am adresat pentru astfel de texte scriitorilor Eugen Barbu, Mircea Radu Iacoban, Fănuș Neagu, Paul Everac și, deocamdată, n-am obținut nimic. Am făcut chiar și-o listă de teme ce merită abordate".**

Pe... poante

Căutări și în arta coregrafică. O răscruce și pentru balet. 1987 a fost anul în care popasul la răscruce s-a prelungit. Și nu fără folos. A continuat îmbinarea, și reușitele artistice n-au întîrziat, dintre limbajul clasic, tradițional, academic, cu limbajul modern. Ceea ce a însemnat, nu-i așa, prospețime, un plus de accesibilitate și, fără îndoială, un pas înainte. Argumentează în acest sens și spectacolul „Seară de balet modern românească" de la Opera Română din București, prezentat la finele stagiunii trecute. Deci compozitori români, muzică românească contemporană, balerini de primă mînă, egal un balet românesc modern ce oferă satisfacții artistice elevate. Oleg Danovski a montat baletul „La piață" de Mihail Jora (locul I în Festivalul național „Cîntarea României"). Eveniment în lumea operei și baletului a fost „Capodopere simfonice în viziuni coregrafice" a cărui regie și coregrafie sînt semnate de Doina Andronache. Dincolo de unele rezerve, inerente poate în fața unui asemenea proiect cuprinzînd transpuneri după „Simfonia spaniolă" de E. Lalo, „Preludiu la După-amiaza unui faun" de Cl. Debussy și „Simfonia fantastică" de H. Berlioz, spectacolul Doinei Andronache a demonstrat capacitatea baletului de a-și adopta o serie de lucrări componistice clasice de mare valoare, atunci cînd are de partea sa imaginația creatoare a unui coregraf experimentat. Notabile sînt în acest an și scenele de balet din cele două mari tablouri din „Nabucco" — montarea lui Hero Lupescu.

Ca o concluzie, în 1987 s-a dansat mai mult și mai interesant, arta dansului cunoscînd noi forme de expresie. Le-au dat viață, sens artistic, balerini de valoare, al căror nume a „crescut" : Cristina Teodorescu-Palade, Anne-Marie Vretos, Carmen Angheluș, Laurențiu Guinea, Roxana Colceag, Tiberiu Almosino.

Cu bucurie, cu nostalgie, cu speranță...

...astfel poate fi privit anul 1987 în arta plastică.

Cu bucuria unor mari și temeinice succese.

Cu nostalgia lor, ca după niște frumoși ani...

Cu speranța că lui li va urma unul mai original, mai generos în risipa de satisfacții artistice.

Iată, dintre multele expoziții personale, cîteva se detașează prin valoarea deosebită a manifestării. Prin originalitatea propunerii unor formule plastice de o reală autenticitate ne întoarcem la **Ion Pacea, Ion Iancuț, Șerbana Drăgoescu, Ion Dumitriu, Petre Velicu, Ilie Boca, Constantin Flondor.**

Nu poate fi decît îmbucurător faptul de a consemna, acum, la sfîrșitul anului, afirmarea unui grup — poate nu atît numeros cît mai cu seamă valoros, de tineri, cei mai mulți evoluind în cadrul „Atelierului 35" — **Ioana Bătrinu, Lucian Popian, Mihai Nazarie, Mihai Tohatan, Simona Popovici.** Demnă de admirat la ei este lipsa concesiilor făcute modei, modelelor și a mimetismelor.

De asemeni, o suită de expoziții de grup, unitare și omogene prin coeziunea însăși a grupului, unii fiind deja statornici pe drumul ales, sau statornici în formula de exprimare plastică experimentală. O remarcabilă prezență au constituit-o autorii expoziției intitulate simplu „**Email**" — Căminul artei, care au demonstrat posibilitatea reinstaurării în domeniul artelor decorative a unei vechi arte a focului chiar în epoca modernă, mai grăbită, mai practică, mai „pret-à-porter"; și, de curînd, în aceste zile de sfîrșit de an, ne-a ocupat atenția pasionanta cercetare a naturii inițiată de un grup de artiști ce expun, mereu în prag de an nou, la „Căminul artei", rezultatul studiului lor efectuat cu astuție asupra naturii; este vorba de ultima dintre etapele unui drum intenționat mai lung, al **„Prologului"**. O altă expoziție de grup — constituită prin afinități de limbaj plastic, prin coincidența sau programatica cercetare a unui univers fantastic, fabulos, mitic, oniric este cea oferită cu strălucire de către **Sorin Ilfoveanu, Ștefan Câlția, Vladimir Zamfirescu și Marian Zidaru.**

Interesante și științific organizate, au fost, și de astă dată, expozițiile deschise în sălile Muzeului de artă al R.S.R. care au făcut din vizionare un spectacol, un eveniment — așa a fost cazul personalei **Șerbanei Drăgoescu**, al retrospectivei **Ion Nicodim** și al retrospectivei **Ion Popescu-Negreni**, cu toții reprezentanți de frunte ai artei plastice românești contemporane, cu toate diferențele de vîrstă și evident, de stil, configurînd, o dată-n plus, diversitatea și varietatea modalităților de exprimare personală pe formulă tradițională, modernistă sau avangardistă, a artiștilor români, aceștia fiind însă, capetele de „serie".

Într-un an cu mai puține sau chiar foarte puține bienale și trienale, manifestările anuale cu caracter republican sau național au instaurat un nivel bun, cu lucrări în care cea mai mare parte a trecut de medie și vizează superlativele: mă gîndesc la edițiile remarcabile ale **Salonului republican de grafică, la Salonul de acuarelă, la Salonul de sculptură mică**, toate trei de o deosebită ținută artistică, datorate, asta trebuie spus, unei mai juste, mai critice, mai lucide și mai atente munci de selecție, aspect care prin „blîndețea" lui și climatul de toleranță ne făcuse la finele anului trecut, într-un bilanț asemănător acestuia (ca scop), să ne „încruntăm". Poate fi considerat, deci, **acest** efect al jurizării, minor? Eu cred că nu și mai cred că, anul acesta s-a pornit pe un drum bun. De altfel, după cum s-a văzut, de cîștigat a avut toată lumea spre beneficiul și marea manifestărilor înseși.

Un fenomen care nu ne îngrijorează dar ne dă de gîndit este avalanșa expozițiilor de design vestimentar sau modă deschise în Capitală și în întreaga țară. Este, în nevoia omului modern de veșminte care să-i sublinieze personalitatea, în dorința lui de a arăta altfel, mai bine, de a se distinge prin rafinament și eleganță, prin gust și armonie, prin linie și ergonomicitate, un reproș implicit sau poate chiar explicit adresat confecțiilor realizate pe plan industrial, sau mai exact spus, secțiilor de creație ale unor întreprinderi care produc piese sub exigențele gustului publicului? De ce nu! Iată, un aspect care ne dă de gîndit și la care, poate, vom reveni!

În rest, multe am văzut și-am uitat, nu le mai nominalizăm deși, în obiceiul pămîntului, numit „strigare peste deal" este ca, la sfîrșitul anului, cele rele să fie spuse cu voce tare, să le audă și să le afle toată lumea: dacă nu o facem **acum**, este pentru a nu încărca un bilanț plin de justificate nădejdi cu un noian de tristeți, observații critice și nemulțumiri. Dar cu o **strigare peste deal** tot rămînem noi datori în '88.

SIMONA VÂRZARU

Anul teatral într-o frază

Cătălina Buzoianu: Cu excepția a 2—3 vîrfuri certe, a fost un an blînd.

Dinu Kivu: Anul teatral 1987 a fost — ca să folosesc un termen sportiv — un an „de așteptare", în care nu s-au dat „lovituri decisive": am regretat absența de pe afișe a unor nume din prima linie a regiei românești ca Ion Cojar, Alex. Tocilescu, Cătălina Buzoianu, Silviu Purcărete, sau prezența nesemnificativă a altora (Cristian Hadjiculea, Mircea Marin, Anca Ovanez Doroșenco, Horea Popescu, V.I. Frunză — acesta din urmă prezentînd chiar în aceste zile un **Mobilă și durere** la Galați, despre care încă nu știu nimic); m-au bucurat, în schimb, reușitele lui Dan Micu cu **O noapte furtunoasă** (la Nottara), Dominic Dembinski cu **Pentru ce am murit** (la Teatrul Foarte Mic), Tudor Mărăscu cu **Slugă la doi stăpîni** — după mine, cel mai bun spectacol al anului — și Valeriu Moisescu cu **Sfîntu Mitică Blajinu**, ambele la Teatrul de Comedie, spectacole cu care această scenă a revenit în prim planul atenției spectatorilor și criticilor de teatru.

Mircea Diaconu: Anul teatral 1987 nu prea ne-a fost pe măsură: a fost ca un balaur cu destule capete dar care n-au prea scos foc, dezamăgindu-l pe Făt Frumos care era în sală.

Dan Jitianu: Nu-mi dau seama: ori anul a fost prea scurt, ori teatrul a fost prea lung, dar parcă evenimentele n-au avut timp să se producă.

Mircea Albulescu: A fost un an bun, al căutărilor de cele mai multe ori intense, alteori chiar febrile, cristalizate în cîteva „lovituri de teatru" care, în virtutea legii seriilor, ar putea aduce destul de curînd poate chiar în cursul anului următor, Marele Spectacol. Teatrul.

Ispita „bilanțurilor"

De fiecare dată cînd ne apropiem de pragul unui nou an se strecoară în fața noastră, inevitabilă, „ispita" bilanțurilor. A privi înapoi, pentru a avea astfel perspectiva drumului ce te așteaptă devine parcă o necesitate firească, oferindu-ți și elanuri... dar și învățăminte.

Chiar dacă viața muzicală — ca și alte fațete ale peisajului artistic — adoptă ca „unitate de măsură" stagiunea, există și aspecte ce pot motiva o mai obișnuită „parcelare" a trecerii prin timp — cea indicată de filele calendarului. Dincolo de rememorarea unor noi puncte de reper pe harta țării ce au polarizat interesul artistic prin manifestările muzicale găzduite, dincolo de multe, foarte multe prilejuri de afirmare și confirmare valorică oferite tinerilor interpreți, dar și colegilor lor de generație ce au îmbrățișat cu curaj și responsabilitate „meșteșugul" creației componistice, dincolo deci de dinamismul, de efervescența ce a caracterizat pulsul mai alert ca oricînd al activității artistice din acest domeniu al muzei Euterpe, anul 1987 a marcat un schimb de ștafetă la pupitrul dirijoral al filarmonicii bucureștene, fapt cu bogate și interesante reverberații în „tabloul" cultural al Capitalei, cu tentă reprezentativă la scara întregii țări și cu ecouri pe plan internațional. Un schimb de generații pe podiumul dirijoral al Ateneului Român amplasat, simbolic parcă, sub semnul omagierii uneia dintre figurile de prestigiu ale baghetei românești ce și-a legat prin decenii numele de cel al primei noastre orchestre simfonice a țării; profil al prestanței și rigorii, efigia lui George Georgescu a evocat succesele unor stagiuni intrate de acum în hronicul muzicii românești, în timp ce portretele dirijorale ce s-au decupat cu o claritate și pregnanță sporită de fiecare nouă apariție a celor doi noi „titulari" ai Filarmonicii „George Enescu" atestă **certitudini** ale artei românești actuale, trasînd frumoase perspective perioadei ce va urma.

Horia Andreescu și Cristian Mandeal — două personalități artistice distincte, puternic individualizate prin inseși datele lor temperamentale, prin pregnanța „fizionomiei" lor creatoare, ce replămădește de fiecare dată mesajul componistic încrustat în paginile partiturii prin autenticitatea realizării interpretative, prin limpezimea stilului, prin echilibrul arhitecturilor simfonice relevate. Două nume ale altei generații ce înscriu pe afișul bucureștean chezășii ale profesionalismului și temeiniciei, chezășii ale unor noi și noi incursiuni în profunzimea de sensuri ale lucrărilor tălmăcite, menite să îmbogățească și să înnobileze spiritual prin tezaurul de har, de adevăr, de gîndire și sensibilitate dăruit prin muzică de autori și de interpreți. Fiecare dintre aceste baghete a dezvăluit alt clocot al energiei, altă veridicitate a rostirii, alt fior al comunicării artistice, concertele lor rezonînd în conștiința publicului cu acea „febră" a evenimentului cultural.

Și, într-adevăr, afișul muzical al lui 1987 a fost generos în astfel de momente, atît prin mari opusuri oferite, desprinse din literatura românească și universală cît și prin cotele înalte ale reformulărilor interpretative! Rîndurile de față — ce se vor doar succinte reflecții și nu o imagine sintetică a unei fresce de largă complexitate — au insistat asupra celor două „baghete" și datorită nuanței de simbol pe care o capătă „adoptarea" lor de către prima filarmonică a țării: conștientizarea și recunoașterea valorilor unor noi generații ale artei românești, ce și-au cucerit și își conturează treptat un loc aparte în conul de lumină al reflectoarelor prin atributele talentului și muncii; valori ce se reliefează în orizonturile prezentului, ce prelungesc astăzi un drum deja bine construit, conferindu-i în continuare substanță și strălucire atît în plan componistic, cît și în cel interpretativ. Valori ale căror dimensiuni ne îndeamnă să așteptăm și să credem cu convingere în confirmările viitoare!

ANCA IOANA ANDRIESCU

12 luni în retrospectivă

12 luni în retrospectivă muzicală? Nu chiar. Ar necesita spațiul unei cărți, așa că optăm de la bun-început numai pentru schițarea unui traseu, iar dacă nu veți întîlni nume de creatori sau interpreți, ci numai generice, aceasta se datorează dorinței de a nu crea nedorite omisiuni.

Cele două „jumătăți de stagiune" ce alcătuiesc anul muzical 1987 au fost reunite de finalizarea — în vară — a unei noi ediții (a VI-a) a Festivalului național „Cîntarea României". Dimensiunea muzicală o putem considera — fără îndoială — o proporție majoritară a acestei modalități de manifestare a artei românești. Iată de ce Festivalul cumulează diverse concursuri profesionale interjudețene în majoritate dedicate tinerilor: „Lira de aur" (Suceava), Concursul pe meserii (Iași), Festivalul Artei și Creației Studențești și Concursul „G. Dima" (Cluj-Napoca); „Darclée" (Pitești), inaugurînd, totodată, noi competiții interpretative: „D. Lipatti" (Craiova) și „G. Enescu" (Botoșani). Remarca ce se impune — în acest context — vizează efervescența creației tinere, susținută, promovată și incitată la confruntarea într-un climat unic, de primăvară ce precede viitoare cariere. Și tot aici se situează Galele tinerilor concertiști, Tribuna tinerelor talente (organizate de Colegiul Criticilor, A.T.M.), de asemenea concertele din cadrul instituțiilor bucureștene: Filarmonica „G. Enescu", Radioteleviziunea română și, bineînțeles, Conservatorul „C. Porumbescu". Astfel, ne vom întîlni adesea cu titluri ca **Treptele afirmării, Concert educativ, Tribuna tinerilor compozitori, Concertul claselor de compoziție**, cu montări de opere ale studenților de la canto sau cu recitaluri instrumentale pe diverse scene. Protagoniști sînt copii ce încă fac primii pași pe podium, uneori sub teroarea emoției, alteori cu aplomb și strălucire, apoi elevi de liceu care tînd spre conturarea unei personalități proprii (și eventual reușesc!).

După cîte s-ar părea, din relatarea de pînă acum — mai mult tinerii susțin — pe umerii lor fragili — edificiul vieții muzicale. Să facem totuși dreptate și mentorilor lor (direcți sau indirecți) — artiștii maturi, consacrați. Să observăm — în același timp — structura tematică pe cicluri a manifestărilor: simfonicele săptămînale de la Ateneu sau Radio, dar și din celelalte peste zece Filarmonici din țară, se integrează și continuă tradiția fie cu dirijori și soliști permanenți, fie cu români sau străini (U.R.S.S., Bulgaria, Polonia, Cehoslovacia, R.D.G., R.F.G., Elveția, Franța, Italia, Japonia etc.). Pe de altă parte, ritmul primelor audiții originale se dovedește constant în aceste concerte, iar creația contemporană românească și universală își are locul său stabilit în Panoramic XX, în portretele componistice surprinzînd multiple ipostaze ale unui compozitor român, iar o diversitate de profile se întrevede în cicluri ca: **Integrala concertelor și simfoniilor de Mozart, Simfonii și concerte de Haydn, Mozart, Schubert, Valori camerale** ș.a.

La Opera română, alături de spectacolele de stagiune am putut audia și cîteva premiere: **Seară de balet „M. Jora", Seară de balet modern, Nabucco** (București), **Ciuleandra** (Cluj-Napoca), **Fluviul revărsat** (Timișoara), **Tinerețe eroică** (Brașov).... iar alte prime reprezentări ale unor lucrări românești au luat naștere pe podiumul Radioteleviziunii sub genericul **Opera în concert.**

Să încheiem periplul nostru prin cîteva evenimente culturale: 100 de ani de artă românească semnifică și rememorarea unor personalități ca Florica Musicescu, George Breazul, George Georgescu, Iosif Ion Prunner, Cella Delavrancea, pe care de curînd am aplaudat-o în sala de concert, sărbătorii reflectate de apariții editoriale și discografice. Și scormonind documente, ideea care le luminează brusc este aceea a tinereții, sub semnul căreia se înscriu la fel de entuziast vîrsta de 20 sau 100 de ani.

VALENTINA SANDU

OPȚIUNI ȘI OPȚIUNI

Plastică

TUDOR OCTAVIAN: Retrospectiva de pictură și grafică a artistului băcăuan **Ilie Boca**, expoziția personală de ceramică a **Eugeniei Manea-Pasima** și un debut — **Lucia Popian** la „Atelier 35".

Dintre cărțile de artă, monografia „Gheorghe I. Anghel" de **Marin Mihalache** pe care o apreciez îndeosebi pentru atitudinea critică și de reevaluare lucidă a sculptorului român și monografia „Aurel Băieșu" de **Valentin Ciucă.**

MIHAI ISPIR: Demne de admirație mi s-au părut expozițiile personale ale lui **Constantin Flondor, Ion Iancuț, Ion Dumitriu, Ion Pacea, Șerbana Drăgoescu.** De asemeni, am remarcat afirmarea unor tineri plasticieni — **Ioana Bătrinu, Mircea Tohatan** și **Cătălin Guguianu.** Cea mai importantă carte de artă apărută în 1987 este, fără îndoială, „Civilizația românilor între medieval și modern. Orizontul imaginii" 1550—1800, Ed. Meridiane de **Răzvan Theodorescu.**

CĂLIN DAN: Discutînd doar zona artei tinerilor, principalul cîștig al anului 1987 a fost confirmarea unor previziuni mai vechi, referitoare la o nouă atenție pentru arta figurativă, abordată cu precădere în formele neo-expresionismului. Din acest punct de vedere expozițiile **Ioanei Bătrinu** și a lui **Mircea Tohatan** mi se par exemplare. Un remarcabil debut l-a constituit și personala lui Mihai Nazarie. Complexitatea stilistică și tematică a artei tinerilor a fost pusă în evidență printr-o expoziție-bilanț intitulată: „Alternative" și deschisă la galeriile „Orizont".

Speranțe pentru balet

Sînt preocupată de afirmarea și dezvoltarea baletului românesc, „Seara de balet românească" dovedind, încă o dată, că avem resurse, că putem face lucruri foarte bune folosind valoroasele creații muzicale românești. Speranțele mele se îndreaptă, firește, spre tînăra generație de balerini, baletul fiind o profesie a tinereții, a vigorii și vitalității. Iată cîteva nume de la liceul de coregrafie, cîțiva tineri talentați, acum elevi în clasa a XII-a, pe care îi așteptăm pe scena Operei Române: Alma Munteanu, Corina Dumitrescu, Mădălina Slăteanu. **(Doina Andronache).**

Film

SILVIA POPOVICI: Un film — Domnișoara **Aurica.** Un regizor tînăr și foarte talentat — Șerban Marinescu. O actriță într-un rol fantastic — Marga Barbu.

EMILIA DOBRIN BESOIU: Filmul care cred că a însemnat ceva pentru anul cinematografic și chiar pentru întreaga noastră cinematografie, ca titlu de referință pentru o istorie a artei a șaptea, este fără îndoială **Moromeții** după Marin Preda, în regia lui Stere Gulea. Un alt film — **Figurantii** de Malvina Urșianu. Să reținem de aici interpretarea Marianei Buruiană, în rolul Leonorei, și, de asemenea, numele actorilor din „garda veche": Gina Patrichi, George Constantin. Actorul anului cred că este Gheorghe Dinică pentru rolurile din filmele **Figuranții, Cuibul de viespi, Secretul lui Nemesis.**

SERGIU NICOLAESCU: NU e unul din anii noștri cinematografici cei mai buni. Cinematografia noastră poate mult mai mult, dar sînt subiecte bune și scenarii bune care așteaptă să intre în producție...

CORESPONDENTA · CENACLU PRIN · abc.. · CENACLU PRIN · CORESPONDENTA

„Mi-e inima o floare de cais,
mi-e gura un lac plin de nuferi,
iar ochii-mi sînt doi licurici
și cu toate acestea eu te iubesc"

(CRISTINEL NEGRUȘA, Galați)

„Iubita mea să ne-aruncăm în mare
de cum soarele pe cer răsare
cu puțină ață și-un ac
să ne coasem într-un sac"

(A. MENUCU, București)

„Strînge-mă-n brațe pîn-la agonie
și cu sărutări false ucide-mă încet,
să nu-ncetezi tortura cît încă mai sînt vie
și imediat ce termini, compune un sonet."

(LELIA RĂDULESCU, București)

„Oțelul ideilor pătrunde în mine
insinuindu-se durere reumatică"

(PAUL ILIESCU, Poiana Teiului, Neamț)

„Fantasme ce transpiră, căzu cortina grea,
iar dincolo, scheletul, în van se frămînta"

(ION ILVA-URZI, Măgura Ilvei, Bistrița-Năsăud)

„Lacrimi săpau, fierbinți,
drum peste praful obrajilor.
Și n-a venit nimeni
să mi le șteargă.
Mi le-am șters singur !"

(MATEI MIRCEA, Mănești, Prahova)

„De ce-ai plecat așa, deodată,
și-n urmă n-ai privit,
cînd tu știai că te-am iubit ?

E-adevărat că m-ai uitat ?
Te-ntreb și nu-mi răspunzi...
Sînt sigură, ceva mi-ascunzi."

(TIANA STĂNESCU, București)

„Se poartă azi mersul pe stradă
dînd din mîini
pentru a prinde viteză"

(MARIUS IACOB, Alba Iulia)

„Pe drumul tencuit și noduros
mă împiedic de singurătate
nu-i nimeni să-mi arunce-n ochi
o pată de sinceritate"

(RONE A. STANCIU, Cîmpulung-Muscel)

„Omul e o floare pe care o miroși"

(MIHAI LUCIAN, Ploiești)

„Îmi nasc ideile,
le prefac, le pipăi și le gem.
Apoi, eliberat
de durerile facerii
le izbesc de simțurile tale."

(PAUL DUBAN, Tulcea)

„dintele tău
răsucește-mi-l în carne
apoi vinde-mi-l"

(DANIELA DORIN, Iași)

„De mîine voi respira numai prin mine"
„Spune ce trebuie să fac, să latru ori să tac"

(IOAN SEDAN, Caransebeș)

„Iau un tren
cobor la următoarea iubire,
vine altul, vine gol,
nimeni nu se-ncumetă să-l ia
doar eu"

(MARIANA-STELIANA BADEA, București)

„Inspirat de aspirațiile spirituale ale omului universal, am surprins în poezia mea aspecte esențiale din continua transformare pe care o suferă viața, și pentru aceasta am apelat la elemente naturale."

(ADRIAN ROMEGHE, Craiova)

„Vă rog să mă scuzați dacă din neatenție (eram grăbit, eu nu scriu poezie din plăcere) sau strecurat oarece greșeli gramaticale."

(VASILE-FLOREA BURLAN, Drăgășani)

Umor involuntar

„Am terminat doisprezece clase de liceu și vreau să mă fac poet. Spuneți-mi dacă se poate și ce trebuie să fac, ca să nu scriu degeaba."

(LĂCRĂMIOARA LAZĂR, Sibiu)

„Ceva negru veni din spatele lui. Cînd se pomeni cu cîinele pe el, Paraschivescu se făcu alb."

(NAPOLEON HELMIS, București)

„Am fost izgonit din grotă
ca o reptilă de omul cavernelor
și-am rămas lipit de-o grămadă
de oase din fierăria lanternelor."

(CLAUDIU TARNOVEANU, Deva)

„Mă vedeam în oglinda geloasă
cum în pahar alergam"

(OVIDIU-GEAICI STANCU, Slatina)

„Te-aș săruta, iubito,
dar mi-e teamă
că te dizolv
și-atunci pe cine
voi mai iubi ?"

(MIHAIL ANDREI, București)

A venit vremea, dragi corespondenți ai rubricii ABC, să ne despărțim. Sper că eșantioanele de umor involuntar reproduse mai sus au creat o atmosferă destul de veselă pentru ca despărțirea noastră să nu fie prea dureroasă. În ceea ce mă privește, mărturisesc — scoțîndu-mi pentru o clipă masca ironică pe care am folosit-o de-a lungul timpului din necesități profesionale — că v-am iubit pe toți și că o să-mi fie dor de scrisorile voastre. Dar trebuie să înțelegeți că nu pot să fac de serviciu toată viața la această rubrică foarte solicitantă, care nu-ți lasă timp să faci și altceva. Oricum, am să urmăresc în continuare, de departe, evoluția voastră și am să mă bucur ori de cîte ori veți avea un succes. Cu bine și la mulți ani !

ALEX. ȘTEFĂNESCU

Mulțumim criticului Alex. Ștefănescu pentru cei cinci ani — cum trece vremea ! — ai dialogului său cu tinerii corespondenți și-i urăm izbîndă deplină în materializarea proiectatelor cărți ce-l cheamă la masa de lucru. Anunțăm, de asemenea, cititorii noștri că rubrica de cenaclu prin corespondență va apare și în viitor. Cînd ne scrieți, specificați deci pe plicurile dumneavoastră : **„Pentru rubrica ABC".**

CORESPONDENTA · CENACLU PRIN · abc.. · CENACLU PRIN · CORESPONDENTA

O privire către cei care au fost la rubrica „O PRIVIRE CĂTRE CEI CARE VIN" *de LINU*

LAURENȚIU ULICI :

„Iar dacă stăm drept și gîndim tot drept, promoția 90...".

ȘERBAN CIOCULESCU :

„Căci ce altă este inspirația decît un proces eruptiv, prin care se declanșează atît opera de artă, cît și cea științifică, ambele însă în stare potențială înainte de a se actualiza ?".

MIHAI COMAN :

„Firește, există mai multe modalități de a privi și analiza o tînără generație. În primul rînd, ar trebui definite limitele ei...".

EUGEN SIMION :

„...urmăresc cu interes și curiozitate pe cei care vor să devină critici literari".

C. STĂNESCU :

„La urma urmei, debutul este un act individual...".

MIRCEA CIOBANU :

„Dar poetul este un om de carne și sînge".

ALEX. ȘTEFĂNESCU :

„Este o mare plăcere să spui DA unui tînăr care îți aduce primele lui încercări literare...".

O privire către cei care vin — titlu de anchetă sau expresia în care am condensat nevoia noastră de a face mai mult pentru tinerii scriitori, pentru cei care, avînd de partea lor talentul, cer — cu îndreptățire — mai mult de la cei care au datoria să-i ajute. Vom continua și-n 1988, acest sondaj de opinie cu convingerea că adevărul nu poate sta în spatele dialogului, ci în însăși expresia sa.

Din Cosmos, Pămîntul...

Nimic nou prin bătătura planetei... A sosit timpul să ne lansăm pașii acum în prag de AN NOU, ceva mai sus...

În 1981, cînd Dumitru Prunariu bîntuia, alături de Leonid Popov, prin spații spre care nici gîndul nostru nu cutează să se avînte, urmăream, cu sufletul la gură, pe prea micile noastre ecrane, imaginile captate prin satelit. Timpul a trecut ca o rachetă în zbor, imaginile cu pricina au intrat în arhivă, iar pe Dumitru Prunariu l-am întîlnit mai deunăzi nu pe Calea Lactee, ci pe cea a Victoriei, într-o aglomerată amiază de sfîrșit de an.

...Nu mi-a dat voie să-l privesc prea atent. Cosmonauții, zice el, sînt și ei oameni, poate mai pămînteni decît oricare alții. Faptul că au ajuns să se afle odată atît de departe de „planeta natală" i-a făcut să știe să o prețuiască mai mult. Să știe exact valoarea fiecărui petec de pămînt (nu în valută, ci în unități sentimentale), a nuanțelor cu care e colorată Terra, valoarea unui cuvînt spus în limba maternă. Cosmosul, oricum l-ai răsturna, n-are început și nici sfîrșit...

...Și povestește Dumitru Prunariu așa, în cuvinte foarte pămîntești, cum a fost acolo, 7 zile, 20 ore, 40 minute, în stare de imponderabilitate, cu tot decorul care se desprinde obraznic de la locul său — adio Newton !...

Și totuși, Dumitru Prunariu, cum se vede Pămîntul din Cosmos ?

Hubloul are o deschidere de 80°, ceea ce permite „strecurarea" în cîmpul vizual a unei zone de... 4 000 km, din orizont în orizont. De jur împrejur — Cosmos negru ca smoala ; în

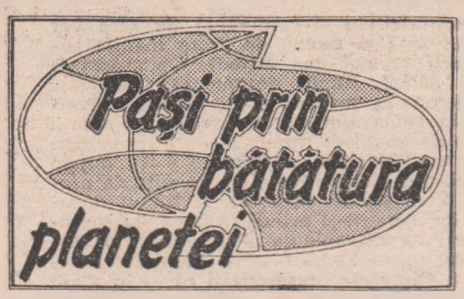

față Pămîntul apare luminat feeric — o paletă pe care un pictor iscusit a amestecat sute de culori, încercînd combinații neașteptate, provocînd ochiul la o admirabilă conflagrație a senzațiilor tari. Întinzi mîna și ai sentimentul că ții în palmă 7—8 țări deodată. Îți pare că Pămîntul e al tău, iată, poți să le dai un bobîrnac Cordilierilor și să-i tăvălești puțin prin Deșertul Gobi, după care să presari cîțiva zgîrienori liliputani peste piscurile albite ale Alpilor. Numai în oceanul planetar se disting, cu ochiul liber, peste 100 de nuanțe, de la bleu-turcoaz la violaceu, cutremurînd pe intuite valuri vapoare uriașe, precum bujorii din obrăjorii furnicilor de rînd. Și după ce-ți plimbi palma pe hublou, zicîndu-ți în gînd că lumea-i a ta, simți cum pune stăpînire pe tine — concediind sentimentul anterior de măreție — o a doua senzație, de uriașă singurătate, dublată de o cumplită nesiguranță. Ești singur printre aștri, de cei de-acasă te despart geamul iluminatorului, plus alte cîteva sute de kilometri, și te năpădesc furtunos noțiunile învățate cîndva la filozofie ; noroc că n-ai timp să le aprofundezi, căci ceasul de la mînă, în consonanță cu jurnalul de bord, te invită să-ți consumi matematic ciorba cu perișoare pe care bunii tăi pămînteni ți-au înghesuit-o într-un tub metalic, și iarăși reîncepe circuitul...

...Cam astea au fost gîndurile pe care Dumitru Prunariu — un tînăr cu picioarele pe pămînt, deloc cu capul în nori — mi le-a încredințat într-un interviu furat pe fundalul unui epilog calendaristic. Un interviu fără liniuțe de dialog, pentru că ele sînt simple convenințe pămîntești, iar atunci cînd vorbești cu un cosmonaut — primul de la noi și al 103-lea în nomenclatorul de specialitate — convenințele n-au ce căuta.

Mai mult, după dialogul cu Dumitru Prunariu, toată noaptea m-au vizitat, într-un somn cu greu arestat, întortocheate traiectorii cosmice, motoare cu reacție, legile negate ale fizicii, stele, planete, inelele lui Saturn, galaxii întregi. Printre ele descopeream frămîntat Pămîntul, legănînd oceanul planetar, cu pacheboturile ca niște boabe de mazăre, numai bune de furișat acum, în prag de Revelion, într-o magnifică salată de boeuf... Pămîntul, Pămîntul nostru al tuturor...

MARINA ALMAȘAN

P.S. — Dumitru Prunariu, ai vreun mare regret ?...

— Îl voi avea în momentul în care mi se va spune „Nu mai ești apt pentru zbor", înainte ca eu să fi apucat să mai zbor o dată.

Glumițe de Anul Nou

Sfîrșit de an fotbalistic. Cam trist, dacă nu chiar jalnic! Da' nu-i nimic, că ne-am obișnuit ! Și-apoi, fotbalul e un spectacol, o distracție, deși ar trebui să ne-ntrebăm cine se distrează mai mult : noi pe seama fotbalului sau fotbalul pe seama noastră ?! Să fim, deci, veseli și să reluăm din revista „Rapid '87" răspunsurile citorva arbitri, rugați să povestească întîmplări hazlii din activitatea lor. Să vedeți ce hazoase sînt : Cristian Teodorescu : „Prin '68, la un meci „pe viață și pe moarte", numai ce mă pomenesc cu o strașnică lovitură de umbrelă în moalele capului (...) Am descoperit că agresorul era o foarte cochetă domnișoară"; Ilie Coț : „La un corner s-a produs o coliziune violentă între mai mulți jucători, soldată cu trei comoții cerebrale"; Cornel Corocan : „...Ca la un semnal, fotbaliștii-gazdă au tăbărît pe mine, astfel că m-am „ales" cu o comoție cerebrală și o spitalizare de 23 de zile. N-au fost, de fapt, numai jucătorii, ci și o parte din spectatorii prezenți la meci"... Ha, ha, ha, ce chestii de haz nebun ! În loc de treburile serioase care ne frămîntă, după un an ca ăsta, în care nici nu ne-am calificat și-am luat și 0—8 la Aalborg. Pe cine mai chemăm la lot, ce facem cu antrenorii, cu arbitrii, cu Comisia de disciplină, cu cluburile ? Apropo, iată și o rețetă, preluată din aceeași revistă, ca răspuns la întrebarea „Ce înseamnă a fi conducătorul unui club sportiv ? „Răspunde Nicolae Gavrilă, de la Steaua : „Asemeni conducătorului oricărei întreprinderi, conducătorul unui club trebuie să posede calitățile necesare desfășurării unei activități normale și eficiente, să cunoască oamenii și obiectivele propuse, să-și folosească inteligent și practic forțele de care dispune (...). La rîndul său, conducătorul clubului trebuie să-i reprezinte pe acești subordonați ai săi în condiții optime". Așa e !... Și tocmai asta trebuie fotbalului nostru, oameni de fotbal autentici, conducători pricepuți. Încerc un top al anului 87' pentru conducătorii de fotbal. În frunte l-aș pune pe Ion Alexandrescu, urmat de Vasile Anghel, Dumitru Dragomir, Gică Banciu și Cornel Stroe. Topul antrenorilor l-aș începe, jur !, cu Nelu Nunweiller, pe al arbitrilor cu Igna, iar pe al jucătorilor cu Coraș sau cu Burcea, gălățeanul. Nu, astea nu mai sînt glumițe, ci răvașe de luat în seamă măcar acum sau, dacă nu, cunoașteți vorba : „La anu' și la mulți ani !". Ceea ce vă dorim și dumneavoastră !

HORIA ALEXANDRESCU

Redescoperirea muzeelor

IARNA ÎN PĂDURE de IOAN ANDREESCU – Muzeul de artă al R.S.R.

Despre **„acest modest profesor de desen** (care) **avea darurile poetului și ale pictorului"**, așa cum minunat îl surprindea în esența sa de artist, marele istoric Henri Focillon, despre **Ioan Andreescu** s-a vorbit mereu ca despre un pictor dotat cu un profund sentiment al naturii. Binecunoscute, lucrările sale exercită asupra privitorului o extraordinară putere de seducție în ciuda simplității lor, fruste uneori, severe alteori. Acest **„Peisaj de iarnă"** ce face gloria Galeriei Naționale a Muzeului Republicii, este realizat spre 1879. Lucrarea este, deci, importantă pentru că demonstrează **nivelul** la care ajunsese din punctul de vedere al măiestriei artistul român, cristalizarea și limpezirea artistică pe care le avea deja, la data plecării în Franța, contrazicînd astfel, teoria șlefuirii sale în urma contactului cu artiștii străini din colonia de la Barbizon : Andreescu era un artist matur la acel moment. **„Iarna în pădure"** este însă purtătoarea unui sentiment mai puțin apăsător decît în alte lucrări. Cringul din preajma Buzăului, unde a fost realizată lucrarea, i-a sugerat pictorului o zi de iarnă tihnită, cumpănită ca lumină și luminată. Cel mai drept comentator al său, **Radu Bogdan** spunea despre această lucrare ca și despre „Drumul mare" și „Pădurea de fagi" că vorbește despre un poet : **„Un poet sobru, care contemplă cu gravitate, cu sentimentul că arborii sînt niște adevărați eroi ai naturii, ce-și trăiesc dramele infruntînd anotimpul"** (S.V.).

Gabriel Garcia Márquez

Dragostea în vreme de ciumă

ROMAN

Asa-și luau masa evitînd situația cu atîta îndemînare, încît își trimiteau mesaje prin copii de la un capăt la celălalt al mesei, fără ca aceștia să-și dea seama că nu-și vorbesc.

Cum lîngă birou nu exista baie, formula a rezolvat conflictul zgomotelor matinale, pentru că el intra să se îmbăieze după ce-și pregătea cursurile, și lua adevărate precauții ca să nu-și trezească soția. De multe ori se nimereau în același timp și făceau cu rîndul ca să se spele pe dinți înainte de culcare. După patru luni, el s-a întins ca să citească în patul matrimonial pînă cînd o să iasă ea din baie, cum se întîmpla adeseori, și a adormit. Ea s-a culcat lîngă el cu destulă neatenție ca să-l trezească și să plece. El s-a trezit pe jumătate, într-adevăr, dar în loc să se ridice a stins veioza și și-a aranjat plapuma. Ea l-a zgîlțîit de umăr ca să-i amintească de faptul că trebuia să plece în birou, dar el se simțea atît de bine din nou în patul de puf al străbunicilor, încît a preferat să capituleze :

— Lasă-mă aici — a spus. Da, era săpun.

Cînd își aminteau această întîmplare, în pragul bătrîneții, nici el, nici ea, nu puteau să creadă înspăimîntătorul adevăr că acea neînțelegere a fost cea mai gravă dintr-o jumătate de secol trăită în comun, și singura care le-a inspirat amîndurora dorința de a ceda și de a începe viața într-un alt fel. Chiar și cînd ajunseseră bătrîni și potoliți aveau grijă să n-o evoce, pentru că rănile cu greu cicatrizate începeau din nou să sîngereze ca și cînd totul s-ar fi întîmplat abia ieri.

Încă de pe atunci începuse să-i fie greu cu sine însuși, și o alunecare în cădă, care putea să-i fie fatală, l-a pus în gardă împotriva dușului. Casa, fiind dintre cele moderne, nu avea cada de zinc pe picioare de leu, cum se folosea de obicei în casele din vechiul oraș. El pusese să fie scoasă cu un argument de higienă : cada era una dintre multele porcării ale europenilor care se îmbăiau numai în ultima vineri a fiecărei luni, și pe lîngă asta o făceau în zeama soioasă a aceluiași jeg pe care pretindeau că și-l dădeau jos de pe corp. Așa încît au comandat să li se facă o albie mare, pe măsură, dintr-un trunchi uriaș de gaiac, în care Fermina Daza își îmbăia soțul cu același ritual ca la copiii nou născuți. Baia se prelungea mai mult de o oră, apa fiind îndoită cu cea în care fuseseră fierte frunze de nalbă și coji de portocale, acestea avînd asupra lui un efect atît de liniștitor, încît uneori adormea în infuzia parfumată. După ce-l îmbăia, Fermina Daza îl ajuta să se îmbrace, îi dădea cu talc, îl ungea cu unt de cacao pe unde era opărit, îi punea chiloții cu atîta dragoste ca și cînd l-ar fi înfășat, și continua să-l îmbrace, parte cu parte, de la ciorap pînă la nodul cravatei cu acul de topaz. Diminețile conjugale s-au potolit, pentru că el și-a asumat din nou copilăria pe care i-o luaseră propriii copii. Ea, la rîndul ei, a terminat intrînd în armonie cu orarul familiei, pentru că treceau anii și pentru ea: dormea mereu mai puțin, și înainte de a împlini șaptezeci, se trezea mai devreme chiar decît soțul.

În duminica Rusaliilor, cînd a ridicat pătura ca să vadă cadavrul lui Jeremiah de Saint-Amour, doctorul Urbino a avut revelația a ceva ce-i fusese negat pînă atunci în peregrinările sale cele mai lucide de doctor și credincios. A fost ca și cînd, după atîția ani de familiaritate cu moartea, după ce atîta o combătuse și o întorsese pe față și pe dos, aceea era pentru prima oară cînd a îndrăznit s-o privească în față, iar ea îl privea, de asemenea. Nu era frica de moarte. Nu : frica se afla în el încă de mulți ani, trăia împreună cu el, era o altă umbră peste umbra lui, încă dintr-o noapte în care s-a trezit tulburat de un coșmar și a avut conștiința că moartea nu era numai o probabilitate permanentă, așa cum o simțise întotdeauna, ci o realitate imediată. În schimb, ceea ce văzuse în acea zi era prezența fizică a ceva care pînă atunci nu fusese mai mult decît o certitudine a imaginației. S-a bucurat că interpretul divinei providențe pentru acea revelație surprinzătoare fusese Jeremiah de Saint-Amour, cel pe care-l considerase mereu ca pe un sfînt ce-și ignora propria stare de grație. Dar cînd scrisoarea i-a relevat adevărata sa identitate, trecutul său sinistru, uimitoarea sa putere de artificiu, a simțit că ceva definitiv și fără putință de întoarcere se petrecuse în viața sa.

Cu toate astea, Fermina Daza nu s-a lăsat contagiată de proasta sa dispoziție. El a încercat, desigur, în timp ce ea îl ajuta să-și bage picioarele în pantaloni și-i încheia lungul șir de nasturi ai cămășii. Dar nu a reușit, pentru că Fermina Daza nu era ușor de impresionat, și cu atît mai puțin cu moartea unui om pe care nu-l iubea. Deabia dacă știa că Jeremiah de Saint-Amour era un invalid în cîrje pe care nu-l văzuse niciodată, care scăpase din fața unui pluton de execuție într-una din nenumăratele insurecții dintr-una din nenumăratele insule ale Antilelor, că se făcuse fotograf de copii din nevoie, ajungînd să fie cel mai solicitat din toată provincia, și că reușise să cîștige o partidă de șah cuiva pe care ea și-l amintea drept Torremolinos, dar care în realitate se numea Capablanca.

— Dar nu era altceva decît un evadat din Cayenne, condamnat la închisoare pe viață, pentru o crimă atroce — a spus doctorul Urbino. Închipuiește-ți că mîncase pînă și carne de om.

I-a dat scrisoarea ale cărei secrete vroia să le înmorminteze odată cu el, dar ea a pus foile îndoite în sertarul de la masa de toaletă fără să le citească, încuindu-l cu cheia. Era obișnuită cu capacitatea de nepătruns a soțului ei de a se speria, cu raționamentele sale excesive care deveniseră și mai complicate odată cu trecerea anilor, cu îngustimea judecăților sale care nu se potrivea cu imaginea sa publică. Ea presupunea că soțul său nu-l aprecia pe Jeremiah de Saint-Amour pentru ceea ce fusese înainte, ci pentru ce a început să fie din clipa în care a sosit fără altceva asupra lui decît ranița de exilat, și nu putea înțelege de ce-l uimea într-atît acea revelație întîrziată a identității lui.

În românește de MIRUNA IONESCU

(Va urma)

FILMUL ROMÂNESC ÎN CIRCUITUL MONDIAL

Este firesc, pentru orice cinematografie a lumii, să-şi evalueze — din timp în timp — deschiderile sale spre lume. Este firesc, deoarece filmul a devenit o „monedă de schimb" cu adevărat internaţională, valorile artei a şaptea călătorind pe mapamond, în zilele noastre, cu viteze de sunet şi lumină. Este firesc, pentru că fiecare cinematografie şi-a validat şi continuă să-şi valideze fiinţa în contact şi în raport direct cu marile creaţii ale filmului mondial. Este firesc, fiindcă premiile obţinute la marile festivaluri internaţionale înseamnă, pentru orice cinematografie, „cărţi de vizită" cu însemne (mai mult decît simbolice) de respect şi de preţuire. Pentru filmul românesc, care a parcurs — în cele patru decenii de Republică şi îndeosebi în cei 22 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului — un drum ascendent şi impetuos de maturizare şi cristalizări valorice, pătrunderea şi impunerea în circuit mondial au fost, în fapt, premise ale însăşi existenţei, ale devenirii.

Nu stă în intenţia noastră, acum şi aici, să oferim cititorilor o listă exhaustivă de premii obţinute la festivalurile internaţionale. Dar vom încerca să parcurgem, pe etape, cîteva dintre momentele marcante ale afirmării cinematografiei noastre în context mondial. De la premiul important obţinut de documentarul **Ţara moţilor** al regizorului Paul Călinescu, în 1938, la exigentul festival veneţian şi pînă în prezentul imediat, filmul românesc a parcurs paşi mari pe drumul afirmării şi recunoaşterii internaţionale, printre cele mai valoroase distincţii ale perioadei de început fiind „La Palme d'or", cel mai important premiu al festivalului de la Cannes, obţinut de filmul lui Gopo **Scurtă istorie** în anul 1957. Dar, cum spuneam, adevărata consacrare a filmului românesc în lume s-a produs în ultimii 22 de ani, în anii care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului, cea mai fertilă perioadă din întreaga istorie a cinematografiei româneşti.

Atunci, în anul 1965, filmul lui Liviu Ciulei **Pădurea spînzuraţilor** obţinea premiul de regie la Cannes. Asupra acestui moment din trecutul cinematografiei naţionale este cazul, cred, să insistăm. După cum s-a mai spus, valoarea de excepţie a unui film precum **Pădurea spînzuraţilor** stă în capacitatea autorilor, regizorul Liviu Ciulei, scenaristul Titus Popovici şi operatorul Ovidiu Gologan (creatori cu valoare de excepţie, ei înşişi, în cinematografia românească) de a relaţiona, în ecranizarea creatoare a romanului lui Liviu Rebreanu, o temă specific naţională, cu o problematică profund umană. Rareori am văzut, de-a lungul anilor, filme în care evenimentele social-politice ale unui timp de cumpănă istorică — cum au fost, în cazul filmului acesta, clipele de restrişte ale primului război mondial — să se reflecte cu o asemenea intensitate în conştiinţa personajelor. Era în anul 1965, cum ziceam, cînd acest film important al cinematografiei naţionale (un „stîlp de boltă", cum i s-a spus adesea) obţinea o prestigioasă recunoaştere internaţională. Cu numai un an mai tîrziu, la acelaşi reputat festival internaţional, regizorul Mircea Mureşan obţinea premiul „Opera prima" pentru filmul **Răscoala** (romanul lui Liviu Rebreanu, scenarizat de Petre Sălcudeanu) : aceste premii stau la baza unui impresionant palmares de distincţii internaţionale al cinematografiei româneşti.

Să întîrziem o clipă asupra premiilor obţinute, spre pildă, de cinematografia noastră în tandemul de festivaluri internaţionale de la Moscova şi Karlovy Vary, competiţii cu o tradiţie de peste trei decenii, care alternează an de an, polarizînd în lunile de vară interesul cineaştilor din toate ţările lumii. De la importantele premii obţinute de filme precum **Răsună valea**, **În sat la noi** şi **Valurile Dunării**, cu mulţi, foarte mulţi ani în urmă, la Karlovy Vary, şi pînă la **Întoarcerea din iad** de Nicolae Mărgineanu, distins la ultima ediţie a festivalului moscovit, numeroase filme româneşti au figurat în palmaresele celor două festivaluri internaţionale sau au constituit prezenţe aplaudate ale competiţiilor. Filmele Elisabetei Bostan au figurat constant în palmarese (iar un film precum **Mama** şi-a început la Moscova cariera internaţională de excepţie), Gopo a fost şi el un „abonat" la premii, au primit premii de interpretare regretatul Amza Pellea (pentru rolul din **Osînda** de Sergiu Nicolaescu) şi tînăra actriţă Anda Onesa (pentru rolul din **Duios Anastasia trecea** de Alexandru Tatos), printre filmele premiate au fost multe altele, **Setea** de Mircea Drăgan (şi alte pelicule ale regizorului), **Mihai Viteazul** de Sergiu Nicolaescu, **Lumina palidă a durerii** de Iulian Mihu (pe scenariul scriitorului George Macovescu), cu Liliana Tudor într-unul din cele mai impresionante roluri ale sale pe ecran, într-adevăr ca o „lumină palidă a durerii". Moscova şi Karlovy Vary deci : două festivaluri „de marcă", în care filmul românesc a făcut paşi însemnaţi pe drumul afirmării şi recunoaşterii internaţionale.

Să luăm un alt exemplu. Acela al regizorului Ion Popescu Gopo, care deţine, neîndoios, recordul de premii internaţionale în cinematografia noastră, îndeosebi prin distincţiile primite pentru filmele sale de animaţie, dar şi prin laurii obţinuţi cu filmele de lung-metraj cu actori. Nu ştiu cine se mai încumetă să ţină socoteala premiilor obţinute de Gopo la festivalurile internaţionale. Se pare — cifrele sînt, ca să spun aşa, „neoficiale" — că numărul de premii internaţionale ale lui Gopo (anul 1987 nefiind o excepţie !) se apropie cu repeziciune de 60. După acea spectaculoasă deschidere de drum obţinută prin succesul instantaneu al filmului **Scurtă istorie**, filmele imediat următoare din seria „omuleţului" aveau să primească distincţii „în lanţ" la alte mari confruntări mondiale ale filmului de animaţie : **7 arte** obţinea Marele Premiu la Festivalul de la Tours (în 1958), **Homo sapiens** obţinea Marele Premiu al festivalurilor de la Karlovy Vary şi de la San Francisco (în 1960) şi aşa mai departe, numărul premiilor ajungînd în prezent, cum spuneam, aproape de 60, îmbogăţindu-se an de an, cel mai recent dintre prem ile lui Gopo fiind obţinut de curînd, cu numai cîteva zile în urmă, la Festivalul de la Bilbao, după ce alte filme ale regizorului din ultimii ani (şi îndeosebi inspiratul poem animat intitulat **Tu**) obţinuseră importante distincţii (la Cracovia, de pildă, în 1984).

Dar exemplul unui regizor precum Ion Popescu Gopo nu este singular în cinematografia noastră. Regizoarea Elisabeta Bostan a făcut de-a lungul anilor fel de fel de filme pentru copii, puse toate sub semnul unui acelaşi crez artistic şi etic generos, trecute toate prin retortele unei neobosite pasiuni creatoare, ale unui fascinant spirit innoitor. Cîte premii naţionale şi internaţionale a primit regizoarea ? Le-am pierdut şi lor socoteala, pentru că şi ele au avut „serii mari", la Dijon şi Moscova, la Tours şi Teheran, ba chiar la Cannes şi la Veneţia.

Filmele „tinerei generaţii", de ieri şi de azi, au obţinut, de asemenea, numeroase recunoaşteri internaţionale, de la creaţii mai vechi precum **Duminică la ora 6** (care triumfa, în anii elaborării sale, la „micul Cannes" — consacrat tinerilor regizori — şi la Hyères) sau **Nunta de piatră** (care lansa un regizor de prim rang precum Dan Piţa) pînă la creaţii recente ale unor regizori precum Dan Piţa, Mircea Daneliuc, Constantin Vaeni sau Şerban Marinescu, ale căror filme (şi mă refer în primul rînd la titluri precum **Dreptate în lanţuri**, **Proba de microfon**, **Imposibila iubire** sau **Domnişoara Aurica**, dar şi la multe altele) au făcut să se vorbească insistent în lume despre „generaţia deceniului 8" a cinematografiei noastre şi despre o adevărată infuzie de gînd creator tînăr în evoluţia artei a şaptea. Au mai obţinut lauri internaţionali binemeritaţi filmele cu caracter etnografic ale unui regizor precum Alecu Croitoru, după cum lista de premii internaţionale a unor creatori de filme documentare (în primul rînd a unui regizor-artist precum Ion Bostan) sau de filme animate depăşeşte cu mult spaţiile unor asemenea articole de revistă.

Să ne oprim, totuşi, o clipă la succesele internaţionale obţinute de documentariştii noştri. Filmul documentar românesc a pătruns tot mai decis în circuitul internaţional pe parcursul celor 22 de ani care au trecut de la Congresul al IX-lea al partidului, şi citim în sutele de distincţii obţinute la festivaluri internaţionale de către cineaştii documentarişti o recunoaştere a capacităţii lor de a reda pe peliculă ritmurile de gînd şi de simţire, de faptă, ale constructorilor României socialiste în cea mai fertilă perioadă din istoria ţării. Cu 22 de ani în urmă, ca să luăm numai două exemple din zeci şi zeci de exemple posibile, filme documentare româneşti erau premiate la mari confruntări internaţionale : **Sub aripa vulturului** de Ion Bostan obţinea distincţii la Marsilia, Buenos Aires, Atena, Florenţa, Teheran şi în Uruguay, iar **Memoria trandafirului** de Sergiu Nicolaescu la Edinburg, Milano, Triest şi la Cork (în Irlanda). Scria, în acei ani, criticul francez Georges Sadoul : „şcoala românească de scurt-metraj a devenit pentru mine o realitate vie şi captivantă de care vor trebui să ţină seama de acum înainte suporterii acestui gen dificil". De atunci şi pînă astăzi, filmul documentar românesc a pătruns cu tot mai mare vigoare în conştiinţa cineaştilor lumii, zecile de premii obţinute anual de atunci încoace însemnînd mai mult decît o confirmare. Nu putem vorbi, aici, despre toate aceste sute de premii. Vom spune, doar, că şi filmul documentar avea să-şi prindă în panoplia succeselor internaţionale un „Palme d'or" la Festivalul de la Cannes, prin filmul lui Mirel Ilieşu **Cîntecele renaşterii** şi că — în afara festivalurilor amintite — multe altele au inclus în palmarese şi filme documentare româneşti, cele din Cracovia şi Bombay, din Damasc, Roma şi Paris, din Santiago de Chile şi Montevideo, din Vancouver şi Rabat, din New Delhi şi Oberhausen, din Leipzig şi Salonic, din Bruxelles şi Lausanne, despre premiile lui 1987 urmînd să vorbim în continuare.

Nu înainte de a trece în revistă, cît de succint, şi marile succese în lume ale filmului românesc de animaţie. Despre Gopo am vorbit. Dar filmul românesc de animaţie — stimulat, e drept, de marile izbînzi ale „omuleţului" — nu poate fi rezumat nicidecum la personalitatea lui Gopo. În anul 1970, de pildă, „Leul de argi t" al Festivalului filmului pentru copii de la Veneţia era obţinut de Neli Cobar pentru filmul **Mulţumesc, Mihaela**, de Luminiţa Cazacu pentru **Bună dimineaţa, poveste** şi de Olimp Vărăşteanu pentru **Variaţiuni**, iar în 1972 acelaşi important premiu revenea regizorului Ion Truică pentru **Carnavalul**. „Lanterna de aur" a Festivalului filmelor pentru copii şi tineret de la Teheran era obţinută, în 1974, de regizorul Laurenţiu Sîrbu pentru filmul **Puiul**, după ce Isabela Petraşincu dobîndise, cu un an în urmă, la aceeaşi competiţie, un premiu important cu **Parada cifrelor**. Pentru subtilitatea şi precizia satirei, cunoscutul caricaturist Matty Aslan era premiat în aceeaşi perioadă la Cracovia (unde a prezentat filmul **Formica I**) şi doi ani mai tîrziu la Gabrovo şi Bilbao (prin **D-ale organigramei**). Un film precum **Cale lungă** de Adrian Petringenaru era distins în 1977 la Salonic, **Micul ţoboşar** de Virgil Mocanu obţinea, cîţiva ani mai tîrziu, premiul „Don Quijote" la Leipzig şi — din nou — aşa mai departe, aşa mai departe, odată cu trecerea anilor înmulţindu-se şi numărul premiilor, filmul românesc de animaţie cucerindu-şi noi galoane de binemeritată preţuire în lume, prin alte pelicule ale regizorilor amintiţi — care au pătruns decis în conştiinţa festivalurilor internaţionale specializate —, prin afirmarea unei noi generaţii de animatori — din care se remarcă cu precădere autori precum Zeno Bogdănescu şi Radu Igazsag —, prin contribuţia neobosită a „decanului" Gopo.

Anul 1987 constituie — din multe puncte de vedere ale incursiunii noastre printre succesele internaţionale ale filmului românesc — un **argument**. Poate că genul cel mai favorizat în competiţia laurilor internaţionali a fost acela al documentarului ştiinţific. La Festivalul de la Santarem, acelaşi Ion Bostan (laureat, pentru **Cînd înfloresc nuferii**, şi în Brazilia) obţinea un important premiu pentru **Se întorc pelicanii**, Liviu Niţu era distins pentru **Cerbul Carpaţilor**, iar un film precum **Efort pentru rănile pămîntului** repurta, de asemenea, o valoroasă distincţie. La Parma, în Italia, regizorul Mircea Popescu a obţinut Premiul special al juriului pentru scurt-metrajul **Circuite refăcute**, documentarul **Şcoala românească de virusologie** triumfa în Spania, **Bob de grîu**, de asemenea, la Zaragoza, iar alte filme, precum **Bariera amprentei genetice**, figurează la rîndul lor în palmaresul internaţional al anului. Dintre succesele tinerilor documentarişti, se cuvine să menţionăm la loc de cinste premiile obţinute de Ovidiu Bose Paştina, pentru filmul **Iar ca sentiment un cristal**, în Tunis (un Mare Premiu !) şi în Ungaria, precum şi Premiul regizoarei Sabina Pop de la Phenian cu filmul **18 ani — stop cadru**. Pe lîngă Gopo (laureat la Bilbao), animatorii români au primit o distincţie deosebit de importantă la Chicago, unde a fost laureat **Puiul** de Laurenţiu Sîrbu. Iar în privinţa filmelor de lung-metraj, să consemnăm continuarea carierei internaţionale a filmului **Ciuleandra** de Sergiu Nicolaescu (prin premiul de la Phenian), menţiunea de onoare obţinută la Chicago de filmul Cristianei Nicolae **Recital în grădina cu pitici**, precum şi alte distincţii specializate (un premiu de montaj, de pildă, acordat Elenei Paşca) care au completat bilanţul unei stagiuni bogate în recunoaşteri internaţionale.

Cineaştii noştri ştiu, desigur, nu numai la acest ceas de bilanţuri, că pot face şi mai mult pentru prestigiul filmului românesc în lume. Şi mai ştiu, la fel de neîndoios, că numeroasele recunoaşteri internaţionale obţinute de cinematografia noastră în cele patru decenii de Republică sînt un tezaur de preţ care **obligă**.

CĂLIN CĂLIMAN

biblioteca OMNIA

■ Acum 2 141 ani (hm...), romanii înlocuiesc sărbătorirea noului an la 1 martie cu data de 1 ianuarie, respectiv **Calendae ianuarii**. Totuşi, petrec somptuos şi se ospătează aşişderea încă de la izbucnirea Saturnaliilor, adică la 17 decembrie. Libertinajul promis şi oficialmente respectat, de Saturnalii, e descifrabil azi, poate, în carnavalurile hibernale organizate în atîtea oraşe, de la Rio de Janeiro, la Hamburg sau Beijing.

■ În ţările române, abia în sec. al XVIII-lea ziua de 1 ianuarie a fost validată ca simbol oficial al Anului Nou. Colindele române (**corinde** în unele regiuni) au corespondent în latină : **calendae**, şi în slavă : **coleda**, şi sînt interpretate începînd cu 24 decembrie. Substratul latin, al Saturnaliilor, a suportat de-a lungul secolelor diverse influenţe, transformate în practici şi sărbători suprapuse continuu, care vor lărgi, **lato sensu**, sărbătorile de iarnă între 15 nov. şi 1 ianuarie (urările optimiste ale „sorcovei"). Fireşte că mai vechi între toate practicile sărbătorilor de iarnă sînt colindele. Într-un poem eminescian postum se pot citi aceste minunate rînduri : „Colinde, colinde / E vremea colindelor / Căci gheaţa sentinde / Asemeni oglindelor. / Şi tremură brazii, / Mişcînd rămurelele / Căci noaptea de azi-i / Cînd scînteie stelele". Sau, cum iscusit formulează Nichita Stănescu : „Colindele sînt catedrale sonore şi ninsori sublime".

■ În aceeaşi zi, adică la 14 februarie, are loc în China **Juan Xiao Jie**, respectiv Carnavalul lampioanelor, prin care e celebrată sosirea primăverii. Noul An chinez. În timpul dinastiei Han, sărbătoarea era tutelată de zeul Stelei Polare. Sigur că lampioanele atîrnă pe străzi şi bulevarde încă din preajma Anului Nou, însă carnavalul se desfăşoară abia începînd cu 14 februarie. Lampioanele se fac din esenţe lemnoase tari, din bambus sau metal. Se atîrnă de tavan, de pereţi şi mese ori sînt purtate în mînă, camuflînd luminări, becuri sau tuburi cu ulei lampant. Sînt împodobite cu mătase, dantele, tul, hîrtie din orez, coarne de animale, pene, scoici, perle, cristal, sticlă sau pietre semipreţioase, după priceperea şi punga posesorului. Oricum, sculptarea, asamblarea, decorarea şi pictarea lor presupun un meşteşug extrem oriental deloc la-ndemîna oricui. Carnavalul mobilizează mase mari de artişti : cîntăreţi, dansatori, orchestranţi, mimi, iluzionişti, clovni, chiar şi luptători care se întrec în **Wusu**, tradiţionale competiţii ale forţei şi destoiniciei. Precizez că mai toţi cei care-şi dau concursul la spectacole sînt costumaţi ad-hoc, în spiritul şi legea unei mode revolute, fapt ce sporeşte infinit farmecul, candoarea şi generozitatea carnavalului hibernal.

MIRCEA CONSTANTINESCU

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA : Bucureşti, Piaţa Scînteii. Tel. 17 60 10, 17 60 20. Abonamentele se fac la oficiile poştale şi difuzorii din întreprinderi şi instituţii — Tiparul : Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii". Cititorii din străinătate se pot abona prin „ROMPRES FILATELIA" — Sectorul export-import presă P.O. Box 12—201 telex 10376 prsfir Bucureşti, Calea Griviţei nr. 64—66.